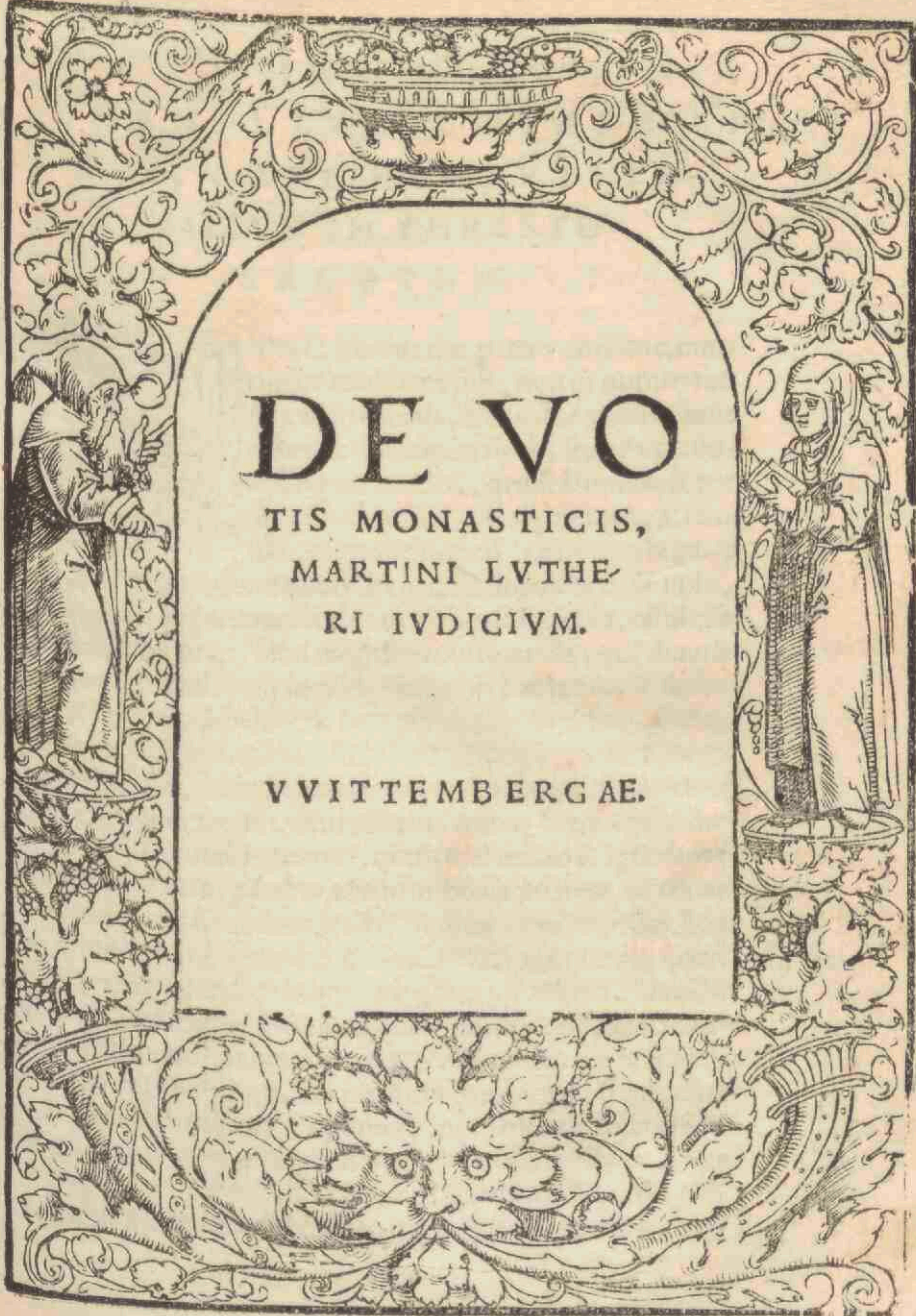

De votis monasticis, Martini Lutheri iudicium.

<https://hdl.handle.net/1874/431197>

DE VO

TIS MONASTICIS,
MARTINI LVTHE-
RI IVDICIUM.

VVITTEMBERGAE.

DE VO

IN MORALIBUS

ET POLITICIS

REPUBLICANIS

AVITTORIBUS

I H E S V S.
I O H A N N I L V T H E R P A R E N T I
S V O , M A R T I N V S L V T H E R
F I L I V S I N C H R I S T O
S A L V T E M .

HVNC librum tibi, parens carissime, nuncupare consilium fuit, non ut nomen tuū ferrem in orbem, & in carne gloriaremur aduersus doctrinam Pauli, sed ut occasionem apprehenderē, quæ sese inter te & me oportune obtulit, breui prologo, & causam & argumentum & exemplum huius libelli, piis lectoribus enarrandi. Et ut hinc ordiar. Scire te uolo, filium tuum eo promouisse, ut iam persuasissimus sit, nihil esse sanctius, nihil prius, nihil religiosius obseruandū, quā diuinū mandatū. Infelicitè (inquies) scilicet de hac re unquā dubitasti, & nunc tandem hæc ita habere didicisti? Imo foelicissime, non solum enim dubitauī, sed plane ignorauī hæc ita habere. Quin si pateris, promptum est mihi & cōmunem tibi mecum fuisse eam ignorantiam, demonstrare. Annus ferme agitatur decimus sextus, monachus mei, quem te & inuito & ignorante subiui. Metuebas tu paterno affectu imbecillitati meæ, cū essem iam adulescens, secundum & uicesimum annum ingressus, hoc est, feruente (ut Aug. uerbo utar) adolescentia indutus, quod multis exemplis didiceras hoc uitæ genus infelicitè quibusdā cecidisse. Destinabas uero me uincire honesto & opulento coniugio. Hic metus erat tua cura, erat & indignatio tua in me aliquandiu implacabilis, frustra suadentibus amicis, ut si qd offerre deo uelles, charissimū & optimum tuum offerres. Interim dominus in tuas cogitatiōes illud psalmi sonabat sed surdo, Deus scit cogitationes hominum quoniam uana sunt. Tandem cessasti, & uoluntatem deo submitisti, sed nequaquā posito mei tir

more. Memini enim nimis presente memoria, cum iam placatus mecū loquereris, & ego de cœlo terroribus me uocatum affererem, neq; enim libens & cupiens fiebam monachus, multo minus uero uentris gratia, sed terrore & agone mortis subitæ circumuallatus, uoui coactam & necessarium uotum. Utinam (aiebas) non sit illatio & præstigiū. Id uerbi, quasi deus per os tuum sonaret, penetrauit & inedit in intimis meis, sed obfirmabam ego cor, quantum potui aduersus te & uerbum tuū. Addebas & aliud, cum tibi iam opprobrem filiali fiducia indignationem, repente tu me reuerberas & retundis tam opportune & apte, ut in tota uita mea ex homine uix audierim uerbum, quod potentius in me sonuerit & heferit. Et non etiā (dicebas) audisti tu parentibus esse obediendum? Verum ego securus in iustitia mea, te uelut hominem audiui & fortiter contempsi, nā ex animo id uerbi contemnere non potui.

Hic uide, an non & tu ignoraris, mandata dei preferenda esse omnibus. Nonne si scisses, me adhuc tum fuisse in manu tua, plane e cucullo autoritate paterna extraxisses? Sed nec ego si sciuissem, te ignorante & inuito id tentassem, etiam si multis mortibus pereundum fuisset. Neq; enim meum uotum ualebat hunc floccum, quo me subtrahebam parentis autoritati & uoluntati diuinitus mandata, imo impiū erat & ex deo non esse, probabat non modo id quod peccabat in tuam autoritatem, sed etiam quod spontaneam & uoluntarium non erat. Deinde in doctrinas hominum & superstitionem hypocritarum fiebat quas deus nō præcepit. Verū deus cuius misericordix nō est numerus, & sapientiæ eius non est finis, ex omnibus his erroribus & peccatis, quanta bona, ecce, promouit. Nonne centum filios nunc malles amisisse, quā hoc bonū non uidisse? Videtur mihi Satanas a pueritia mea aliquid in me præuidisse eorū, quæ nūc patitur, ideo ad perdendum, ad impediendumq; me inf. niuit incredibilibus machinis, ut sapius fuerim admiratus. Ego ne solus ess. in inter mortales, quæ peteret. Voluit autē dominus (ut nunc ui deo) Academiarū sapientias & monasteriorum sanctitates propria & certa experientia, hoc est, multis peccatis & im-

pietatibus mihi notas fieri, ne impiis hominibus occasio fieret
in futurum aduersarium gloriandi, quod ignota damnarem.
Igitur uixi monachus, non sine peccato quidem, sed sine cri-
mine. Nam impietas & sacrilegium in regno Papæ pro summa
pietate habentur, nedum crimina censentur.

Quid igitur nunc cogitas? An adhuc me extrahes? adhuc. n
parens es, adhuc ego filius sum, & uota omnia nullius sunt mo-
menti. A parte tua stat autoritas diuina, a mea parte stat præ-
sumptio humana. Neque enim ipsa a deo continentia, quæ tantis
buccis crepant, quicquã ualeat sine obedientia mandati dei. Con-
tinentia non est mandata, obedientia uero est mandata. Quan-
tã infani & fatui Papistæ uirginitati & continentię nihil paci-
antur æquari, prodigiosis mendacijs utranque iactantes, ut ipsa
mentiendi infania, tum ignorantię magnitudo utra & sola de-
buerit suspectam reddere, quicquid faciant & sapiunt. Quæ est
enim intelligentia, illud sapientis, Non est digna ponderatio
continentis animæ, eo torquere. ut uideatur uirginitatem & cõ-
tinentiam, omnibus prætulisse, incõmutabilem & indispensa-
bilem fecisset cum hoc uerbum, Iudæus Iudæis scripserit, de ca-
sta coniuge, apud quos uirginitas & continentia damnabantur.
Sic & illud pudicæ uxoris præconium. Hæc est quæ nesciunt tho-
ram in delicto, aptant uirginibus. Breuiter, cum uirginitas in
scripturis non laudetur, sed tantum probetur, præconis coniu-
galis castitatis, ceu alienis plumis uestitur ab istis, qui ad pericu-
la salutis animas prompti sunt inflammare. An non & obedien-
tis animæ non est digna ponderatio? plane ideo non est digna
ponderatio continentis animæ, id est, pudicæ uxoris, non so-
lum quia præcepta est a deo, uerũ etiam, ut & uulgatum pro-
uerbium habet, quod uxor pudica nihil est in hominibus ex-
petibilius. At illi fideles scripturæ interpretes, quod de continen-
tia præcepta dicunt, de cõtinentia nõ præcepta intelligunt. deinde
ponderationẽ humanã faciunt æstimationẽ diuinã. Hinc omnia
dispensant etiã obedientiã dei. Cõtinentiã uero aliquãdo & pro-
hibitã, scilicet aduersus parẽtũ autoritatẽ susceptã nõ dispensant.
O dignos & uere papisticos doctorculos & magistellos. Virgini

Falsæ uotcrũ
laudes.

tas & castitas laudandæ sunt, sed sic, ut magnitudine earum magis absterreantur, quàm alliciantur homines, sicut Christus cum discipuli continentiam laudarent dicentes. Non expedit nubere si sic homini cum uxore est, Mox retraxit eos & dixit, Non capiunt omnes uerbum hoc. Capiendum uerbum, sed paucis uoluit intelligi.

Sed ad te reuertar, parens mi, Et iterum dico, Nunquid me extrahes adhuc? At ne tu glories, præuenit te dominus & ipse me extraxit. Quid enim si uestem & rasuram uel gestem uel ponam? Nunquid cucullus & rasura faciunt monachum? Omnia uestra, ait Paulus, uos autem Christi, & ego cuculli ero ac non potius cucullus meus? Conscientia liberata est, id quod abundantissime est liberari. Itaque iam sum monachus & non monachus, noua creatura, non Papæ, sed Christi. Creat enim & Papa, sed puppas & pappos, hoc est, sibi similes laruas & idola, quorum & ego aliquando unus fui seductus uariis uerborum consuetudinibus, quibus & sapiens periclitatū sese dicit ad mortem usque, & liberatum gratia dei. Sed nūquid iterum tuo te iure & autoritate spolio? plane autoritas tibi in me manet integra, quod ad monachatum attinet, uerum is iam nullus in me est, ut dixi. Cæterum, is qui me extraxit, ius habet in me maius iure tuo, a quo me uides positum iam non in fictio illo monasteriorum, sed uero cultu dei. In ministerio enim uerbi me esse, quis potest dubitare? At hic cultus plane est, cui cedere debet parentum autoritas, dicente Christo. Qui amat patrem & matrem plusquàm me, non est me dignus. Non quod parentum autoritatem hoc uerbo euacuerit, cum Apostolus toties inculcet, ut filii obediant parentibus, sed si pugnet parentum & Christi uocatio uel autoritas. Christi autoritas regnare sola debet. Itaque sub conscientie mee periculo tibi non obedire non possem (ita sum modo persuasissimus) ubi ministeriū uerbi ultra monachatum non accessisset. Hoc est, quod dixi, neque te neque me sciuisse antea, Mandata dei omnibus præferenda esse. Sed totus ferme orbis hac ignorantia laborat, regnante operatiōe erroris, sub abominatione Papali, quod & Paulus prædixit, dicens fore homi-

nes parentibus non obediētes, quod in monachos & sacerdotēs quadrat, eos potissimū, qui specie pietatis & titulo seruitutis dei, parentum autoritati se subtrahunt, quasi ulla sit seruitus dei alia, quā mandatis eius obedite, inter quæ est & obedientia parentum.

Mitto itaq; hunc librum, in quo uideas, quantis signis & uirtutibus Christus me absoluerit a uoto monastico, & tanta libertate me donarit, ut cum omniū seruam fecerit, nulli tamen subditus sim nisi sibi soli. Ipse enim est meus immediatus (quod uocant) Episcopus, Abbas, Prior, dominus, pater & magister. Alium non noui amplius. Sic spero tibi filium unum rapuerit, ut multis aliis filiis suis per me consulere incipiat, quod tu non modo libenter ferre, sed & multo gaudio gaudere debes, nec aliud te facturū esse, mihi certissime persuadeo. Quid si me occidat Papa aut damnet ultra tartara? Occisum non suscitabit, ut bis & iterum occidat. Damnatum uero, ego uolo, ut nunquam absoluat. Confido enim instare diem illum, quo destruet regnum istud abominationis & perditionis. Utinam nos primum digni simus uel exuri uel occidi ab eo, quo sanguis noster magis clamet & urgeat iudicium illius accelerari, sed si digni non sumus, sanguine testificari, hanc saltem oremus & imploremus misericordiam, ut uita & uoce testemur, quod

Ihesus Christus solus est dominus deus noster,

benedictus in secula seculorum Amen. In

quo bene uale carissime parens, &

matrem meam Margaritā tuā

cum uniuerso sanguine,

Saluta in Christo. Ex

Eremo, Vicesi-

ma prima

No-

uembris.

A N. M. D. X X I.

I H E S V S.
I V D I C I V M M A R T I N I L V T H E R I
D E V O T I S M O N A S T I C I S.

N PRIMIS denunciatum esse uolo iis, *Protestatio.*
qui iam dudum inueterato nominis mei
odio, ipsam manifestissimam ueritatem,
propter me damnant, ad ipsos nihil a me
scribi hoc libro, quod nolim aspidibus il-
lis surdis & aures obdurantibus frustra uo-
cem incantationis meae obstrepere, nec iux-

ta Salomonem uerbum effundere, ubi non est auditus, nec san-
ctum dare canibus, nec margaritas proicere ante porcos. Legat
illi creatoris sui decretales & suas sapientias, quando ita uoluit.
Illis tantum seruius, qui fornace ferrea Aegypti & aestuantissimo
Babylonis igne, hoc est, conscientiae & peccati tyrannide tor-
quentur. De uotis enim monasticis agemus, quae multiplicata
& uulgata uidemus, cum summa Christianismi pernicie, & im-
mensa animarum calamitate. Deus misereatur nostri & benedi-
cat nobis, illuminet uultum suum super nos, ut cognoscamus
in terra uiam eius, in omnibus gentibus salutare eius, ut & con-
fiteantur ei populi, letentur & exultent gentes, quod liberatos ab
hominum traditionibus ipse iudicet in aequitate, & gentes in
terra dirigat. AMEN.

N O N D I S P U T A R I S I T N E P R E S-

tandum uotum, sed quae uota uere uota sint.

Nemo potest negare, diuinitus esse institutum ius reddendi
uoti, dicente scriptura, Vouete & reddite, ut prorsus nulli fas sit
disputare, an uotum sit reddendum. Neque nos disputamus an
reddendum sit uotum, sed hoc agimus, ut inter uota discerna-
mus, & cognoscamus, quae sint pia bona & placita deo, quae &
sola sunt censenda uota in scripturis nominari & exigi. Rursum
quae impia, mala & displicentia deo, quae non aliter sunt censenda
uota, quam si pietatem dixeris, occidisse proximū aut adulte-

*Prodiue labi
a pietate in hy
pocrisin.*

ratum fuisse, ut nec in hoc sit disputare necessarium, an talia sint reddenda uel reuocanda. Nihil enim tam pium ac sanctum est unquam institutum, quod non sit peruersa æmulatione & impia specie tentatum, imo quo sanctior res est, hoc magis petitur impiorum & hypocritarum peruersa æmulatione. Quid sanctius latræ summo & primo præcepto mandata? Rursum, quid uulgarius superstitione, id est, falsa & simulata latræ ut metuendum sit, eadem peruersitate & uotorum pietatem degenerasse in hypocrisin & superstitione impiam. Neque enim uera pietas & sincerum uotum, tam uulgares res est, præsertim nouissimis istis periculosis, impiis & pessimis temporibus, in quibus & fides & caritas occasuræ prædictæ sunt.

PRIMUM, VOTA NON NITI VERBO
dei, immo aduersari uerbo dei.

*Vota huma
na traditio.*

DVBIUM non est, Votum monasticum hoc ipso periculosum est, quod res est, sine auctoritate & exemplo scripturæ, sed & Ecclesia primitiua et nouum testamentum ignorant in totum, uouendæ cuiuscumque rei usum, nedum probant, perpetuum hoc uoti genus rarissimæ & miraculose castitatis. Est enim merum & perniciosum hominum inuentum, cuiusmodi sunt & omnia alia per homines inuenta. Quod autem in Actis S. Paulus uotum habens sese cum quattuor aliis uiris purificauit, quis non uidet ex uetere lege reliquum fuisse? ut interim taceam, quod temporale uotum fuit. Sic enim idem Apostolus & omnia alia legis ueteris seruabat cum Iudæis, sed hoc non uoluit exemplum esse nouo testamento, imo cum gentibus legem omittebat. Sanctus Antonius ipsissimus monachorum pater & monasticæ uitæ princeps sapientissime & Christianissime censuit & docuit, nihil prorsus esse tentandum, quod auctoritatem scripturæ non haberet. Et ipse deuotarium hoc & ceremoniale monachorum genus prorsus ignorauit, sed libere incoluit Eremum & libere cœlebs uixit, iuxta formam Euangelii. Posterius eius, uotum, necessitatem & seruitutem ex illius instituto fecerunt, nihil nisi speciem & fallacem æmulationem Antonianæ regulæ, quæ Christi

*Egre uia An
tonij sententia.*

regula est, secuti, humana tantum sapientes. Sic & S. Paulus eū
sapius iacet formam & traditionem per suum ministeriū Eccle-
sias datam, exigitq; ut se se imitentur, non tamen uult ut tan-
quā Paulum imitentur, sed Christum in ipso, dicens, Imitato-
res mei estote, sicut & ego Christi. Certe alius dux nobis datus
non est, quā de quo magna patris gloria testata est in hanc
uocem, Hunc audite. Quo uerbo Christus omnibus dux consti-
tutus est, & omnes ei subiecti & postpositi. Sicut antea prophe-
tauerat Micheas. v. exiturum de Bethlehem ducem, qui regetet
populum dei. Hinc & ipsemet patri suo contestificans dicit, Qui
sequitur me non ambulat in tenebris. Et iterum, Ego sum lux
mundi. Ipse enim stat in signum populorum, quod leuauit
deus, ad congregandos profugos Israel. Sicut iterum dicit Io-
han. vi. Nemo uenit ad patrem nisi per me. Ego sum ostium.
Ego uia ueritas & uita.

Hec & similia oracula scripturæ, cum sint luce clariora & si-
delissima, certe cogunt damnare, quicquid est regularum, sta-
tutorum, ordinum, sectarum, quod uel citra uel præter, uel ul-
tra Christum incedit, etiam si per angelos de coelo traditum, si
per miracula ingentia confirmatum esset. Non paciatur ille aliā
uiam præsumi, qui dixit, Ego sum uia, quin hac uoce omnes
alias uias præteritas, præsentis, futuras reuocauit, cassauit & ir-
ritas fecit. Nec sinit alium ducem & magistrū surgere, qui dixit.
Hunc audite, siue meliora siue uiliora tentarit tradere, sed hac
uoce damnauit, quicquid est legum & traditionum extra Chri-
stum, sicut & Christus dicit Johan. x. Omnes quotquot uene-
runt latrones & fures fuerunt. Ex quibus id colligitur euidentissi-
me, prorsus non licere monasticen uouere, suntq; per hæc eccle-
stia tonitrua sublata, prohibita & damnata omnia istius ge-
neris uota penitissime, cum negare nemo possit, in monastice,
multa imo omnia & solum ea uoueri, quæ extra Christum &
sine Christo (id est, sine uia, sine luce, sine ueritate, sine uita,
sine deo) sunt. Id quod plane ipsimet gloriose & absq; pu-
dore consistuntur, ut qui tales sint, qui ultra Christum quæ-
dam altiora & perfectiora uiuant. O cæcitatem inestimabilem.

Vide quā ac-
cōmode utra-
tur Pauli loco
imitatores
mei estote si-
cut ego Chri-
stus.

Periculosum
quidquid ex-
tra scripturam
est.

Sit ergo hoc in primis positum atq; fixum, Quicquid ultra & præter Christum, siue proprie præsumitur, siue a sanctorum exemplis & institutis petitur, hoc uelut humanum, iam dudum diuina autoritate prohibitum, damnatum atq; definitum est, non licere, uoueri, & in præceptum seu necessariam uiam uitæ statui, nec si uotum fuerit, impleri & seruari, sed oportere solui & liberum dimitti. Stat enim inuisita hæc rupes, Ego sum uia, & nullus alius. Quicquid autem uia hæc non fuerit, error & lubricum & tenebræ sunt.

Francisci sententia suam regulam esse Euangelium.

Sed & S. Franciscus uir admirabilis & spiritu feruentissimus, sapientissime dixit, Regulam suam esse Euangelium Ihesu Christi. At Euangelium, castitatem liberam habet, nec aliquid eorum, quæ nunc isti Minores incredibili hypocrisis seruant. Plane Franciscus cum uoluit suos ad Euangelium uiuere, liberrimos esse uoluit tam a uotis quàm ab omnibus humanis traditionibus, ut fratres minores etiam iure sui uoti & regulæ, potestatem habeant, celibes & non celibes, uiuendi & manendi in Cœnobiis, & omnibus suis statutis, quàm diu uoluerint, aliud enim neq; uouerunt neq; uouere potuerunt, qui Euangelium uouerunt. Nunc uero, hoc hominum genere, quo nihil oportuit esse liberius, nihil est hodie superstitiosius & scrupulosius captiuum infinitis statutis, articulis aliquibus & puerilibus ridiculisq; obseruantiis. Falsus tamen est uir sanctus, uel multitudine contemnentium Euangelium in mundo, uel operatione erronea Papiſticæ confirmationis & approbationis captus, ut cōmune Euangelium cunctis fidelibus, faceret singularem regulam paucorum, & quod catholicam esse Christus uoluit, traheret in schismaticum. Nihil enim uouet frater Minorita, dum suam regulam uouet, quàm quod iam ab initio uouit in baptismo, nempe Euangelium. Nisi is fuerit potior error Francisci, quod credidit, multa in Euangelio consilia esse, ut Papiſticarum scholarum sapit impietas, quæ per regulam in mandata transfulerit. Quod cur non tribuam tanto uiro, paulo post dicam. Si itaq; interroges Minoritam, cur celibs uiuat, & cur pecuniam non contredet, cum sit Euangelii professor, Et Christus cœlibatū liberum esse iusserit, & pecuniā

tractarit uel in nomismate Cæsaris, quid respondebit, nisi sese
obseruare, id quod in regula Franciscus humanum sapuit & ty-
rannide Papistica uiciatum est. Id uero quod diuinum sapuit
(regulam suam esse Euangelium) non obseruare? Vides ergo
demonstratum esse, Franciscū ut hominem errasse in conden-
da regula sua. Quid enim est dicere, Regula fratrum minorum
est Euangelium, quā statuere, Solos fratres minores esse Chri-
stianos? Si enim Euangelium eorum proprium est, nulli sunt
Christiani præter Minores, cum Euangelium sine controuersia
& solius & totius sit populi Christiani. Illusus etiam est, dum do-
cuit, si tamen docuit, uouere denuo id, quod & ipsi & omnes
cōmuniter in baptismo uouerunt iam antea, nempe commu-
nissimum illud omnium Euangelium.

DE FVNDAMENTIS

Deuotiorum.

Sed hic incidunt duo eorum principia fidei seu potius perfu-
dia tractanda, quorum est primum, Euangelium non esse om-
nibus cōmune, sed partitum in consilia & præcepta. Suam ue-
ro monasticen, sequi consilia, non tantum præcepta, quæ reli-
quo ualgo proposita sunt. Hic uero non uno neq; paruo errore
labuntur. Et ut omittam, quod hac distinctione sese ignorare
testantur, quid sit proprie Euangelium (dum præcepta & con-
silia ex ipso faciunt) quod est meræ promissiones dei, exhibita
beneficia hominibus annunciantes, inter quæ sunt & declara-
tiones illæ mandatorum dei & exhortationes ad eadem seruan-
da, Matth. v. vi. & vii. a Christo factæ. Quid dicent ad Christū
Marci ult. Euntes in mundum uniuersam prædicate Euangelium
omni creature? An hic fingent, aliud esse prædicare & aliud iu-
bere seruare? Cur prædicari mandat toti orbi & omni creaturæ
quod a paucis exigit seruari? sed & Paulus, quoties iactat sese in
Euangelium segregatum, Euangelium esse promissum, Euan-
gelium esse uirtutem dei in salutem omni credenti, & plane pe-
tite omnes, in quibus opertum est Euangelium Christi. Nihil
magis comune, magis necessarium, quā Euangelium ille docet
fere ubiq; Sed sicut ignorant, quid sit Euangelium, dū legem

Cōmentū de
discrimine cō-
siliū & præ-
ceptorum.

ex ipso faciunt, ita has uoces Pauli prorsus non capiunt. Descendamus itaq; ad ipsos in locum istum tenebrosam, & cum balbis in Euangelio balbutiamus, appellantes consilia & præcepta, quæ in Euangelio sunt exhortationes. Moses enim habet præcepta ut Iohan. i. dicit, Lex per Moſen data est, Euangeliũ habet gratiam, sicut idem dicit, Gratia & ueritas per Ihesum Christum facta est. Videamus itaq; qui sit successus eorum, qui ueritatem Christum uolare præsumunt, quo eos rotet impiæ præsumptionis error. Si enim probare poterimus, non esse consilia, quæ illi iactant & uouent, nonne deprehendemus eos damnabiliter errare, & super mendacia impietatis niti eorum uota? Nam asserere consilia, quæ consilia non sunt, & diuina mandata solueri, quid est nisi ueritatem dei negare & in mendacium mutare, imo & deum blasphemare? An non est blasphemia, si deus dicat. Hoc est meum præceptum. Et illi dicant in nomine domini contra eum. Non est præceptum sed consilium? Et in hac & super hac blasphemia tandem uouere monasticen & stibio oculos pingere, osq; tergere & dicere, non feci malum sed bonum. Num hac sacrilega & blasphema conscientia uouerent omnes, qui consilia esse sentiunt præcepta dei, quis non intelligit? At talia sunt certe nunc omnium religiosorum uota, quibus persuasa est hæc sacrilega & blasphema sententia, de consiliis & præceptis.

Pergamus itaq; hanc impietatem reuelare. Consilia quæ illi fingunt, ferme sunt, quæ Christus Matth. vi. docet, Nō esse uindictam, non reddendū malum pro malo, non contendendū iudicio, dimittendū & palliam ablata tunica, prebendam alterā maxillam, cogenti ad unū militare eundū & alia duo cū eo, & omnino non resistendū malo, & beneuolū esse aduersario in uia. Item diligendos esse inimicos, benefaciendū odientibus, orandum pro persequentibus & calumniantibus, item dandū gratis omni petenti, & mutuū dandum gratis, uendenda & relinquenda omnia, & ueniendū post Christū, omnibus sese submittere etiā indignioribus. His adde uirginitatē & continentiam, sunt qui huc accenseant & beatitudines octo Matth. v. ne nō oīa dei mandata soluāt & negent. De castitate ut sit consiliū postea.

nunc reliqua uideamus. Esse autē hæc omnia non consilia sed necessaria mandata. Primū hoc probat quod Matthæus hæc scripturus, præmittit Christum ascendisse in montem, sedisse, aperuisse os suū & docuisse. At docere nō est consulere, sed quid faciendum sit necessario, tradere. Et infra ipse Christus, Non ueni soluere legem, sed adimplere. Ergo quæcunq; ibi docet, in hoc docet, ut lex impleatur, non ut consilia numerentur. Vbi & uelut digito monstrans ea quæ tunc docebat, dicit. Qui ergo soluerit unū de mandatis istis minimis & sic docuerit homines, minimus uocabif in regno cœlorū, qui autē fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in regno cœlorū. Hic uides ut aperte appetet mandata, quæ docet, & uerbū docendi ipsemet exponit esse id, quod tradere mandata. Deinde accessurus ad ea, quæ isti uocant consilia, dicit, Nisi abundauerit iustitia uestra plusquā scribarum & phariseorū, non intrabitis in regnū cœlorū. Nōne cœlorū regnū solum iis negatur, qui mandata nō seruant? At hoc affirmat de iis, quæ ipsemet hic docet, ultra quā docuerant scribæ & pharisei. Obsecro quis est tam audax, ut hic cōsilia numeret, ubi tot uerbis docendi, mandandi, tot & tam grauibus comminationibus cogit ad seruanda necessario, omnia quæ ibi scribuntur? Qua autoritate asserent ea esse consilia? unde locus? proferant unum iota in suum testimonium. Et impii tam audaces sunt e proprio capite, sine scriptura, consilia facere, contra tot docendi, mandandi, minandi, promittendi fulmina. An Parrhisiensis Gomorræ insaniam sequemur, ubi dicunt in sua pulchra determinatione, Esse hæc nimio oneratiua Christianæ legis. O Sodomam, O Gomorram, qui ad uires liberi arbitrii metiuntur diuina mandata, potius quā ad gratiam dei, & ad seipsa.

Amplius uero inter ipsa consilia, frontes eorum impudentes conterit, dum dicit, Esto beneuolus aduersario tuo, ne forte tradat te iudici, & iudex tradat te ministro & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exibis inde donec reddas nouissimum quadrantem. Respondeant hic Parrhisienses talpæ & uespertiones, an consiliis omissis ulla pœna intenteatur,

nedum tanta & aeterna, ut tradatur Iudici, ministro, carcer, &
nunquã exeat, qui non fuerit beneuolus ad iustitiam. Item cum
dicit, Si tantum eos diligitis qui uos diligunt, quã mercedem
habebitis? Nonne & publicani & peccatores hoc faciunt? Est
hoc consiliis non obedisse, mercedem non habere, & publica-
nis & peccatoribus æquales esse? Idem multis uerbis asserit Lu-
ca. vi. Claret ergo omnia prædicta eorum consilia, esse uere &
absq; dubio necessaria præcepta, quæ Christus Matth. vi. docet.
Sic & Petrus dicit. i. Pet. v. Omnes inuicem humilitatẽ influate.
Et Roma. xii. superiores inuicem arbitrantes. Non esse autẽ hoc
consilium, ut inferiori nos humiliemus, probat, quod Petrus
infert & causam affert dicens. Quia deus superbis resistit, humi-
libus autem dat gratiam. Putas adhuc esse consilium, ubi Petrus
superbiam affirmat, cui deus resistit, si inferiori te nõ submiseris?
Vendere autem omnia & dare pauperibus non esse paupertatẽ,
quã isti uocant, monasticam, probat id quod Petrus post resur-
rectionem ibat piscari, sicut & antea, cum tamen reliquisset om-
nia. Tum monastici non solũ non uendunt sua & dant paupe-
ribus, sed omnia omniũ bona ipsi cõgregant, & præ omnibus
abundant. Nõ solũ autẽ damnanda impietas & blasphemia
scholarum & monasteriorum est, quod hæc sacrilegia audeant
docere, sed & detestanda eorum stertens oscitantia & pudenda
segnicies, uel supina securitas, quod animalia ista uentris, non
tantam curæ habuerunt ad Euangelium, ut libros aliquando
aperirent, folia uerterent, & uerba saltem inspicerent. Solo enĩ
inspectu uerborum, cum sint tam clara & manifesta, poterant
sacrilega ista monstra blasphemiarum suarum effugere. Quid
ergo sunt nisi scholæ & monasteria? Scholæ, quia ludentes & il-
lusi mendacis, monasteria, quia solitaria sine Christo, extra cõ-
munem uiam Christianæ ueritatis longissime posita.

Intelligis ergo, qua fide, qua pietate, & uoueat & uiuant ista
lupanaria Satanae. Paulus dicit, Si linguis hominum loquaris &
angelorum, si omnes facultates in cibos pauperum distribue-
ris, si teipsum tradideris ut ardeas, nihil sis & nihil feceris, nisi
charitatem habueris, quãto magis, si monachus fias & consilia
ista.

Ista uoueas, nihil sis & nihil feceris, si blasphema & impia conscientia ueritatem dei negante hæc feceris, sicuti uides illos facere. Pelagius uir laudatæ uitæ fuisse legitur, sed quia gratiam dei negauit, ob unam hanc impietatem, omnia frustra uixit. Si quis Mariam neget uirginem, aut alium quemuis singularem articulum fidei non crediderit, damnatur, etiam si alioqui ipsius uirginis & uirginitatem & sanctitatem haberet, quanto magis monachorum hoc perditionis uulgus damnabitur, quod diuina mandata & negat & mutat, soluit & extinguit. Ecce fundamentum monasticorum uotorum, impietas, blasphemia, sacrilegium, atq; hæc contingunt, quod Christum ducem & lucem spernentes, alia & meliora sequi præsumunt. Qui enim ueritatem relinquit ducem, quid sequatur nisi mendacia? qui gloriam dei non sequitur, merito blasphemias sequitur. Est ergo hæc iam secunda causa, cur uota monastica sint uitanda & tollenda de sub cælo, & omnibus qui ea uouerunt redeundum in comunem uiam Christianorum post Christum secuta & optima conscientia, ut quam reuocet ipse deus, uota eius prohibens, damnans, & summa impietatis arguens.

DE VIRGINITATE.

AT VIRGINITAS & cœlibatus consilium est, De uirginitate.
Christus ipse plane non consuluit, sed potius deterruit, monstrauit solum & laudauit, dum memoratis Eunuchis dixit, *Qui potest capere capiat.* Et iterum, non omnes capiunt hoc uerbum. Nõne hæc uerba sunt potius auocantis & deterrentis? Neminem enim inuitat & uocat, sed ostendit solum. Paulus tamen dicit, *Consiliũ do,* sed nec ipse inuitat quenquam, quin magis deterret & auocat, dum dicit, *Sed unusquisq; proprium donum habet a deo.* Neq; suadet neq; dissuadet, sed in medio relinquit. At nostri inmundi cœlibes, aliud non intelligunt per consulere, quã inuitare, exhortari, uocare & persuadere ad cœlibatum, tum dissuadere, dehortari, auocare, abstergere a coniugio, quod & faciunt in omnibus suis concionibus & scriptis. Sed ad rem ipsam ueniamus. Si cœlibatus consilium est

Euangelicū, quæ est ergo uestra uouendi insania, ut ultra Euan-
gelium e consilio faciatis rigidissimū præceptum & iam. n. non
iuxta sed ultra Euangeliū per hoc & contra Euangeliū uiuitis,
quod amplius non habetis consiliū. Si Euangelio obeditis, cœ-
libatū liberum habere debetis, si liberū non habetis, Euangelio
non obeditis. Quia impossibile est, ut consilium Euangelii fiat
præceptū, & æque impossibile est, ut uestrum uotū sit consiliū.
Pugnat ergo ex diametro, uotiuu castitas cū Euangelicæ. Quare
cū deus autor Euangelii non acceptet nisi quod Euangelicū est,
impossibile est, ut uotū continentiaæ prober ac non potius deter-
stetur. Habetis monastici, quod hic respondeatis? Negate Euan-
geli consilium consiliū esse, aut concedite uotū uestrum non
Euangelicū esse. Neq; n. audebitis asserere deū passurum, ut e cō-
silio suo quisquā præceptū faciat, aut aliud quā Euangeliū suū
prober & exigat, quare necesse est, ut uotū uestrum deo nō pro-
bari confiteamini. Atq; hæc tertia iam machina satis firma & po-
tens aduersus uota monastica nobis stat instructa. Et uidemus
monastica uota non aliud inueniri, quā errorem per sese nun-
quā non fallentē & seducentem, qui & Christiano uitandus &
deferendus sit. Neq; posse innoxium esse, nisi iis qui spirituales
sunt, & bono usu illius sese seruant, quod est solum electorum,
quibus nec errores nec peccata tandem nocere possunt.

Comentum
de discrimine
statuum, per-
fectiōis & im-
perfectiōis.

Alterum principiū perfidiaæ illorū, Quod uitā Christianam
partiantur in statum perfectionis & imperfectionis. Vulgo dāe
imperfectionis, sibi perfectionis statum. Et hanc differentiam
non metiunt iuxta mensuram spiritus & fidei & charitatis, quas
certum est in uulgo potissimum regnare, sed iuxta pompam &
laruam externorū operum & suorum uotorum, in quibus nihil
est, neq; spiritus, neq; fidei, neq; charitatis, quin spiritum fidei &
charitatis extinguunt. Perfectionis status est, Esse animosa fide
contemptorem mortis, uitæ, gloriæ & totius mundi, & seruen-
te charitate omnium seruum. At uix inuenias uitæ & gloriæ cur-
pidiores, tum fide inaniore, qui mortem uehementius horret
ant, quā ii qui sunt monasticissimi. Quia fieri non potest (uti
dicemus) quin fidem extinguant, qui uotis & operibus confi-

dunt. Confidunt autem, qui necessaria ea ducunt, dum eni-
timent illis ommissis, necesse est ut sperent eisd. in seruatis. Ab eo-
dem pendunt timor & spes, de quo a. nas. Merum cōmentum &
ludibrium est, de perfectionis & imperfectionis statu, ex igno-
rantia fidei proueniens, tantū ad seducendam, idoneam. Cum
ergo uideamus monasticen istam refertam esse impietate, erro-
ribus, ignorantia, ut ubicunq; eam spectes, ignorantiam, impie-
tatem & errorem uideas, quid dubitas eam displicere deo, & uo-
ta in illam facta esse irrita & soluenda penitus? Hi sunt pseudo-
christi qui docent, hic & illic est Christus, & seducūt multos, atq;
adeo electos quoq; signis & prodigijs mendacibus.

Error inquam & insignis ignorantia est, statum perfectionis
metiri consilijs & non p̄ceptis. Non enim ut ipsi fingunt con-
silia sunt supra p̄cepta, sed ediuerso consilium illud continen-
tiæ (neq; est ullum aliud consilium) est infra p̄ceptum suum.
P̄ceptum est enim, Non concupiscendum esse. At sine con-
cupiscentia neq; uirgo neq; cœlebs est in hac uita, sed neq; cur il-
lud sit consultum nouit hoc miserū ignorantix uulgus. In hoc
enim ipsi seruant consilium istud, quod continentia per sese sit
laudatissimum opus, in quo sit salus & gloria, ideo sese cæteris
Christianis p̄ferunt magno interuallo. At Christus & Paulus
secus docent, qui solam fidem iactant, & in hoc laudant cœli-
batam, non quod perfecti sint in castitate p̄ cæteris, aut non
concupiscant aduersus p̄ceptum, sed quod soluti a curis & tri-
bulatione carnis, quam tribuit Paulus coniugio, expeditius &
liberius uerbo & fidei instare possint die ac nocte, ubi coniunx
coniugi, filijs, familiæ & rebus huius uitæ deditus, auellitur &
in multa aliena a uerbo negotia diuiditur. Sic Christus Eunuchos
laudat, non quia castrant seipos, sed quia propter regnū
cœlorum sese castrant, non autem sic propter regnum cœlorū,
ut per castitatem salui fiant, alioqui omnes oporteret castrari,
cum sola fides saluos faciat, sed propter Euangelium, quod uo-
cat regnū cœlorum, cui p̄dicando & propagando per popu-
los ille foelicius seruit, q̄ ἄγαμος & sine cura aliorū cœlebs uiuit.

Seuam ergo regni cœlorum uult esse castitatem Christus, & se-
uam spontaneam, non quæ illud mereatur, sed iam habeat, &
ad cōmunicandum aliis gratuito obsequio laboret, aut certe si-
bi ipsi augeat, assidue parata propter ipsum mori & de mundo
exire. Et Paulus idem dicit, Virgo & innupta cogitat quæ sunt
domini, quomodo placeat deo, ut sit sancta corpore & spiritu.
Quid est cogitare quæ sunt domini? nunquid solam & ocio-
sam habere castitatem? imo meditari, seruire in uerbo dei, præ-
dicare, testificari, & paratum sese pro illo offerre, a quo usu ca-
stitatis quid est alienius & longius monasticis istis? qui & om-
nium ignorantissimi sunt eius usus, cum non nisi sibi ipsis cœli-
bes sint, tantū clamoribus & murmuri in templis seruientes, &
aureolas sibi ipsis in cœlo promittētes, pro fide scilicet extincta.

Certe si rem tecum pensites, uideri potest Satanas in hoc ex-
cogitasse figmentum de consiliis & statu perfectionis, ut ador-
naret istam peruersam monasticen, cum enim uideret, nihil ibi
uoueri, sed nec uoueri posse, quod non antea in baptismo uo-
uerunt omnes (excepta continentia) cepit fingere perfectiones
& consilia, ut cōmunem uiam contemptā & singularem istam
falsa specie spectabilem redderet, ne paruas res uiderentur uoue-
re, & præualuit in operatione erroris. Et quod multo est scelera-
tius, Ex multis illis prædictis consiliis a se confictis, tantum tria
elegerunt, obedientiā, paupertatem, & castitatem, cætera neq;
uouent neq; seruant, liberrime litigantes, uindicantes, odien-
tes aduersarium, repetentes, non dantes, nō mutuantes, adhuc
tamen iactant, iam altero mendacio & illusione maiore, statū
perfectionis & consilia. Certe quando ista affirmant consilia &
perfectiones, oportuit & ipsa uoueri, si uotorū institutum, per-
fectionis & consiliorum status est. Iam si & tria illa electa consilia
diuidices, uidebis obedientiam & paupertatem eorū nullo mo-
do esse quas consilia dicunt. Consilia enim docent, omnibus
subdi & superiores inuicem arbitrari. At uotū obedientiæ eorū
eximit eos prorsus a catholica illa humilitate Euangelio tradi-
ta, & subdit solum suis maioribus, neq; iis ipsis, nisi secundum
regulam suæ professionis, a deo ut & S. Bernhard. asserat, Mo-

nachum non obligari etiam suo Abbati, alia quã regula habet imperanti. Obsecro, quæ & qualis est ista obedientia, Ex omnibus eximi & uni, nec huic nisi partim subdit Nonne pulchra illusio est talis obedientiæ uotum? Euangelium omnibus semper & in omnibus cedere, subdi, obedire iubet. Et consiliorum professores nec æqualibus nec inferioribus, sed uni maiori suo, nec in omnibus sed aliquibus sese subdunt. Iterum uides, foelicitatẽ eorum, qui meliora eligunt quã Christus docuit, & contempto duce, seipsos dirigunt. Hos proprie Petrus tangit cum dicit. ii. Pet. iii. Fore, qui secundum propria desideria ambulent, in deceptione illusores. Vere illusores in deceptione iactant obedientiam, docent autem ac sequuntur magis inobedientiam, illudentes tamen omnium sensum & decipientes simplicium animas ea pompa. Sic uides monasticam uitam, errorum, mendaciorum, ignorantia, stultitiæ, deceptionis, illusionis, confusione, uerissimam Babylonem representare, in qua electi miraculose, ceu tres pueri in fornace, seruentur. Quid ergo uouet monasticus? uerba eius (si sensum traducas) erunt ista. Deus, uoueo tibi, nolle me secundum Euangelium tuum omnibus subiici, sed tantum uni maiori, nec nisi iuxta regulam præscriptam, atq; sic uoueo tibi Euangelium tuum seruare. Quid est hoc iterũ aliud, quã Euangelium uouendo negare & proprium conderes? Hic cũ Isaiã possis dicere, Eorum uotum esse, sicut si quis mactet filiũ in conspectu patris. An non uictimant filium dei, dum Euangelium eius tam sacrilege negant, & tamen hoc ipso offerre deo præsumant eundem? Obedientiã profitentur & obedientiam abnegãt, & tu uota ista sacrilega putas ualere & exigi apud deũ.

Tale est & paupertatis uotum, Euangelica paupertas est, nihil cupere in spiritu, & res libere administrare ad aliorum comodũ. Illi quid possunt ultra hoc uouere, nisi externum usum rerum? cum & interna cupiditas in baptismo abnegata, & administratio externa rerum Euangelio etiam cõmendata sit, & usu ipso nec ipsi carere possunt. Verum & hic illudunt seipsos & omnes, cum nemo magis res administret quã ipsi, tum non in aliorum sed proprium comodũ nemo magis utitur sub sancta illa uoti

paupertate & auarissimi & rebus inuolutissimi facti. Adhuc iactant se confessorum professores, cum nulli seculares longius abstrahant a paupertate. Nec refert, quod per aliam res curant. Nam omnium consensu & uoluntate, œconomus illorum res curat. Sic dum uolant ultra Euangelium deserto duce Christo, ruunt in contrarium sub baratrum peruersissimi erroris, dicentes se obediētes & pauperes esse, cum sint omnium inobediētissimi & ditissimi, id quod nemo non palpat, & tamen sensus nostros perstringunt illufores isti uerbis suis fictis, obediētia, paupertas, consilia, perfectio, religio & similibus. Igitur nihil est confessorum apud professores confessorum, sed omnia longe contrariissima præceptis, excepta sola castitate, & ipsa tamen sine usu & fructu Euangelico, quã quia nulla specie potuit Satan in contrarium uertere, sicut obediētiæ & paupertati fecit, reliquit intactam, sed in multo maximã perniciem, dum & usum eius aboleuit, & ultra fidem cõmunem extulit, deinde uulgauit nimio ut per impossibilitatẽ naturæ infinitas animas laqueo illius innecteret & perderet. Ita reliqua est una castitas professoribus confessorum sed peruersa & impia, tum fere in totum libidinibus corruptissima. Ve perditæ illi professioni confessorum & statui perfectionis, quid enim nisi error, illusio & impietas est totum quod pretendit? Sed iustus es domine & rectum iudicium tuum, sic enim cadere debent, qui non solum similes, sed superiores esse uolunt altissimo, & pacti dei sui obliuiscuntur, sicut mulier illa Prouer. xii. quæ relinquit ducem pubertatis suæ.

In sanctis non opera sed fides spectanda. Quemadmodum itaque dixi, sancto Francisco & aliis patribus, etsi tribuo errorem, quod Euangelium sibi usurparint scordum, præ feruore spiritus, tamen hoc errore eos libero, ne credam eos mendacia & figmenta confessorum, perfectionis, fide obediētiæ & paupertatis & peruersæ castitatis probasse. Dum enim spiritus sancti impetu & plena fide, ardenteque charitate, solium huc ferrentur, ut Euangelio plenissime & dignissime responderent, non hoc cogitabant, quorum esset & ad quos pertineret Euangelium, sed tantum ut impleretur. Non enim in sermone sed in uirtute regnum dei habebant. Sectatores uero illorum it

mentes, apprehēderant extēnā eorum conuersationem, spi-
ritum autem & fidem eorum deseruerunt, & contigit eis, quod
Chaldeis succendentibus fornacem Babylonis, ipsi pereunt, &
sancti seruantur, pro eo quod iuxta psal. xxvii. Non intellexerūt
opera dei, & facta eius nō cognouerunt, ideo destituit eos & nō
edificat eos. Dicit enī psal. lxxvi. Semitæ tuæ in aquis multis, &
uestigia tua non cognoscentur. Et psal. iiii. Scitote quoniā miri-
ficauit dominus sanctos suos. Et psal. lxxvii. Mirabilis deus in san-
ctis suis. Et psal. xv. Sanctis qui in terra sunt & mirificis, omnis
uoluntas mea in eis. His testimoniis docemur, in sanctis dei nō
esse obseruandam operū extemorū laruam, sed fidem, qua eos
regit & seruat mirabiliter, permittens eos sapius errare & peccā-
re externa conuersatione, quā illi tanquā opera dei & uiam re-
ctam apprehendant, & abeunt in barathrum errorum. Et Apo-
stolus Heb. xiii. cum iussisset intueri præpositorū exitum adie-
cit, ut fidem eorū imitemur. Stat enī fixa apud deum sententia,
Omnes sanctos eodē spiritu & eadem fide uiuere, agi & regi, sed
diuersa opera foris operari. Vt enī non eodē tempore, ita nec eo-
dem loco, nec idem opus, nec corā eisdem personis operat per
illos, sed transit per tempora, loca, opera, personas uarias, sem-
per eodē spiritu & fide eos regens, ut fiant uia eius absconditæ,
& uestigia eius incognita, dū unūquemq; alio opere, alio loco,
alio tēpore, aliis personis exercet, quā in aliis sanctis uidit et au-
diuit, cogiturq; opere, loco, tēpore, personis. casibus sibi prius
incognitis, regentem ac ducentem deū sequi. Hæc est eruditio
fidei, in qua omnes sancti eruditi sunt unusquisq; sua uocatio-
ne. Proinde impossibile est, ut intempestiui illi sanctorū imita-
tores non errent perniciosissime, dum patrum opera etiā opti-
ma sectantur, potius quā fidem & spiritū, nedum ubi et errores
et peccata eorū apprehendūt. Omnes. n. tales stant in ostio papi-
lionis sui, et uident dorsum Mosi intrantis in tabernaculū fede-
ris, existimantes sese deū inuenire in illis propatuli et atrii ope-
ribus, cū scriptū sit, Dominus in loco sancto suo. Et, dominus
pollicitus est ut habitaret in nebula. Lege totam scripturam, et
uide an sanctorum uirorum idem fuerit opus.

In hanc rem mihi psalmus. lxi. uidetur esse reuelatus,
quem non fuerit inutile hic recensere.

- I At ad deum silentium animæ meæ,
Ab ipso enim salus mea.
- II At ipse rupes mea & salus mea,
Protectio mea, non mouebor multum.
- III Vsq; quo irruitis super uirū, interficiemini omnes uos &
Sicut paries inclinatus & maceries expulsionis.
- IIII At eleuationem eius cogitauerunt, ad expellendum,
Placebunt sibi in mendacio, ore suo benedicent,
Et intimo suo maledicent, Sela
- V At deo sile anima mea
Quoniam ab ipso spes mea.
- VI At ipse rupes mea & salus mea
Protectio mea non mouebor.
- VII Ad deum salus mea & gloria mea
Rupes uirtutis meæ, fiducia mea in deo.
- VIII Sperate in eum omni tempore, populi effundite coram
eo cor uestrum,
Deus fiducia nobis, Sela.
- IX At uanitas filii hominum, mendacium filii, uiri in state
ris ad ascendendum,
Ipsi præ uanitate simul.
- X Nolite sperare in calumnia & rapina, nolite uani fieri,
Diuitiæ si affluant nolite apponere cor.
- XI Semel locutus est deus, bis hæc audiui,
Quia uirtus dei est.
- XII Et tibi domine misericordia,
Quoniam tu reddes uiro secundum opera sua.

Non est alius psalmus, in quo toties ingeminctur & inculcet
spes, fiducia, præsumptio in deum, Vigesima enim pene repetit
ac totus psalmus fiduciam in deum sonat, cui omnium fortissime
resistit exemplum operum in sanctis. Hæc est enim uera uia sa-
lutis, subdi deo, in fide ei cedere & silere, ponere tumultū præ-
sumptionis operū, quibus querant impii cum inuenire, et sese
du. st. m.

ductilem prebere, ut ipse in nobis operetur, non nos operemur. Videmus enim in sanctorum sectatoribus nihil nisi tumultum operum, quæ in sanctis uiderunt, iis enim die et nocte sese fatigant, nunquã autem silent deo subditi per fidem, ideo mouentur et sunt instabiles corde, cum non possit cor per opera quietari, fiducia eorum est in operibus ab exemplo sanctorum petitis, quibus præsumunt peruenire, quo illi uenerunt sola fide. Inclamat autem præcipitem illorum cœcitatem, quæ gregatim irruunt ad imitandum opus alicuius magni uiri, et non potius et prius si-
lere discunt et fidere deo. Cur (inquit) sic irruitis in laruam operum? cur interficitis uos ipsos omnes? curritis et præcipitatis uos ipsos omnes in mortem. Deus est murus altus et fidelis protectio, sicut Salomon dicit. Turris alta (id est, alte opposita) nomen domini, ad ipsam currit iustus et saluabitur. Contra, uos et quicquid molimini, erit, sicut paries inclinatus et maceries eie-
cta, super quã qui nititur simul cadet et eiicietur et mouebitur multum. Vocabulũ irruitis, uolunt etiã significare, id quod congregari, irẽ præuescere, utrunque confirmat sensum prædictum.

Obscurum autem et ambiguum est quod sequitur. At eleuationem eius cogitauerunt expellere. Noster habet, uerumtamẽ precium meum. Romanum psalt. honorem meum. Hiero. partem meam, scilicet oblationem. Ab eo enim uerbo oblationes, dona et partes sacrarũ rerum dicuntur ab eleuando. Puto igitur sensum esse, Impios in sanctorum exemplis, id quod solũ præciosum, honorabile, nobilissimum atque adeo ipsa portio sanctitatis, nempe fidem, non solum non sequuntur, sed uno consilio seu furore potius id agunt, ut eiiciant & extinguant, solis operũ lauis iactatis & prædicatis. Nemo enim minus sequitur sanctorum exemplum, nemo etiam magis extinguit quã qui opera sola & nõ fidem eorum sectantur, sic nemo minus est hodie Franciscanus, quã ipsi Franciscanissimi, qui de obseruantia dicuntur, imo ii acerrimi hostes eius sunt, & fidem eius eiicere cogitant furiosissime. Vnde sequitur, Placebunt sibi in mendacio, scilicet speciem tenent, fidem uastant, & in hoc gloriantur, sibique placeant præ omnibus hominibus ceu sanctissimis, ore benedicunt,

intimo maledicunt. Laudant enim deum Christum, S. Franciscum, Dominicū, & alios quorū sectatores sese iactant. Sed hæc laus est summa blasphemia, dum fidem eiiciunt, & solam speciem pro ueritate amplectūtur. Ex his iā totus psalmus apertus est docens nos fidere deo, & sine fide omnia esse mendacia. Isaias. xxx. hunc psalmū uel æmulatus uel interpretatus etiam, populus em̄ ad iracundiā prouocans est, filii mendaces, filii nolentes audire legem dei. Qui dicunt uidentibus, nolite uidere, & aspiciētibus, nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt, loquimini nobis placentia, uidete nobis errores, auferre a me uiam, declinate a me semitā, cesset a facie nostra sanctus Israel. Propterea hæc dicit sanctus Israel, pro eo quod reprobastis uerbū hoc, & sperastis in calumnia & tumultu, & innixi estis super eo, propterea erit uobis iniquitas hæc, sicut interruptio cadens & requisita in muro excelso, quoniā subito dum non speratur ueniet cōtritus eius. Et infra, Si reuertamini & quiescatis, salui eritis. In silentio & spe erit fortitudo uestra &c.

II. VOTA ADVERSARI FIDEI.

HÆC modo satis sit dixisse de uotis monasticis, ut aduersentur uerbo dei. Pergamus demonstrare ut pugnent & fidei Christianæ, quo plenius cognoscamus hanc esse principem partem abominationis stantis in loco sancto. Ponamus autē hic petram seu rupem nostram, quæ nostrum est prin-

cipium fidei. Verbum Pauli Roma. xiiii. Omne quod non est ex fide, peccatum est. Ex quo inferimus, monastica uota, si ex fide non sint, esse peccata. Ex fide autem non sunt, si perpetua, necessaria & non libera sunt, potentia tum seruari tum dimitti. Sed quia hæc uel aduersariis uel infirmis uenient in manus, occurrendum est eorum effugiis, & præoccupanda uada Jordanis huius, ne nobis elabantur principes isti madianitarum. Primo enim negabunt fidem, eo loco, fidem Christianam esse, habentes humanam glosulam tum obscuriorem ipso textu, tum ab

Pauli locus de clarat, Quod non est ex fide, peccatū est

ipsumet nunquam intellectam, ut more suo scripturæ uim elu-
dant eiusmodi cōmentis, quibus plus credunt, quā puris & aper-
tis uerbis dei, nulla causa, nisi quod principio perfidiæ suæ re-
pugnant, quo statuerunt, non omnia extra fidem esse peccata.
Huic mendacio aduersus deum erecto, cum Paulus resisteret, co-
actus est laruam gloriæ induere & illorum sensui cedere. Est autē
gloria eiusmodi, fidem eo loco accipi pro conscientia. Esse igitur
non ex fide, est contra conscientiam agere. Agens autem contra
conscientiam ædificat ad gehennam. Hæc retuli, ne putent, nos
eorum magnificam sapientiam neque nosse neque legisse. Deinde
& hoc multo maxime negabunt, Vota necessaria esse sine fide.
Habet enim fidem multiplicem, generalem, specialem, acqui-
sitam, infusam, informem, formatam, catholicam, particu-
larem, implicitam & explicitam, hoc est, confusissimam Baby-
lonem errorum & opinionum. Cogimur itaque, ne amorreis &
tanis istis nihil scire eorum uideamur, aduersus ista disputare, &
nostram rupem non quidem firmare, sed firmam monstrare,
dispulsis fumo nubibus & nebulis per homines excitatis.

Christus dicit, Qui nō crediderit cōdemnabitur Marci ult. Et
Iohan. viii. Si nō credideritis quia ego sum nō oriemini, in pecca-
to uestro. Et Iohan. xvi. Ille arguet mundum de peccato, quia
non credunt in me. Da igitur monachum castum, obedientē,
pauperem & omnibus uirtutibus refertum, operantem quanta
cumque sine fide, nunquid non damnabitur? Nonne maquet sen-
rentia, Qui non crediderit condemnabitur? Nonne peccatum
habet quod arguit spiritus? Nonne morietur in peccato suo?
At mors, damnatio, reprehensio, non infertur ei, qui non pec-
cat. Nec est, quod hic eludant & dicant, Peccatum infidelitatis
quidem damnari, sed non omnia quæ fiunt in peccato infide-
litis. Scilicet fructus bonos feret arbor mala? & in peccato fa-
cta non sunt peccata? In proposito adulterandi dare panem
egenti peccatū est, & uonere in proposito nō credendi nō pecca-
tū est? Sed & Iohan. iii. obstruit hoc os impiū dicēs. Qui nō cre-
dit iā iudicatus est. quia non credit in nomine unigeniti filii dei.
De qua rogo fide hic loquitur? infusa, acquisita, generali &c.

Nonne de ea quæ uiuificat? sine qua, qui fuerit, iam iudicatus est. Et iterum, Qui non credit filio, non uidebit uitam, sed ira dei manet super ipsam. At ira dei non manet super eos qui non peccant. Si ergo opera extra fidem peccata non sunt, cessat ira super operantem talia, & per opera auertet iram a se, ut fide nõ sit opus, quo quid est blasphemum magis?

Petra ergo nostra firma inuenitur, & dispulsis nubibus principium perfidiæ illorum subuertit, stat quoq; Paulus incõcussus, Omne quod non est ex fide peccatum est, nec curat, quod sententia illis dura uideatur. Dura fuit & mors Christo pro nobis suscepta, magnum fuit filium dei incarnari & dari pro nobis. Nihilo tamen minus factum credimus. Non oportet sequi in rebus dei nostrum iudicium, nec definire, secundũ quod nostro sensui aliquid durum, molle, graue, leue, bonum, malum, iustum, iniustum uideretur. Non facies (inquit Deutro. xii.) quod tibi rectum uides, sicut faciũt tamẽ impiissimæ facultates scholarum, omnia diuina ad humani sensus iudicium æstimantes, & pro petris fidei arenas & paludes perfidiæ suæ in principia fidei collocãtes. Sed ad uerba fidei aptandus est noster sensus, captiuandusq; intellectus in obsequium Christi. Id quod non fecit impudentissimæ frontis & prostitutæ iam olim pudicitæ metri orbi turpitudinem suam obscenissimam discooperire & dicere, legem de non uindictando ideo censeretur consilium debere, nõ quia id sacre literæ docerent, sed quia humanus sensus dicit, hoc esse oneratum legis Christianæ, Eadem pietate dicent, infernum non esse, sed minari tantum scripturas quod sensus humanus abhorreat, unũ hominem perpetuo cruciari, quo sensu Origenem, aiunt lapsum fuisse. O scholas, o facultates, o Theologistas, feces nouissimæ sentinæ. Sic intellectum uestrum (id est, uerba dei) captiuatis in obsequium Christi (id est, in sensum uestrum) Decernimus itaq; hac autoritate diuina, & cum fiducia audemus dicere. Hæc dicit dominus exercituum, Vota monastica extra fidem facta & seruata sunt peccata, per hoc & irrita, damnabilia, reuocanda & omittenda, aut aliter denuo uocanda & seruanda.

Tam quod fidem hoc loco faciunt conscientiam, mera temeritate hominum faciunt. Neque enim unum iota e scripturis adducunt, quo probarent fidem aliquando hoc modo accipi, mihi nondum est uisus locus, in quo fides aliter quam ubique & uniformiter accipitur pro fide Christiana, quod prolixius est, quam ut nunc res paciatur ostendere. Feramus tamen hanc eorum obsecram glosam & malo isto humano bene utamur, per spiritum nobis donatum. Si enim recte conscientiam ea glosa intelligerent, non male dicerent. Verissimum est enim, si quippiam opereris & credideris te hoc ipso male operari, te peccare, & (ut aiunt) ad gehennam edificare. Sed hoc errant, quod hanc conscientiam non faciunt catholicam in omnibus operibus extra fidem Christi factis, sed certis eam duntaxat casibus deputant, in quibus erroneam conscientiam haberi dicunt. Hoc ideo errant quia oculos solum figunt in crassa ista libidinis, irae, cupiditatis, peccata, uerum in sublimia ista & profunda cordis peccata, conscientiam talem nunquam promouent, quod nos, age, tenemus an facere possimus. Si aliquod opus facias, quod non credas firmiter deo placere, aut dubitas placere, nonne contra conscientiam facis? facis enim, & non credis deo placere, si autem non credis placere, conscientiam habes, opus non esse placitum. Et sic contra conscientiam operaris id, quod non esse placitum deo dicis. Sed nonne talia sunt omnia uota & uotorum opera extra fidem? Da unum, qui audeat asserere, suum uotum esse placitum ac gratum deo. Quin hoc asserere, docent esse presumptionem, uolentes, ut timeamus & incerti simus. At deus iussit certo & indubitato fidere in suam misericordiam, & presumere nos & nostra placere, non ex nostra dignitate aut merito, sed sua bonitate. Haec est enim conscientia sanæ fidei, quæ huic iussui & promissioni dei fidelissime & inconcussè adheret, quæ conscientiam uastat & contra eam peccat, illa quæ uel non credit, uel quod idem est, dubitat, se & sua placere deo, ideo & contra se ipsam & illam simul peccat, faciens quod non credit placere.

Quis uero liberat nos ab ista impia contra seipsam peccante conscientia? Natura id non potest, quantumlibet eam opereris

Recte ne fidem
pro conscientiam
exposuerint

Fides cōscien-
tiæ securitas.

bona, si & sanguinem fuderis, semper manet conscientia palpi-
tans & dicens, Quis scit an hoc deo placeat. Verū est enim illud
sapientis, Cogitationes hominū timidæ & incertæ prouidentur
nostræ. Non ergo habet natura, nec impetrant opera bonam &
certam conscientiam. Christus uero per auditum uerbi sui, cordi
manifestatus, quod ipse sit, qui pro nobis sacerdos factus est, no-
bis datus, suū sanguinem fuderit, nostra peccata tulerit, & nos
in suos acceperit. Hic, inquā, auditus cor letificat, conscientiam
erigit, ut audeat dicere & gloriari in ipso. Si Christus pro me &
meus est, quis contra me? Quomodo nō placeam ego & ope-
ra omnia mea, si Christus meus & ego Christi? Nunquid Chri-
stus displicere potest. Ecce ista est fides, quā scriptura docet, quā
qui habet, contra conscientiam agere non potest, quia non potest
dubitare sese placere deo propter Christum sibi donatum. Qui
uero non habet, nō potest nō contra conscientiam agere semper,
quā nō potest nō dubitare, sese placere deo. Deest. n. & promissio
dei & pignus promissionis Christus, relicta sola natura sibi in-
certa, quid deus de se cogitet, at habens promissionē & Christū,
certissimus est, quid deus super ipsum cogitet, nempe cogitatio-
nes pacis, propter sanguinem Christi clamantem remissionem
peccatorum & abba pater in cordibus nostris. Igitur cogitatio-
nes mortalium timidæ, quibus nos non uult niti, dedit ergo pro-
missionem misericordiam, iussit fidere, adiecit inestimabile pig-
nus filiū suum unigenitum, ut super cogitationes eius per pro-
missionem manifestatas, per Christum sigillatas, nitamur certi
& firmi etiā aduersus portas inferi, adeo ut si etiam labamur &
peccemus, mox resurgamus, semper scientes nos nō placere nō
posse propter Christum, qui propter nos non possumus non
displicere. Hoc sensu, glosa ista pia & boni usus erit, atq; cum
Paulo & tota scriptura per omnia conuenit. Vere enim contra
conscientiam operatur, & peccat qui nō credit seu Christum nō
habet. Et e contra, uere non credit, qui contra conscientiam ope-
ratur, ut stet sententia, Qui non crediderit condemnabit, quia
nō credit sibi peccata indubitato remissa, quæ conscientia mē-
git cum in damnationem manens onerata peccatis.

Nunc latius uicendū est, ut monastica uota sint sine fide. De
monstratū & inuictis testimoniis firmatum est, Omne quod nō
est ex fide peccatum esse, Solius autē fidei esse, remissionem pec-
catorū operari, certam & letam & liberam a peccatis cōscientiā
reddere. Opera uero seu fructus fidei proprie nō pertinent ad re-
missionē peccatorum & letā conscientiam, sed sunt fructus iam
præsentis & præcedētis remissionis & bonæ cōscientiæ. Memen-
to quæso istorū lector quā poteris diligentissime, Opera ante fi-
dem esse peccata, solam fidem sine operibus operari remissionē
peccatorū, iustificationē & bonā conscientiā, Opera uero post
fidem esse fructus iam iustificati hominis ex remissione peccato-
rū & bona conscientia, hoc est, ex fide & charitate proueniētes.
Memento in quā horū, Nam hic est spiritus qui flabit in fenum
uotorū & florem eorū, & exiccabit fenū & cadet flos eorū. Nō
humana sed diuina sunt quibus nitimur. Stat. n. ante fidē & sine
fide Christiana uiuificante illa & optima, nō modo remissionē
peccatorū aut conscientiā bonam per opera aut uota fieri non
posse, sed necessario peccata esse, quæ fiunt. Hic iā uidebis, quæ
pietate isti uouent sua uota, & quæ sit fides eorū generalis, acq̄
sita, infusa, in qua uouent, an Iudæos uel Christianos eos existi-
mare debeas. Paul. dicit ad Gal. iiii. Lex nō est ex fide. Et iteḡ, Ex
operibus legis nō iustificat̄ om̄is caro corā illo. Et q̄ iustitiā legis
sectant̄, in iusticiā legis nō perueniunt, quæ oīa cū præcedētibus
hoc definiūt. Qui remissionē, satisfactionē peccatorū, iustifica-
tionē, alteri quā fidei soli tribuerit, & aliunde quā per fidē quæse-
rit, hic Christū negauit, gratiā abiicit, & Euāgeliū reliq̄t apostata.
Sic. n. Paulus Galatis in tonat, a gratia excidistis qui ex lege iu-
stificamini. At uota & opera uotorū, lex & opera sunt non fides
nec ex fide. Quid est. n. uotū nisi lex quædā? teste ipsorūmet uo-
ce, qua dicūt id quod ante uotū liberū erat, post uotū necessa-
riū est, & iā non consiliū sed præceptū est. Qui ergo ea opinione
uouent, ut per hoc uitæ genus boni & salui fiant, peccata deleāt
& operibus bonis ditescāt, nōne manifestū est impios & Iudæos
esse, a fide apostatate, imo fidem blasphemare & abnegare? dū
hoc tribuūt legibus & operibus suis, qd̄ proprie solius fidei est.

Votum legis
opus.

De quibus egregie Paulus prædixit, In nouissimis diebus discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris & doctrinis demoniorum in hypocriti loquentium mendacium. Iam discessionem & apostasiam, & ad Thessaloniceum memorat. Vbi est autem discessio ista, nisi ubi ad opera itur, & id operibus tribuitur, quod fidei est?

Infidelitas uo-
uentium.

Interrogemus nunc omnes uotarios istos, qua opinione uoueant, et inuenies eos hac opinione impia possessos, quod arbitrentur gratiam baptismi irritam factam, & iam secunda tabula poenitentiae naufragium euadendum esse, ideo quaerendum per uotium uiuendi genus, non solum ut boni fiant & peccata deleant, sed etiam abundantius poeniteant, & cæteris Christianis meliores fiant. Hæc omnia illos querere in operibus & uotis, & non in fide, certissimum est, testis est eorum uox, ubi dicunt. Si hæc non quaerem nec inuenirem quid quaerem in monasterio? quid laborarem? Si enim scirent, sola fide hæc prestanti accipi, utique inferrent, quid ergo necesse est uouere & monachum fieri? Statim enim superfluum et non necessarium esse hoc uitæ genus intelligerent; tam ad iustitiam quam ad salutem, imo uanum et aduersarium. Quam primùm fidei scientia reuelatur, cætera omnia non necessaria ad iustitiã inueniuntur. At si hoc scissent, nunquam uouissent. Nemo enim in uanum laborare uellet, maxime tanto totius uitæ labore. Quare hoc testimonio conuincunt sese ideo uouisse, quod uotium hoc genus uitæ utile & necessarium duxerint ad iustitiam seu bonam uitam, imo nihil utilius & melius duxerint. At ea opinio est impia, sacrilega, aduersaria fidei, quæ sola necessaria & utilis, nihilque ea utilius & necessariû magis est ad iustitiam. Id uero multo fortius & certius conuincit eos, non alia quam hac infideli et impia opinione uouere et uouere, quod principium perfidiæ suæ palam docent, & dicunt, hominem posse suis operibus naturalibus, gratiam et remissionem peccatorum obtinere. Sic enim sapiunt omnes, ideo enim et uouent, ut hoc uitæ genere, gratiã dei obtineant, iuxta principium prædictum perfidiæ, quo quid faciunt, nisi quod Christum negant, & a fide discedunt? Quod si qui inter eos sunt, qui non
ita.

ita sapiunt, cum nec aliud audiant nec uideant. Hos necesse est in medio impie doctrinae & infidelis uitae, ceu pueros in camino ignis Babylonici, solius uirtute dei, intus recte docentis, & potenter seruatis custodiri miraculose. Proinde si nulla alia esset causa reuocandi & reinquendi uoti monastici, haec impietas negati Christi & repudiatæ fidei abunde satis urgeret & compelleret. Nemo satis pensare potest, quã graue & uehemens sit uerbum Pauli, quod recitauimus. In nouissimis diebus discedent quidã a fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere & abstinere a cibis quos deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus & iis qui cognouerunt ueritatem.

Ego plane huius solius uerbi autoritate, cum sit uerbum spiritus sancti, qui est deus noster benedictus Amen, ausim uniuersos monachos a suis uotis absoluere, & cum fiducia pronũciare, uota eorum esse coram deo reproba & nulla. Antea enim solos sacerdotes a coelibatu uirtute huius uerbi absolui, sed propius mihi rem spectanti & uerba Pauli diligentius consideranti, occurrit doctrinam eius catholicam & generalem esse in omnes coelibes, tam monachos quã sacerdotes. Proinde utile fuerit paulo accuratius Paulum obseruare. Ac primum ut illos penitus confutemus, qui Papam, sacerdotes & monachos honestaturi, hũc locum ad Tacianos torquent, nec sinunt de nostro coelibatu intelligi. Ipsa uerba cogunt non de Tacianis sese intelligi. Taciani enim non prohibebant modo, sed damnabant in totum coniugium, dicentes ipsum & malum & peccatum esse. Similiter & cibos Manichei non prohibebant modo, sed damnabãt, ut qui mixti essent portione tenebrarum &c. Sed Papa & Papiste nec cibum nec coniugium damnant, prohibent solum nubere & abstinere a cibis bonis, quos confitentur a deo creatos, faciuntq; id specie maioris religionis, quod Paulus palam tangit, cum dicit, In hypocrisi loquentium mendacium. Non enim Papiste necessarium esse docent aut diuinitus præceptum, a cibis & coniugio abstinere. Scientes & prudentes prohibent pro-

Monastice doctrina dæmoniorum.

pria autoritate ad hypocrisim instituendam. Taciani uero & Manichei necessarium ac diuinitus præceptum uideri uolebant suū cōmentum, non sciebant propriū esse, quod docebant, nec specie maioris pietatis, sed ueritate & necessitate uniuersalis pietatis credebant se moueri. Habemus itaq; hunc locū Pauli, plane nostros cœlibes tangentem, Papam, sacerdotes, monachos & moniales. Atq; ut demus quā maxime Paulum de Tacianis & Manicheis loqui, per hoc non potest negari quin & de Papistis loquatur, quatenus cū illis sentiunt. Nunquid ideo non loquitur contra Sabelliū Iohannes Euangelista de diuinitate Christi, quia eius uerba pugnant contra Arrianos? Aut nō loquitur contra Cherinthos, quia uerba eius confutant Iudæos? Aut nō ualent contra Turcas, quia ualent cōtra gentiles? Profus contra omnes ualent & pugnant, quocūq; nomine, quacunq; secta censentur, quatenus negant Christum esse deū, siue alias illis cōueniat siue minus. Ita & hic Pauli locus omnes damnat, qui prohibent nubile, & docent abstinere a cibis. siue sint Taciani, Manichei, Turcæ, Papistæ, aut quicunq; alii. Nam & Turca a uino abstinet specie religionis. Cum itaq; negari nō possit, a Papa coniugiū prohibitam sicut & cibos, manifestum est ipsum spiritu sancto resistere in hoc uerbo Pauli, & doctrinā suam esse demoniorum, & erroneam & meram hypocrisim. Habet hic aliquis quod possit opponere? sunt ne hæc clarissima & inuidta? Esto Papistæ non sunt Turcæ, neq; Manichei, neq; Taciani, nec tales accusamus, sed quatenus cū Turcis, Manicheis & Tacianis cōsentiūt, accusamus. Turcæ nō sunt, faciūt tamē ac docent ea quæ docēt Turcæ.

Cum ergo hæc ita habeant, ut monastica uota per diuinam spiritus definitionē pronuncientur esse doctrinæ erroneæ & demoniacæ & hypocriticæ, quid adhuc trepidas ea reuocare & deserere? An trepidas spiritum creatorem tuum audire & sequi? Metuis ne spiritus ueritatis tibi mentiatur, aut irascatur, si obediens uoci eius? Si scires tete uouisse, ut sacrilegiū faceres, utiq; uotum cassares & mutares, cur non & hoc mutas & cassas? Sed id fortassis te moratur, quod & me hætenus moratū est. Quod Monachi non docent, sed sua sponte sese tradunt in hoc genus

doctrinae & hypocrisis. Sacerdotes uero praecepto Papae coguntur, non sponte uouent. Atque hoc spontaneum uotum a nullo exactum uehementer me mouit hactenus. Iam uero non mouet amplius. Primum, quod Paulus tam libero spiritu affirmat doctrinas erroneorum spirituum & daemoniorum mendaces esse, quod & ipsa res cum uerbis Pauli faciens probat. Docent enim per opera iustificari & saluari, & discedunt a fide, cum suam obedientiam, paupertatem & castitatem non solum arbitrentur esse certas uias ad salutem, sed & perfectiores & meliores, quam reliquorum fidelium, quod est euidentis & apertum mendacium & error & peccatum in fidem. Nihilque reliquum est illis nisi hypocrisis & cauteriata conscientia. Denique uelut non passuri, ut quis Paulum de ipsis loqui dubitet, latius insanunt, & produnt sua mendacia impudenter. Vendunt enim & communicant sua bona opera, merita & fraternitates aliis, quasi ii sint, qui non solum meliore uia incedant, sed & ex abundantia sua, alios quoque secum saluos facere possint. Nunquid ista fieri ab eis publice & passim negare quisquam potest? At operibus tantum tribuere, ut non modo sua ipsorum, sed & aliorum quoque peccata deleant, nec solis sibi sed & aliis ad salutem profint, quid potest in Christum & fidem eius blasphemius & insanius cogitari? Qui Iudaei? qui gentiles? qui Turcae? neque insanunt? Nonne hoc est non modo suas proprias sed & aliorum conscientias inuitare & allicere ad confitendum super illorum opera & merita? At quid est hoc nisi fidere execrabilissimo mendacio? pro quo tamen mendacio, totius mundi opes deuorant ociosi & delicati. Denique nuper ad finem infaniae uenerunt, promittentes hominibus introitum caeli, qui moritari cucullum induerint. Quid est abominatio, si haec non est abominatio? Vides ergo, imo palpas hic, non modo discessisse eos a fide, sed mendaciis illorum abominandis seductum quoque et orbem. Sua enim cuiusque fides & necessaria et satis est ad remissionem peccatorum & ad salutem, quae nobis Christum affert, hoc est, unam carnem, os ex ossibus, & omnia communia cum illo facit, ut in ipso & de ipso gloriatur conscientia nostra, quod ipsius solius sanguine & meritis tum iustificati uiuimus,

Vanis persuasionis de operum monasteriorum dignitate.

tum saluati in æternum uiuemus, sine operibus tam nostris propriis quàm aliorum. Fides enim Christi non potest pati, ut uel nostris uel aliorum operibus gratia & iustitia ueniat. Hoc enim solius Christi esse scit & confitetur constanter, quàm si illi docerent, non sua opera uenderent aliis, sed se & omnes ab operum fiducia in solum Christum raperent, simul ostendentes, quàm nihil sit necessarium ad iustitiam, ad salutem, ad remissionem peccatorum suum uotarium uitæ genus, sed solam fidem esse necessariam.

Monasticorum
opera quomodo
fidem ob-
scurent,

Hos proprie Christus prædixit Matth. xxiiii. Multi uenient in nomine meo dicentes, Ego sum Christus. Obserua quæso uerba Christi. In nomine meo uenient dicentes, Ego sum Christus. Papistæ illi religiosi nunquàm appellant se uocabulo isto, Christus, nullus dicit, Ego uocor uel appellari uolo Christus. Omnes autem dicunt, Ego sum Christus, nomine abstinent, sed officium, opus & personam arrogant. Quæris, quomodo id faciant? Audi, Christi solius proprium est, suis meritis & operibus iuuare & saluare alios. Cæterorum opera nullis nec sibiipsis profunt, quia stat sententia, Iustus ex fide sua uiuet. Fides enim nos super opera Christi ponit, sine operibus nostris et trãsfert de exilio peccatorum nostrorum, in regnum iustitiæ illius. Hæc est fides, hoc Euangelium, hic Christus. At Papistæ hanc fidem quoducunt? Nonne super seipso? Docent enim homines fidere super sua merita, & cõmunicant opera sua & fraternitates suas cæteris peccatoribus, ut peccata eorum portent & deleant, iustosq; & saluos faciant. Nonne hoc est dicere, Ego sum Christus? Nonne hoc est facere quod Christus facit? Non iam sunt Christiani sed Christus. Quia Christiani diffinitio est hæc, credens solius Christi operibus solis sine propriis iustificari, a peccatis liberari & saluari. Christi diffinitio est, Qui saluum facit populum suum a peccatis eorum, donans illis sua propria merita & uniuersam iustitiam. At hoc faciunt nostri monastici. In nomine (inquit) meo uenient, hoc est, faciunt ista, non ut gentiles, sed ut Christiani, imo ut Christianissimi. Non enim sinunt quenquàm alium de nomine Christiano superbius gloriari. Recordor hic, quod sæpius audiui, quosdam ex isto hominũ genere moritatis pecca

toribus dedisse omnia sua bona opera in hanc uocem, **Ecce do**
tibi, quicquid boni feci in uita mea, Volentes hac insania, cha-
ritatis opus inestimabile implese, dum miserum illum hominē
a Christo retractum in opera hominis fidere fecerunt. O horren-
das tenebras, o miserandas cæcitates, o abominandas insanias.
Siccine Satan ludis in animabus pereuntibus & perdentibus?

Ex his fructibus suis credo satis cognosci lupos istos rapaces,
qua opinione uoueant & uiuant, ut nemo possit negare, Mo-
nachum fieri (nisi miraculo seruetur) id esse quod a fide apostata,
Christum negare, Iudæum fieri, & ut Petrus prædixit, ad
uomitum gentilem redire. Vides enim nihil nisi cæpera spectari
ab istis perditis hominibus, & talia opera quæ Christi operibus
æquant, sola hac causa, quia prætexto nomine Christiano, a
Christianis facta putat, in fide illa sacrilega & abominanda, quæ
generalem & informem uocant. Igitur sic dixi, amplius me nō
moratur spontaneum illud uotum monachorum, quo minus
omitti & possit & debeat. Quid enim est uotum hoc, nisi pactū
cum dæmonibus factum? doctrinas dæmoniorum, errores &
mendacia tece uouisse dicit spiritus deus tuus, & tu dubitas an re-
sistere & relinquere uotum debeas? Aduerte ad Paulum qui non
solum docentes aut cogentes sed & attendentes memorat, imo
de attendentibus potissimū loquitur, dicens. Discedent a fide,
attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum. Vides
hic auditores & sequaces primo loco nominari. At monachi cer-
te dum spontanee uouent, non docent hæc mendacia, sed do-
cti & seducti sequuntur. Quare Paulus prorsus uniuersaliter loqui-
tur, in omnes coelibes istos, et nullos excipit. Et quid multis agi-
mus? cui hoc non satis est, quod spiritus definit doctrinas dæ-
moniorum, mendacia, errores, hypocrisin esse, quæ uouentur,
quid illi satis erit? Quis pactum dæmonibus seruat, ut saluus fi-
at, ac non potius quā primū dissoluit & cessat? Atque demus ut
fide pura miraculose serueris uouens & uiuēs in uotis, sicut Bern-
hardus & multi alii seruati sunt, quibus propter fidem Christi,
qua pleni erant, uenenum hoc non nocuit. Adhuc tamen quan-
do autoritate diuina constat, doctrinas esse hæc dæmoniorum,

mendaces, quæ natura sua fallunt & seducunt, cū non possint aliud quā opera docere, potes & debes uotū in eas seruandas factum abrumper. Nullius enim sancti exemplo sient doctrinæ dei ex doctrinis hominū. Doctrina dei docet fidē, ultra quā docere sese iactant uotarii aliud. At illud aliud nō est nec esse potest nisi opus. Opus uero nō potest doceri nisi leas fidem, cū fides & opera in te iustificationis extreme aduersentur. Ita fit, ut doctrina operū necessario sit doctrina dæmoniorū & discessio a fide. Nemo autē opera docet, quod ea nō necessaria putet ad iustitiam et salutem, nisi. n. necessaria putet frustra docebit. Quid alioqui doceret ea & et quis ea sequeretur & seruaret, si aliā uiam iustitiæ & salutis nosset? Recte ergo dixit Paulus, Lex nō est ex fide, & ex operib. legis nemo iustificat. Ita neq; uotū est ex fide, nec ex uoto iustificatur om̄is caro. Et omnia quæ Paulus ad Galatas disputat aduersus legem & opera eius, pertinent etiam aduersus uotum & opera eius. Siue ergo pia siue impia opinione uouentur, rumpenda sunt, ut diuinitus reprobata et in res diuinitus reprobatas facta.

Excusat sanctos monachos.

Quare, Bernhardus & alii qui pia opinione uouerant & uixerunt in uotis, comparandi sunt ducentis illis uiris, qui cū Absolom iuerunt de Hierusalem in Hebron, molienti seditionem aduersus regnū patris sui Dauid. Nihil. n. sciebant de causa Absolomi & simplici corde ibant, quos certū, re cognita resipuisse. At si in media re intercepti fuissent, poterant accusari lesæ maiestatis rei, si opus eorū et uiam spestes, sed secundū animū iudicati absoluerentur. Quæ historia, pulchram nobis allegoriam huius rei prestat, sed nūc non est locus in ea morari. Plane Absolom Papiasticū regnū est aduersus regnū Christi concitatum, qd' et ex pulit & sedet in media Hierusalem. Verū pii qui ei consenserunt nō consenserūt in hanc insaniam. Et ut alios omittam, de Bernhardo certus sum, similem eū fuisse illis ducentis uiris, quod euidenter ipsemet monstrauit, cū aliquādo ægrotasset ad mortem nihil aliud sonuit, quā confessionē huiusmodi, Tempus meum perdidit, quia perdidit uixi. Sed unū me solatur, q' spiritū contritū & humiliatū nō despicias. Et alibi, duplici iure Christus regnū

Pia vox Bern
hard. Perdite
vixi.

possidet. Semel quia filius, secundo quia passus. Atq; hoc secun-
do merito nihil ei fuit opus, dedit auté mihi & omnibus creden-
tibus. Vides hæc esse uerba Christianissimi pectoris, quod totâ
fiduciam in Christû ponit, de suis operibus prorsus desperans.
Nihil de uoto paupertatis, obediētiae, castitatis gloriae, quin per-
ditâ uitam uocat, atq; hac fide & seruatus & iustificatus est cum
omnibus sanctis. An putas eû fuisse mentitû aut ioco dixisse, per-
ditâ esse suâ uitam? Iudiciû dei sensit, corâ quo, nisi solus Chri-
stus et sua iusticia, nemo subsistit, ideo se deserto ad illû se tran-
stulit, perditas suas affirmans iustitias. Iâ si prædicari audias, uo-
ta et uitas religiosorû perditas esse, & nullius usus ad iustitiâ et sa-
lutē, quis uouebit? quis in uoto manebit? At nisi perditas dixe-
ris, uere perditus eris, nec sanctorû patrû uota ulla ex parte imi-
taberis. Qualis auté Bernhardus fuit, tales fuisse necesse est omnes
religiosos sanctos et pios, ut uideas clare, oēs miraculose fuisse
seruatos, & eo tandē necessario rediisse, ut uota nihil et perdita
esse assererent, quo sola fide iustificarent et seruarent. Et impij
hac fide patrû contēpta, erigunt et inistant opera, quæ illi dam-
nauerunt, et prætenu exempli sanctorum docent discessionem
a fide, et contra exemplum patrum fallunt mendacijs totum
orbem. Ecce hoc est, deum esse mirabilem in sanctis suis.

Et quâdo monasticen ideo uolunt probatâ uideri apud deû,
q; sancti in illa bene uixerint, cur nō ignes, gladios, frigora, be-
stias, cruces, mortes, docent probatas a deo et uouendas? An nō
uixerūt bene in his sancti martyres? Sancta Hagne in lupanari
uirgo mansit. Et quâtos deus in peccata ruere sinit ut humilitatē
discant et seipsos cognoscant? Paulus Ro. vii. confitetur peccatû
in carne sua habitare, et tamé in medio peccati bene uiuit, et pec-
cato bene utitur. Et quis sanctorû nō in carne, mundo, inter dæ-
mones bene uiuit? Nunquid ideo uouendû est, opus carnis, mû-
di, diaboli? At impij isti uitam monasticam non uolunt eam
uideri tantum, in qua, sed per quâ, seu potius, qua bene uiuatur.
Genus uitæ et substantiâ eius bonâ esse docet, per qd' boni fiât et
salui. Hoc sacrilegû, hoc impiû et blasphemû est, hoc eorû men-
daciû, hic error, hic hypocrisis, hoc dæmoniorû cōmentû est.

Hoc seducunt corda simplicium, superba uanitates sonantes (ut Petrus ait) Nullus enim sanctorum per eam bonus factus est, nec possunt ullum huius exemplum ostendere. Omnes autem in solo Christo per fidem & boni & salui facti sunt, ut in Bernhardo monstrauiamus. Sed & S. Aug. dicit, Ve hominum uite quantumcumq; laudabili, si remota misericordia iudicetur. Et iterum. Turbabor sed nō perturbabor, quia uulnerum domini recordabor. Vides & hunc suam ipsius & omnium uitam damnare, ad uulnera autē Christi sese receptare. Et Paulus Gal. i. Uiuo ego, iam non ego, uiuit uero in me Christus. Omnes in solo Christo uiuūt, uouent, fidant, & gloriantur, nihil de operibus suis cogitantes. Vnde & nos dicimus Anathema sit, qui aliud docuerit, quā in sola fide esse iustitiam et salutem. Sunt ne hæc satis clara? Clarum ergo simul est, uota monastica, quando nō possunt non ultra & præter fidem doceri, esse impia, gentilia, Iudaica, sacrilega, mendacia, erronea, dæmoniaca, hypocritica, apostatica, etiam sanctorum exemplis aduersaria, quare cū fiducia reuocanda & deferenda sunt, etiam si pia et seria opinio ne emissa fuerint. Si enim opera legis diuinæ Apostolus prohibet doceri, & tanto æstu cogit relinquere Galatas & Romanos, quanto magis illa electicia hominum opera & uota prohibita sunt & relinquenda. Summa summarum, Opera & uota nec doceri nec persuaderi possunt, nisi ea salutaria & utilia dicas ad salutem et iusticiam. Quid enim est docere, opera et uota non esse salutaria nec necessaria? Quis audiet? quis amplectetur? At docuisse ea salutaria, est dæmonicum & apostaticum a fide, cū sola fides sit necessaria & salutaris. Quare monastica uota & opera aut serio doceri & disci non possunt, aut apostatare a Christo & excidere a fide oportet tam docentes quā attendentes. Et stat Paulus fortis, Esse ea doctrinas dæmoniorum & mendacia & erronea, a quibus nisi uel in fine resilias cum S. Bernhardo, in æternum peribis.

Hæc omnia cum uera & solida sint diuinis nixa firmamenti cōuincunt uouentis uota monastica, si sine fide uoueat, esse hæc cordis sui sententiam coram deo. Ecce deus uoueo tibi, amplius nolle.

nolle Christianum esse, reuoco uotum in baptismo factum, in Christo amplius non uicar neq; uiuam. Irrita enī sunt hęc omnia & antiquata iam dudum. Voueo autem tibi ultra & extra Christum nouum & multo melius uotum, scilicet uiuere in propriis operibus castitatis, obedientie & paupertatis, & huius totius regule. His enim operibus & iustus & saluus ero, & abis mecum prodero ad iustitiam & salutem. Hoc deis, & negas ita cogita a uouente? At si negas, negabis simul predīta esse uera. Cor enim, quod non est fide pura in Christum edificatum, & presumpserit uouere, non potest alter affectum esse, quā dictū est. Opera enim spectet & æstimet necesse est, alioqui non uoueret. At opera æstimare est fidem negare, baptismum reuocare, Christum repudiare, ut iam abunde satis est dictum. Et hoc impissimam uotum credes posse placere & exigi apud deum, ac non potius summo odio haberi & damnari. Sic contingit iis, qui sine fide incedunt & opera apprehendunt. Quin multo miseriores & contritionem & infelicitatem in uis eorum uide. Opt mi inter eos habentur, qui ad hanc impietatem quā proxime accedunt, rari enim & pauci sunt, qui caste, pauperes, obediēter & alia regularum uiuunt. Quantæ hic sunt pœnitentiæ? quanti carceres & quantæ pœnæ? quanti dolores eorum qui rō attingunt & quanta est conscientia, non obseruasse suum ordinem? Scilicet tantis sudoribus uendit Satan suam perditionē. Hoc quod summis laboribus & conscientia fugiendū erat, summis laboribus & conscientia petitur. Vere Moses dixit, Seruatis ibi diis alienis, qui non dabunt uobis requiem die & nocte. De hoc & Christus prædixisse uidetur, Contendite per angustam portam intrare, quia multi quærent introire & non poterunt. Videtur autem deus misericorditer eis resistere, ne attingat suū statum perfectionis, id est, summam impietatis, permittens eos labi, sapiens uiam eorum spinis (ut in Osea dicit) ut prauitantes deprehensi inter angustias redeant ad cor, & ad uirū suū priorem, ubi melius ei fuerat quā nunc. Osea. ii. Est ne ergo hac inere libilis conuersio, Primi sunt nouissimi & nouissimi sunt primi. Apostata sunt religiosi, & religiosi sunt apostata. Et quib

Votū sine fide
de quid pollicetur.

minus seruant uota magis seruant, qui magis seruāt minus ser-
uāt. Sic etiā sic dñe cū peruerso peruerteris. Sic implet illud psal.
xiii. Cōtritio & infelicitas in uis eoz, et uia pacis nō cognouerūt

Quale debe-
at esse uotum
vere pium &
sanctum.

Rursus Christiano & pio affectu uouens, sic cogitabit necessa-
rio apud deū. Ecce deus, hoc uitæ genus uoueo tibi, non quod
existimem hanc esse uia ad iustitiā & salutem aut satisfactionem
peccatorū. Hoc. n. auerrat a me misericordia tua. Hoc in Christi
domini mei redundaret iniuriā, cū hoc sit negare eius merita &
sanguinē eius pollutū ducere & ostentui habere filiū tuū, cuius
soliū est hæc gloria, ut sit agnus dei, qui tollat peccatū mundi,
in sanguine suo oēs lauet & iustificet, nō abiiciam tam sacrilege
gratiā tuā. Expectabo & præsumā hæc in ipso solo, nequaquā in
me aut ulla creatura, nedum in uotis & operibus meis. Sed hoc
ago, quandoquidē in carne uiuendū est, nec ociandū est, appre-
hendam hanc formā uiuendi, exercendi corporis gratia, ad ser-
uiendū proximo ad meditandū in uerbo tuo, quemadmodū
alius apprehendit agriculturā aut artificii pro suo quisq; exerci-
tio, absq; ullo meritō aut iustificationis respectu, quā oportet
in fide priorem esse, & semper superiorem manere & in omni-
bus regnare &c. Nisi talis sit affectus uouentis, intelligis ex præ-
dictis, uotū non posse piū ac uere uotū esse. Quia hunc affectū
fides exigit, si adest, aut non est fides. Quia stat sententia, Iustus
ex fide uiuet, Ex operibus nemo uiuet, quare nec ex uotis uiuet.
Tu nunc uide, quot sint qui sic uoueant, aut nulli certe aut mi-
raculose inducti. Talis. n. affectus cōtemnit uota, nihilo melio-
ra ducens quā agriculturā aut quoduis aliud opus manuale. At
quis religiosorū unquā uouet, ut non æstimet opus uoti esse su-
pererogationis, perfectionis, cui nullū sit neq; simile neq; æqua-
le? sicut & impudentissime docēt. Insuper affectus iste habet hoc
genus uitæ pro usu & exercitio, nō pro ipsa re et substantia. Nam
fidē habet pro re & substantia. Sicut homo est substantia, opera-
tio eius naturalis est usus substantiæ suæ. Ita fides utit̄ omnium ex-
ercitiis & operibus. Cōtra illi nō habent pro usu sed pro ipsa sub-
stantia. Esse. n. religiosum, hoc aiūt, esse in statu bono absolute,
quo nō utendū sit, sed qui utat̄ potius omnium aliorū, ipse caput,
primū & nouissimū Alpha & ω.

III. VOTA ADVERSARI LIBER-
tati Euangelicæ.

ACTENVS uisum est ut monastice no-
stra aduersaria sit tam uerbo dei, quã fidei
Christiana. Et quãuis abũde ex his duobus
locis damnata & reprobata sit, omnibusq;
inuisa merito reddita. Nã quod deo & uer-
bo eius aduersariũ esse inuenitur, facile si-
mul colligitur, nulli rerũ non aduersariũ
esse, nec sibi ipsi cõuenire, tamen hoc ipsum latius tentabimus
ostendere eis qui per sese inuenire nequeunt. Et iã tertio probabi-
mus eam repugnare fructui uerbi & fidei, nempe Christianæ &
Euangelicæ libertati, quã uiolasse & non illabatã custodisse, nõ-
minus impiũ est, quã fidem negasse & apostatasse, ut ex Paulo
ad Galatas docemur. Repetimus itaq; quod dictum est, ac prin-
cipii fidelis loco ponamus, Deo placere non posse uotũ, sed nec
uotũ apud eum censerì, nisi sit germane Christianum & piũ.
Neq; n. potest agnoscere, qd' aduersus Christianã pietatẽ agit,
non magis certe quã seipsum negare potest, qui pietatẽ Chnstitia-
nam primo & summo præcepto mandauit. Uotũ autem Chri-
stianũ & piũ non est, nisi quod illesa fide uouetur. Illesa fides
tunc est, quando uotũ pro re libera & non necessaria ad iustitiã
& salutem habetur, quas certũ est, nullis legibus, nullis operib.
sed sola fide in Christo obtineri, ut hæc omnia satis firmiter pro-
bauimus & euidenter demonstrauius. Ante omnia .n. opera
iustitiã & salutem adesse oportet, iustitiã uero & salutem, non
quãlibet sed dei, id est, æternã quæ manet in seculũ seculi, quã
solus deus dat & operatur in nobis, atq; hoc ipso cũ sit opus so-
lius dei in nobis, operibus nostris impediri potest, parati non
potest. Dicit .n. Iohan. vi. Hoc est opus dei, ut credatis in eum
quẽ misit ille. Et infra, Nemo uenit ad me, nisi pater qui misit
me traxerit illum. Et iterũ, Est scriptũ in prophetis. Et erunt ocs
docibiles dei. Omnis qui audiuit a patre meo & didicit, uenit ad
me. Et iterũ, Propterea dixi uobis, Nemo potest uenire ad me,
nisi fuerit ei datũ a patre meo. Hoc & ad Petrũ dicit Matth. xvi.

Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis nō reuelauit tibi, sed pater meus, qui est in cœlis. Et Paulus, fidem uocat donum dei, quod nō sit ex nobis. Maior ergo est res ista iustitia dei & salus dei. nempe opus solius maiestatis, quā ut nostris uiribus parari possit. Quod ergo nostris uiribus paratur, uerius iniquitas quā iustitia, uerius perditio quā salus est, sicut dicit Osee. xiii. Perditio tua Israel. Ex me tantum salus tua. Quare & uota illa, opinione iustitiæ & salutis parandæ præsumpta, iniquitates & perditiones sunt aduersariæ iustitiæ & salutis dei, quarum opus & officium sibi arrogant.

QVID LIBERTAS CHRISTIANA.

Cum igitur ex his certissimum sit, apud deum non acceptari uotum, nisi tale, quod ad iustitiam & salutem non necessariū æstimetur, nec ipse mandauerit ullum uoueri uotum, plane sequitur, liberum esse eiusmodi uotum & omitti posse. Pugnant enim duo hæc euidenter. Non esse necessarium ad iustitiam & salutem, & non posse omitti sine periculo iustitiæ & salutis. Si non potest omitti, necessarium est, si necessarium non est, potest omitti, ut forma pii & Christiani uoti uideatur esse coram deo hæc. Voueo tibi hoc uitæ genus quod natura sua nō est necessarium, nec fieri potest necessarium ad iustitiam, nisi enim sic sonuerit, piam uotum esse non poterit, ut satis ex dictis patet. Quid autem deus hic respondebit? Nōne dicet, quid ergo stulte uoues? Non habes uota, quæ mihi reddas satis multa? Sed hic obiicitur fortiter, Opera legis diuinæ in decalogo mandata ut castitas, mititas, largitas, obedientia parentum, non iustificanc, nec sunt necessaria ad iustitiam & salutem, cum Paulus dicat, ex operibus legis nō iustificatur omnis caro, tamen necessaria sunt, dicente Christo Matth. xvi. Si uis ingredi ad uitam serua mandata. Neque enim possunt omitti, etiā præsentē fide, quæ sola iustificat, cum sint fructus fidei iustificantis. Fides nim sine operibus mortua est, & nihil ualeat. i. Corin. xiii. Et Petrus in fide uirtutem requirit. Et Galatis fidem operosam per dilectionem præscribit. Sic de uoto dici potest & operibus suis, quæ cū post uotum iam sint præcepti, necessaria sunt, tanquā fructus iustitiæ

et si non necessaria ad ipsam iustitiam, quæ solius fidei est. Neque enim libertas Euangelica est, posse omittere mandata dei. Mandatum autem dei est, Vouete & reddite. Per fidem enim legem non destruimus sed statuimus, ait Paulus Roma.iii. Hæc quaestio mouetur, ut uideamus naturam libertatis Christianæ. Est itaque libertas Christiana seu Euangelica, libertas conscientia, qua soluitur conscientia ab operibus, non ut nulla fiant, sed ut in nulla confidat. Conscientia enim non est uirtus operandi, sed uirtus iudicandi, quæ indicat de operibus. Opus eius proprium est (ut Paulus Roma.ii. dicit) accusare uel excusare, reum uel absolutum, pavidum uel securum constituere. Quare officium eius est, non facere, sed de factis & faciendis dicere, quæ uel ream uel saluam faciunt coram deo. Hanc igitur Christus liberauit ab operibus, dum per Euangelium eam docet nullis operibus fidere, sed in solis sua misericordia præsumere. Atque ita heret fidelis conscientia in solis operibus Christi absolutissime, & est columba illa in foraminibus petrae & in cauernis maceriae, sciens certissime se non posse securam & quietam esse nisi in solo Christo, in omnibus uero operibus propriis non posse, nisi ream & pavidam damnatamque manere. Sic ergo discernit & iudicat inter opera Christi & sua. Christi opera apprehendit & dicit in hunc modum, per hæc ego iustificabor, & seruari & liberari ab omnibus peccatis & malis, de quo non dubito, quia in hoc ipsum sunt per eum facta, & in baptismo super me effusa, sine his non est salus, non est pax ossibus meis, non est satisfactio peccatorum. Sua uero opera mala uidet & damnat, sed in Christi operibus uincit & contemnit, ne sese mordere possint. Potentiora sunt opera Christi ad nos liberandos & pacificandos, quam nostra sunt ad captiuandos & terrendos, si tamen hoc credideris. Opera uero sua bona apprehendit & dicit ea facienda gratis, ad commodum solum proximi & ad exercendum corpus, nequaquam ad iustitiam, pacem, satisfactionem peccatorum, & remissionem peccatorum. Quia hæc non nisi in Christi operibus quaerit, & inuenit fide constanti, sicut uidet Christum fecisse sua opera gratis, ad commodum nostrum & pro usu corporis sui ad uoluntatem dei.

Libertas christiana, conscientia libertas.

Qua parte potissimum ledant humanæ traditiones.

Parthiensiū impietas tuen quā Aristotele

Hanc igitur scientiā libertatis & sanitatem conscientiae petitis omnes infidiae humanarū & impiarū doctrinarum. Hic serpētis astutia simplicitatē quae in Christo est, querit corrumpere. Hic uides, quā impiae sint leges de satisfactionibus, quibus docemur per opera nostra delere peccata. Rictus rapacium luporum sunt qui cōscientias a Christo diuellunt & laceratas in opera propria dispergunt miserime, semper discētes, semper operantes, & tamen ad ueritatē & pacem nunquā peruenientes. Hos lupos Paulus Act. xx. graues uocat, qui intraturi erant nō parcentes gregi, loquentes peruersa, ut trahant discipulos post se. Quid est discipulos post se trahere, nisi a Christo auellere? Hoc fit, dum conscientiae docentur operibus suis sese sanare, peccata delere, & gratiā mereri, cū hoc in solis Christi operibus, per fidē quarendum sit. Hic uides damnatū esse & Christo aduersariū uniuersum ius canonicum & regnū Papae, quod nihil aliud facit, quā quod cōscientias illaqueat operibus propriis, & a Christo diuellit, extinguita tam libertate quā libertatis doctrina & scientia. Maxime uero hic damnatur impura illa & obscena meretrix Parthiensiū scholae, quae determinauit Aristotelis dogmata in moralibus, non dissentire Christi dogmatis. cū ille aliud non doceat quam per opera acquiri uirtutes, dicēs, Faciendo temperata efficitur temperati, quod Christiana conscientia ceu sentinā inferni exaceratur & dicit, Credendo in Christum temperatū efficiat & ego temperata, illius temperantia & mea est, donū est enī illius, non opus meū. Summa, omniū scholarū Theologiam, tam speculatiuā quā practica[m] hic damnatā uides, non. n. docent Christū sed prudentiā humanam, quae dictamine suo paret etiā fidem, quā uocant acquisitam. Ve Sodomis istis & Gomorris perditis & abominandis, simul hic uides & cur opera legis diuinae seu iustitiam legis damnet Paulus, & cur iustitiā suā pharisaicam, quā Col. ii. gloriatur sine querela fuisse, pro stercore & detrimēto ducat. Scilicet quod aduersatur iustitiae, quae ex Christo & in Christo est. Auellit enim conscientiam & non sinit in Christi iustitia haerere, sed tenet praesumentem in sua propria iustitia & operibus a se factis. Sicut dicit Roma. ix. Gentes quae non sectabantur

iustitiam, apprehendetunt iustitiam, iustitiam autē quæ est ex fide. Israel uero sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ nō peruenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus.

Intelligis nunc tandem, cur toties dixerim, nec uota nec opera nostra necessaria esse ad iustitiam & salutem? Hoc enim de Christi solius operibus in baptismo super nos effusis & donatis, pia conscientia dicat, & sic libera est ab omnibus operibus, nō quidem faciendis, sed accusantibus & defendentibus. Credentis enim in Christum nulla sunt tam mala opera quæ eum possint accusare & damnare, rursum nulla tam bona, quæ possint eum defendere & saluare, sed omnia nostra nos accusant & damnāt, solius autem Christi nos defendunt & saluant. Tu ipse nunc uide, quomodo opera decalogi sint omittenda & facienda, quæ sunt, castitas, obedientia, mititas, largitas, & similia. Omittenda non sunt sed facienda (ut sic dicam) secundum substantiā, sed non secundum conscientiam, hoc est, non ut defendentia & iustificantia. Hoc. n. esset conscientiam corumpere & a Christo sponso suo abstrahere, cum quo est una caro, cōmunicans omnibus bonis illius, sed libere & gratis facienda sunt ad usum & commodum proximi, sicut Christi opera nobis facta sunt libere & gratis. Verum tunc amplius non sunt opera legis, sed Christi in nobis per fidem operantis & uiuentis per omnia, ideo non possunt magis omitti quā ipsa fides, nec sunt minus necessaria quam fides. Ceterum opera, quæ uete sunt opera legis, ficta & falsa sunt. Extra Christum enim nemo est ex corde mitis, castus, largus, obediens, pius, adorans &c. Facit enim non libera conscientia, sed amore comodi aut gloriæ, uel timore pænæ. Et cum simulata sanctitas sit duplex iniquitas, manifestum est, opera eiusmodi esse, non modo non necessaria, sed omittenda quoque & fugienda. At hic dices forte, Num scortandum, occidendū, rapiendū, mentiendum, rebellandū, idolatrandū, docet Christiana tua libertas? Stulte, quasi uero te iubeā maius malum facere, quando minus malum omittendū doceo. Dico non irascendum, & tu ibis ad occidendum, ne solum irascaris &

Non a phari-
saismo ad gen-
tilitatem, sed
ad pietatē eun-
dum.

Volo hæc opera ficta omitti, & uera fieri, ut desinas esse impie-
largo, fias autem pie largus. Necessè est enim & opera mutari
(quanquã foris simillima) ubi tu fueris intus mutatus, ut iam
non tua sed Christi opera in te fiant. Quanquã id non sit huma-
ni arbitrii definire an peior sit, impius coniunx quã scortator nel
econtra. Deus est qui intuetur cor. Scortator abutitur carne ad
uoluptatem illicitam. Impius coniunx abutitur carne ad gloriã
illicitam. Ideo nostrum calculum hic iubemus quiescere. Vide-
mus in Euangelio, publicanos propiores esse Christo quã pha-
risæos, ut si humano iudicio peiores sint, certe scilicet com-
mendat Euangelium, ut tutius appareat esse lapsum manifesto,
quã impie stitisse in occulto, sed nõ ideo labi consulimus illis.
Deo comendamus sua iudicia occulta & metuenda.

Doctrinæ ho-
minum etiam
lex diuina, cũ
circa spiritum
sanctum do-
cet aut ser-
uatur.

Ex quibus sequitur, ad doctrinas hominum etiam pertinere,
quando diuina lex docetur & seruat per opera. Lex enim spiri-
tualis est, in hoc data, ut humiliet & Christum querere cogat.
Officiũ legis est, non exigere nostra opera, sed ostendere pecca-
tum & impossibilitatē nostram. Per legem. n. cognitio peccati.
Ut ergo opera legis omittenda sunt, ita & legis doctrina omittenda est. Hic iterum dices, ergo sine lege uiuemus liberi? Hoc
quoq; iterum stultum est, quasi te doceam minus scire, quando
iubeo plura scire, quanquã & hic Paulus Ro. ii. & iii. audeat &
Iudeos scientes & gentes ignorantem, pares facere, nihil discernens
inter eos qui sine lege & qui in lege sunt. Sed ueniamus nunc ad
uota quoq; & opera eorum, & sicut in obiectione ea compara-
uimus operibus legis diuinæ, cum iam esse de præcepto uide-
antur, dicente, uouete & reddite. Ita in responsione compare-
mus eiusdem. Opera legis audiuius dupliciter fieri, Aliquando
per nos ut nostra. Aliquando per Christum in nobis, ut Christi,
cuius sunt donum. Iam ut demus et uota esse sub præcepto (de
quo postui leuimus) & que dupliciter ea fieri necesse est. Aliquã
do per nos ut nostra, tunc sine dubio omittenda sunt et dam-
nanda, ut que a Christo auellant conscientia piam et in opera
laceratam dispergunt. Docent enim iustitiam et peccatorum re-
missionem extra Christum operari. Nihil ibi est, nisi iustitia illa
quã

quã Paulus iubet pro stercore & detrimento habere. Neq; est in manu nostra definire, melior ne sit uoti obseruator an uiolator, sicut superius de operibus legis exemplum dedimus. Aliquãdo sunt per Christum in nobis spiritu libertatis, dum uouentur & seruantur gratis, ut nec peccatis per ea satisfiat, nec iustitia nec salus quærat. Potest enim Christianus omnes omnium hominum leges, ritus, mores obseruare & sese eis accomodare, modo non sint aduersus diuina mandata, nec in eis fiduciam conscientie ponat. Conscientia enim Christo & Christus conscientie, secreta huius sponsi & sponsæ cubilia nemo tentet. Siue. n. cum Turcis abstineas a uino siue cum Christianis bibas uinum, nihil refert, modo libera conscientia biberis. Sic Paulus sese accomodabat gentibus & Iudæis liberrima conscientia, cum his abstinebat & circumcidebat, cum illis edebat et non circumcidebat. Ita si uoueas religionem, ut cum hominibus eiusmodi uiuas, ea conscientia, ut nihil hinc comodi uel incomodi petas apud deum, sed quod uel casus hoc uitæ genus obtulerit amplectendum, uel ita uisum tibi sit uiuere, nihilo te meliorem hinc arbitratu eo, qui uel uxorem duxerit, uel agriculturam apprehenderit, neq; male uoues neq; male uiuis, quantum ad uoti rationem attinet. Nam quo casu charitas exigat cedere uotum, non sine peccato in uoto pertinax fueris, ut dicemus.

Verum impossibile est hac conscientia uoueri, nisi ab iis, qui mirabiliter spiritu Christi intus ducuntur et seruantur, hoc est, ab electis. Cæteram ipsa ratio uouendi et in uotis uiuendi ex diametro pugnat cum hac conscientia, cum in hoc ipsam et repletum sit et iactetur institutum uouendi, ut conscientia illa queet et seruitute legali captiuet. Quis enim religiosorum sese coniugi aut agricolæ aut cerdoni æquare patiatur apud deum? Nonne ideo uouent, ut singulari præ cæteris obsequio seruire deo uideantur? Cur alioqui omnes alias uias uiuendi sic contemnerent & hanc solam sic suspicerent? Neq; enim ipsi cum propheta dicunt, Melior est misericordia tua super nitas. Sed una uita melior est super alias, quod coram hominibus sed non coram deo uerum est. Atq; ut hic reuelemus cogitationes cordium, Audiât

Opinio uouentium,

hæc uirgines & cœlibes, nihilo se meliores esse apud deum quã
 coniuges & sordidos agricolas, quid facient? Nonne murmu-
 rabunt aduersus patrem familias, quod pares fiant eis qui una
 hora laborarunt, cū soli portarint pondus diei & æstus? Da quæ-
 so uirginem & cœlibem qui sit contentus cōmuni denario. Di-
 cent enim, ut quid continui? cur non nupsisti? cur me fraudauisti?
 Vides cogitationes nequã cordis eorum aduersus bonitatẽ pa-
 tris familias? Primo. n. personæ respectum requirunt in deo, ut
 opera & nõ fidem spectet, hoc est, ut homines preferat Christo.
 Siquidem non curant, quã preciosa alii ex Christo acceperint,
 sed quã egregia ipsi præ cæteris obtulerint? Deinde hoc mur-
 mure contentur sese continuisse non gratuita & liberali, id est,
 Christiana & piã, sed seruili & mercenariã, id est Iudaica & im-
 pia uoluntate, ac per hoc uirginitas eorũ non est uirginitas, nisi
 stultarũ uirginum, quarũ lampades extinguuntur, cū non ha-
 beant oleum in uasis suis (id est, fidem liberam in conscientia)
 Quid igitur sunt magnificæ illæ bullæ, quibus uirginitas, cœli-
 batus, uotum iactatur, deinde prærogatiuæ, aureolæ & id genus
 nugæ quæ predicantur, quo alliciantur ad uirginitatẽ Christia-
 ni, nisi mera Satanae mendacia, quibus ad superbiam & corrup-
 tendã conscientiam uirginitatẽ concitant? Omnium. n. unus ser-
 uis est, malle nupsisse, si nõ contingeret impares apud deũ cen-
 seri in meritis, cū ergo talis sit & ratio instituti, ut ad opera nõ
 ad fidem uocet, quomodo potest usquã Christianũ uotum re-
 liquũ esse nisi diuino miraculo seruatum?

Verum ut disputatio disputationem gignit, clamabunt hic
 impii isti, me esse Iouinianũ, & opponent mihi Hieronymum
 aduersus Iouinianum, uirginitatis assertorem. Credent. n. mihi
 Hierony. non esse lectum, lectum autẽ illi satis esse putant, iudi-
 cio inter legendum nõ habent opus, articulus fidei est, quicquid
 legerint. Ego plane quid Iouinianus senserit ignoro, forte non
 tractauit digne hoc argumentum, confidenter autem assero nec
 a Hieronymo digne tractatum. Virginitatem enim nudam se-
 orsum tractat, fidei non inuoluit neq; superadificat, qua ratioe
 docendi, cū sit humana, nullum opus, nulla uirtus potest sine

Hieronymi
 scriptũ contra
 Iouinianum
 quale.

perniciæ aut periculo doceri. Fertur enim uir sanctus, quod nemo negare potest, impetu & feruore humano & nimio studio obsequendi amicis & imprimis suæ Eustochio, magisq; premit Iouinianum autoritate quâ solida eruditione, id quod probatum consideratus ardor corradendi undiq; testimonia scripturarû, congrua & incongrua, magno ludibrio futurus, si paria autoritatis antagonistam sortitus fuisset. Nâ & eos locos, quos principes habet, in quibus cardinem uictoriæ locat, torquet, ne dicam deprauat. Paulum enim, ubi dicit, Qui uirginem tradit bene facit, qui non tradit melius facit, plane eo trahit, ut hoc bene & melius facere ad merita apud deum pertineat, & sectas in populo dei faciat, cum manifestissimû sit Paulum loqui de bono & meliori huius uitæ, quod uirgo nullis implicita cutis, liberius uacet deo, omne meritû cõmuni fidei relinquens. Et quis scit, si Hierony. hac parte fuerit unus illorum de quibus in Ezechiele dicit? Propheta cum errauerit & mendacium locutus fuerit, ego dominus qui decepi prophetam istum. Et iuste, cur non solis attendimus uerbis dei? Cur spiritus consilio neglecto, non omnia probamus antequam teneamus?

Fatemur & nos uirginitatem esse rem maximam, si res inter sese comparentur, sed simul dicimus, Si uirgo sese itidem corâ deo cæteris superiorem imo parem fecerit, Satanæ uirgo est. In nouissimo loco sedere docet Euangelium & inuicem superiores arbitrari. Sic ergo tractanda & docenda est uirginitas, ut nulla lege, nulla necessitate, nulla spe premii, sed gratuita & uoluntaria mente seruetur, ut exempli gratia, uirgo sic cogitet, quamquã possim nubere, tamen placet uirginem manere, non quia præcepta, non quia consulta, non quia præciosa & magna præcæteris uirtutibus, sed quia sic mihi uisum est uiuere, sicut alteri uisum est nubere uel agricolari, nolo. n. molestias cõiugii, uolo libera esse a curis & deo uacare. Ecce hoc est simplicitate Christiana uirginem esse, quæ non in seipsa, sed in Christo gloriatur. Vnusquisq; enim in dono suo debet gratis deo seruire, omnes autem communi fidei uirginitate, in uno Christo gloriati,

Virginitas.

Coriarius A/
lexandrite pre/
latus Anto/
nio.

ubi non est masculus neq; femina, ita nec uirgo nec coniunx,
nec uidua nec cœlebs, sed omnes unum in Christo. Huc perti-
nent nobilissima præ cæteris exempla in uitis patrum, ubi Co-
riarius ille Alexandrinus, diuino oraculo æqualis, imo melior
Antonio definitur, cœiunx uirgine aut cœlibe, cuius monacho,
plebeius monachorum patre. Et illud ubi Paphnutio æquales
fiunt duæ matitatae mulieres & quidam auledus quondam la-
tro &c. Quid illis exemplis deus uoluit, nisi propter sanctos istos
adhuc paululum differre, impias sectarum doctrinas & institu-
tiones, quæ iam tam incipiebant aduersus fidem summa specie
irruere? Sunt igitur dona dei diuersa & magna & parua. i. Cor.
xii. & vii. diues plura habet quàm pauper, sed nemo per hæc sectas
introducatur, & secundum dona dispartiat & merita & premia
apud deum, nec sese inuicem præferant, omnes uero gratis ser-
uiant cõmuni fide & Christo abundantes, qui operatur inequa-
lia æqualis ipse in omnibus. Quod si indigne tuleris te uirginẽ
coniugi æquari, nabe & tu. Melius est tibi pium & liberum con-
iugium, quàm mercenaria & impia uirginitas. Stat sententiã, ope-
ra & personas non respicit deus sed cor & fidem Hiere. v. Domi-
ne oculi tui fidem respiciunt.

Institutũ vo-
uendi impiũ.

Vides ergo ex his demonstrari. Etsi aliquod uouendi exem-
plum potest esse pium, uirtute miraculi, tamen ipsum institutũ
uouendi & ratio eam uitam docendi impietatis damnatur. Si-
cut & lex sola litera tradita, potest habere exemplum bonum,
ut in Paulo qui ea usus est sine litera, tamen ratio docendæ lite-
ræ legis & operum eius impia est. Ita Bernhardus uouit & uixit
in uoto, sed non ex necessitate uoti, imo ex libertate spiritus.
Licet uotum suum hanc libertatem non doceret, imo necessi-
tatem libertati contrariam doceret. Hæc sint dicta pro respon-
sione ad obiectionem prædictam, ut sciamus, si uotum fuerit
præceptum, iuxta illud, Vouete & reddite, opera eius esse fa-
cienda in spiritu libertatis, sicut opera decalogi, non quia uota
sed quia gratuito placita & libera, quanquã ut dixi, nulli nisi mi-
raculo ducti sic seruent, repugnante ipsa ratione uouendi & ui-
uendi, qua auelluntur a libertate ista, & rapiuntur in seruitutem

& necessitatem. Sed nunc pergimus, & negamus, uotum esse aut fieri posse præceptum, sicut nec opera legis sunt aut possunt esse præcepta. Deus enim nõ est impietatem uolens psal. v. imo probamus prohibitum esse ex hac ipsa Euangelica libertate. Paulus enim Gal. i. Euangelicã libertatem asserturus dicit, sed siue nos siue angelus de cœlo aliud docuerit quã quod audistis, anathema sit. Et infra, Vos fratres in libertatem uocati estis. Et iterum, Qui autem uos conturbat, portabit iudicium suum, quicumque fuerit ille. Ex quibus uerbis habes, nihil licere ulli docere, quod sit aduersus Euangelicam libertatem. Ea enim libertas diuini iuris est, quam deus sanxit, quã nec reuocabit, neq; aduersus eam quicquã acceptare potest, neq; homini licet eam uiolare ullo uel minimo statutulo. Est autem ea libertas nõ solum illa prædicta in spiritu & conscientia regnans, qua nullis operibus aut accusamur aut defendimur, sed etiã ea, qua sublata sunt uniuersa hominum mandata, & quicquid in externis ceremoniis seruari potest, ut sunt, omnes cibi, omnes uestes, omnes personæ, omnes gestus, omnia loca, omnia uasa, omnes dies, ut ea liceat obseruare, non obseruare, quã diu, ubi, quomodo, quando, quoties placuerit aut res ipsa obtulerit. Et omnino quicquid non est mandati diuini, abrogatum & libertate donatum est. Dicit enim Paulus Col. ii. Si ergo mortui estis cù Christo ab elementis huius mundi, quid adhuc tanquã uiuentes mundo, decretis tenemini. Ne tetigeritis, ne gustaueritis, nec contrectaueritis, quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præcepta & doctrinas hominum, quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad facietatem carnis. Hic plane Apostolus prohibet decretis hominum teneri. Et Christus Matt. xv. Frustra autem colunt me docentes mandata & doctrinas hominum. Et Tit. i. Non intendentes mandatis hominũ auersantiũ ueritatẽ. Hæc certe sunt mandata dei, prohibentia doctrinas hominũ tam doceri quã audiri. At uouendi institutum nõne merissime humanum est? Nonne situm est in rasura, ueste, cibo, potu, diebus, locis, gestibus & aliis ceremoniis? Vbi aliquid horum præ-

cepit deus & ubi præcepit eam paupertatem, eam obedientiam,
eam castitatem & Qui igitur & adhuc dubitas ea nec licere nec
licuisse uoueres? libera sunt diuinitus, quæ tu necessaria facis hu-
manitus, & putas deum plus acceptare quod tu erras, quã quod
ipse ordinauit & Ipse nõ potest sustinere ut fiat peccatum in usu
uestium, cibi, potus, dierum, quia noluit ibi peccari posse, &
tamen tu ibi peccatũ asseris fieri. Ita noluit cœlibatum necessariũ
fieri, sed sanxit liberum esse, & noluit peccatũ fieri, si quis nup-
serit, quando uoluerit, & tu perpetuũ facis uoto tuo ac necessa-
rium sub lege. Quid igitur restat & nisi hic omnium euidentissime
monstrari, uota religionum & uniuersam monasticam esse ad-
uersus libertatem Euangelicam, & diuinis mandatis profus pro-
hibita, cum negari nequeat, esse meras hominũ doctrinas. Neq;
enim minus peccatum est, uiolare libertatem diuinitus statutã,
quã in quoduis aliud dei præceptum peccare. Voueas sane &
reddas quodcumq; uolueris, sed citra mandatã libertatis iniu-
riam. Neq; enim tibi ipsi eam licet auferre, nec licet peccatũ sta-
tuere, ubi deus peccatũ esse noluit. Noluit autem peccatũ fieri
posse in usu castitatis, sed liberã fecit eam, ut nõ peccaret, qui na-
beret. Sic & Paulus. i. Corin. vii. cũ uirginitatem consuleret, adie-
cit, si nullã necessitatẽ haberet qui uirginẽ statuisset seruare, quo
prohibuit exactã & coactã & necessariã esse aut fieri castitatem,
quã primũ ergo cogi ceperit & exigi, iam soluta est & libera, per
hanc Pauli autoritatem. Reuertamur itaq; ad id qd' supra dixi-
mus, Votũ castitatis & totius monasticæ, si piũ est, debet neces-
sario secũ inuoluere libertatẽ rursus omittendi & in hanc ferme
sententiã interpretari. Voueo tibi obedientiã, castitatem, pau-
pertatẽ seruandam, cũ tota regula S. Aug. usq; ad mortem libe-
re. hoc est, ut mutare possim quando uisum fuerit. Si aliter in-
terpreteris aut intellexeris, cernis ex prædictis, peccari aduersus
libertatẽ diuinã nobis mandatam, nec posse fieri ut deus aliter
acceptet, nisi reuocet libertatẽ, id est, nisi neget seipsum. Quid
ad me, si sancti patres uel nulli ita uouerint aut senserint? Quid
si omnes errauerint, aut miraculose intus ducti fuerint & Aperta
est & irrefragabilis Euangelii sententia, damnari doctrinas, hq;

minum & liberas eas, nosq; illarum dominos esse, quare non possumus earum fieri serui, ulla autoritate angelorum, nedum nostra stulta superstitione & humilitate, ut Paulus ait. Similiter aperta est ueritas, Votorum institutum esse seruilem hominum doctrinam, cur ergo patiamur, ut serui equitent & domini perditent, iuxta Salomonem. Quin potius Christo gratias agamus qui nos hac libertate honorauit, & nobis eam uiolare impiis uotis molientibus inuiolatā seruauit, & uota nostra semper irrita, libera & nulla esse firmiter ordinauit, ipse dum nos insanimus, benigne pro nobis uigilauit.

Hic fortassis ridebit aliquis & ridiculum uotum hoc subsannabit, quod uerius est simulatio quædam uoti. Quid enim est nisi præstigium dicere, Voueo tibi libere agere quod uisum fuerit? Rideat sane, qui uolet, modo simul sciat, nihil mirum neq; nouum esse, si homines stulte & ridicule agant, dum citra & ultra dei uerbum suis propriis consiliis aguntur. Sermo tuus (inquit Christus) ueritas est. Quid putas sermo hominis sit, nisi mendacium? Ridiculum est, sed iis qui ueritatem Euangelicæ libertatis audiunt uel cognoscunt, cæterum operatio erroris sub isto ridiculo nõ minus implet nimis seriam & seuerā iram dei, tot milibus animarū istis laqueis misere captis & perditis. Humanum inuentum est uotum, humanū inuentū manet. Sed nõ in totum tamen ridiculum est. Nam uouere subiectionem istam liberam ad tempus, non est inutile. Videmus enim primitiuæ Ecclesiæ institutum fuisse & morem plane saluberrimum, ut iuentutem seniores sibi ad tempus cõmendatam, instituerent in fide & disciplina, quod & Apostolorum Petri & Pauli Epistolæ indicant, ubi iuniores uolunt subdi senioribus. Hinc primum nata scholæ Christianæ, in quibus & puellæ quoq; erudiebantur, ut sanctæ Hagnes habet historia. Ex his tandem collegia & monasteria pullulauerunt, propter eos qui perpetuo & libere in scholis istis manere uolebant. Vbi autem ceperunt ii qui iuentutem instituendam susceperunt segnes fieri & sua curare, aucti opibus & ocio, & iuentus rebellior facta, tum uoti laqueos inuenerunt, quibus cõscientias alligatas tenerent sub disciplina

Vnde orta
vota,

ut quisq; seipsum metu peccati cohiberet & oculum fieret curato-
ribus. Sicut & nunc mos est furiosus Academiarum, iuuentutem
irretire iuramentis, & conscientias eorum excarnificare, ne sit ne-
cessè illis uigilare & sollicitis esse, in utranq; aurem secure dor-
miant. Sic ex liberis & Christianis scholis seruilia & Iudaica mo-
nasteria ueræq; synagogæ impietatis factæ sunt. Si igitur uotum
hodiernum ad priscum illum morem conferatur, & ita seruares
nihil ibi periculi esset, & absq; dubio apud deum aliter non ag-
noscitur, quâ ad illum morem seruandum temporaliter, tantû
ut institutionem Christianam infirmiores & rudiores animi im-
bibant, & postea rursus liberi dimittantur. Id quod infra etiã
operibus dei testibus probabimus.

Obiiciet hic infirmior aut argutus quispiam, Si deus cœli-
batum sic liberum uoluit, ut nuptiis possit mutari, ergo eadẽ
libertate licebit & nuptias deserto coniuge cœlibatu mutare, aut
si lex dei cogit, coniugem non deserere, similiter & lex dei de-
uouendo coget cœlibatum non deserere, utrobique enim pecca-
tum est diuinitas statutum & prohibitum. Vel ergo non licebit
etiã matrimonium contrahere, ne cœlibatus fiat illicitus liber-
tate sublata, uel necesse erit & uotum seruare, matrimonio per-
ipsum facto illicito. Respondeo, Libertas Euangelica regnat in
deum nõ erga proximum, iis solum, quæ geruntur inter deum & te ipsum, non inter te &
proximum tuum. Nõ enim uult rapinam in holocaustum, nec
quicquã fieri ab ullo quod uergat in proximi iacturã, imo uult
omnia fieri in proximi comodum. Sanxit ergo tibi libertatem,
ut coram ipso possis nubere aut cœlebs uiuere liberrime, nec hæc
libertatem uoluit mutari posse inter ipsum & te. Neq; enim pa-
tetur ut te sibi liges & obstringas, qui te in omnibus soluit & li-
berum facit, alioqui quid esset uotum, nisi ligari a te quod ille
iubet esse solutû? Verû hac libertate non prohibet, quin proxi-
mo tuo te possis obstringere & ligare, quia proximus tuus non
iussit te solutum & liberum esse sicut deus. Alioqui liceret & oēs
contractus, federa, pacta componere & rumpere pro libidine.
Igitur in matrimoniû datus, iam in alterius es iure & potestate,
quo, ius deus non uult illi inuito rapi, ut sibi seruias. Tamen si
cesset:

cesset illud ius uel moriente coniuge uel consentiente, ecce integra & salua tibi est libertas inter te & deum sicut prius nubendi & continendi. Tale ergo est uotum cœlibatus erga deum, quale esset pactum coniugii marito factum, iam mortuo aut mutuo consensu separato & libero. Sicut enī maritus mortuus uel data licentia tibi copiam facit continendi libere, nunquā accepturus amplius copulam tuam, roborato inter uos utrinque firmiter pacto, literis, sigillis & testibus, & tu stulta uelut magnam factura marito, denuo spondeas ei copulam matrimonii, uolens hac ipsa sponsione, priorem copiam continendi non solum roborare, sed superare & excellentius implere. Nōne te dicet insanam ita deus in baptismo pactum libertatis tecum fecit, ut liberum tibi esset perpetuo, nubere & continere, nec amplius accepturus libertati huic aduersarium. Et tu ut hanc libertatem maiorem & perfectiorem reddas, uoues & uouendo in seruitutem & necessitatem mutas. Quid insanius fieri potest? proinde religiosi proprie sunt cultores Baal, qui deum sibi maritum uolunt facere seruitute uoti, qui eos liberos fecit libertate Euangelii. Baal enim maritum sonat, qui coniugem habet. Ita nō contenti libertate cōmuni, monastici, præsumunt deum sibi proprium & singularem præ cæteris Baal facere, existimantes hoc obsequio plus quā Euangelice agere, cum recta aduersus Euangelium insaniāt. Hoc est, quod mos eorum est, altaria transilire, id est, opera sua iactare supra fidem cōmunem, & cultris incidere, id est, statutis & doctrinis suis seipos torquere, nunquā tamen mortificare ueterem hominem &c.

Finiamus ergo tandem hanc disputationem, concludendo, quod paupertas, obedientia, castitas, perpetuo seruari potest, uoueri, doceri, exigi non potest. Quia in seruando manet libertas Euangelica, in docendo, exigendo non manet, ideo sancti qui ea seruauerunt, libere seruauerunt, seruaturi etiam si nec uouissent nec docti nec exacti fuissent, ideo uotum eorum, quanquā stultum eis nihil nocuit propter fidem & libertatem spiritus. Incomparabiliter autem aliud est, aliquid fieri neque doceri neque exactum, & idem doceri & exigere faciendum. Hoc cō-

est ex facto ius facere, ex opere præceptum, ex exemplo regulã,
ex accidente necessarium, quo quid absurdius & perniciosius
At primũ est ex deo, alterum ex hominibus, ideo cum primo
manendum, alterum uero dimittendum. Non ergo damna-
mus rem uotorum, si quis eam cupiat sequi, sed doctrinam &
præceptum eiusdem damnamus. Actum est cũ uotis istis, sicut
cum continentia agi cepit in Synodo Nicena, ubi cum aliquot
annis sacerdotes & Episcopi uixissent coelibes, sua sponte, mo-
liebantur quidam hoc exemplum in præceptum uertere, & de-
inceps ad coelibatum cogere necessitate conscientie, a deo iam
tum etiam in tam sancta Synodo fides & Euangelium defecerat
& traditiones hominum inualescebant, sed restitit uniuerso con-
cilio unus Paphnutius, prohibens ne quicquã de coelibatu sta-
tueretur. Quia hoc pertinebat implere ad Antichristum Roma-
num idolum. Ita cum monachi antea sponte coelibes essent, ege-
rent & obedirent, tandem in uotum necessarium posteri uerte-
runt eorum liberum & Euangelicũ exemplum. Nec fuit hic ul-
lus Paphnutius qui resisteret, cum iam peccatis præualentibus,
ira dei maturaret in orbem operationes erroris, sicut in Paulo
prædixerat. Quare sanctus Bernhard. & alii, castitatem, obedi-
entiam & paupertatem sub uotis, sed non secundum uota, imo
secundum priscum patrum exemplum & Euangelium
seruauerant, & traditionem tum reprobam & insti-
tutum uouendi damnatũ humano errore lapsi
probauerunt et docuerunt, cum ipsi longe
aliud et aliter sequerentur, sed ope-
ratio erroris fuit stabilienda etiã
patrum exemplis peruersè
acceptis, propter eos
qui non recepe-
runt cari-
tatem
ueritatis,
ut salui fierent.

III. VOTA ADVERSARI
PRAECEPTIS DEI.

VIDIMVS itaq; ut monastica institutio sit non solum non ex deo, cuius nullum habet testimoniũ de scriptura, neq; ullum signũ aut prodigium, quo sit cœlitus comprobatũ, quin magis prohibitũ ac reprobatum, ut & alia omnes traditiones humane, uerum etiam aduersus fidem Chri-

stianam & libertatem Euangelicam pugnet. Jam quarto uideamus ut cõueniat cum diuinis præceptis. Impossibile. n. est, ut nõ aduersetur omnibus, quod ei aduersatur, ex quo & per quẽ & in quo sunt omnia. Ipse. n. cum sancto sanctus est, & cum peruerso peruersus. Ideo ut immundis nihil est mundũ, sed oĩa immunda, ita peruersis omnia peruersa & nihil rectũ. Atq; iterũ hic sanctos excusatos semel uolo, ne semper sit necesse eorũ exempla excusare. Non disputo, ut sancti uixerint sub instituto isto, sed de ipso instituto. Nõ ut tres pueri in fornace Babylonis uix. rint sed an passim omnibus liceat in eandem fornacem tuere, aut auream regis statuam adorare. Nõ disputo an Paulus cœlebs nixerit, sed an exemplũ suum sit in ius & formã doctrinæ trahendũ. Idem Paulus totã legem Mosi seruabat, & tamen nolebat doceri & audiri eã ad seruandum. Ita Bernhardus sub uoto sine uoto seu Apostolus sub lege sine lege, agebat, sed non ideo uotũ aut lex in doctrinã & formam uitæ redigi, imo aboleri debet. Et superius ubi de fide egimus, satis ostendimus, ut aduersus primã tabulam seu tria prima præcepta pugnet institutũ istud monasticum. Fides. n. in primo. Laus & cõfessio nominis in secundo. Et opera dei in nobis in tertio præcipiunt. In his tribus absolutũ uerus ille & legitimus cultus dei. At institutio uoti, dũ docet opera, fidẽ euacuat (ut diximus) & inde abiecto noĩe dei, suũ erigunt. Neq; n. Christiani amplius nec filii dei, sed Benedictini, Dominicani, Franciscani, Augustiniani dicunt. Hos & suos patres præ Christo iactãt. Neq; n. hoc noĩe salui & iusti fieri præsumunt,

Excusat sanctos.

De prima tabula.

quod baptisati, quod Christiani sunt, sed hoc solo, q̄ sui ordinis nomen habent, ideo in suum nomen confidunt, in hoc gloriantur, quasi baptismus & fides iam olim uelut naufragio perierint. Non ergo assumunt & inuocant nomen domini nisi in uanum, sed nomen suum, quod per opera erexerunt. Videas enī eos plane desperare, si ordinem suum non seruasse sibi consci fuerint, necessarium enim ad iustitiam & salutem arbitrantur. Vbi autem seruasse aut doluisse de non obseruato sese uiderint, tum hoc nomine secure expectant coronam gloriæ, longe securius, quā, quod baptisati sint in Christum, imo obliuisci sunt, ne in eis cōfidant, sua quærūt & spectāt, ut hoc nomine apud deū coronentur, quod religiosi fuerint. Sat habēt si suos patres amulati, eorum tum statuta tum exempla similibus operibus attingerint, uel doluerint sese non attingisse, ut autem Christum habeāt & opera eius in fide contemnunt, O horrendam perditionem.

Ita uides, ut fides & primū præceptum stare cū doctrina monastici uoti non potest (nisi miraculo gratiæ dei) ita nec præceptum secundum cum eius iactantia & titulis. Cum enim solus Christus ascendat in cœlum, qui & descendit & est in cœlis, impossibile est, ut Benedictinus, Augustinianus, Franciscanus, Dominicanus, Carthusianus & sui similes in cœlum ascendant. Omne enim hoc hominum uulgus cœlum petit lampadibus inanibus, id est, operibus propriis, & sine operibus propriis nihil præsumunt apud deum, sic enim docet eos forma uitæ & uoti sui. At Christianus ascendit operibus alienis, nempe Christi, in quem baptisatus & transplantatus, uiuit iam non ipse sed Christus in ipso, sanctificans ei sabatum plenissime ab operibus suis omnibus. Quam horrendum est igitur ea teneri conscientia, non posse saluari, nisi ordinem tuum seruaris, posse autem saluari si seruaris? Nonne hic tæctur Christus totus? At hæc conscientia nusquā esset, si uoti institutum non esset, nunc autem ubiq̄ est. Nusquā ergo sabatum sanctum est, sed impletur illud psal. lxxiii. Polluamus omnes dies festos dei in terra, Tu uide an hoc nō sit illud, quod Paulus Roma. ii. dicit, Qui abominaris

idola sacrilegium facis, nomen enim domini per uos blasphematur in gentibus. Quis ex omnibus hominibus iactat cultum dei æque atq; monastici? nemo idololatriã magis execratur, sed ecce sacrilegi sunt. Quod sacrum rapiunt? hoc quo omnia sanctificantur, sanctum nomen dei. Nomen enim Christianum extinguunt, & suum statuunt in eius locum, uolentes in eo salui fieri, quod in solo nomine Christi fieri potest & debet, sicut dicit Petrus Act. xv. Nec est nobis aliud nomen datum sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri. Vt enim impossibile est, eum qui fide in Christũ nititur, nomine proprio salutem quærere (nescit enim opera & merita nisi Christi solius, ideo non habet nomen in quo saluetur & sanctificetur, nisi Christi solius) Ita impossibile est eum, qui operibus & uotis nititur, non quærere proprio nomine salutem. Habet enim opera & merita, præter Christi opera & merita, habet ergo & nomen aliud præter Christi nomen. Hoc autem quid est aliud quã nomen Christi rapere & sibi ipsi tribuere & dicere, ego sum Christus, ut supra ex Matth. xxiii. retulimus? quo sacrilegio, quid potest esse magis sacrilegũ? Qui enim dicit, Ego per opera mea saluabor, nihil aliud dicit, quã ego sum Christus, cum solius Christi opera saluent, quotquot saluantur. Atq; hæc est ista blasphemia nominis domini in gentibus, quod sanctitas & sanctificatio alteri quã nomini domini iam passim tribuitur. Omnium enim ore ordines eorum sancti dicuntur, quasi sanctificent suos obseruatores, aut quasi sanctum sit in eis incedere, cum solum nomen domini sanctificet, & in solo ipso incedere sanctum sit. Huius uulgatissimæ blasphemix autores ipsi sunt suis sacrilegiis, quibus nomen domini & opus nominis domini sibi arripiunt & arrogant, seducentes & allicientes hac blasphemia totum orbem.

Cum autem has sacrilegas & blasphemias opiniones seu conscientias oporteat a Christianis esse quã remotissimas, quid adhuc dubitas abstinere, fugere, uitare, mutare uota monastica & totum eius uitæ genus? quod in hoc ipsum repertum est, ut tales conscientias reddat, nec natura sua potest alias reddere, & ui-

Cere secta.

cum tabernaculis & substantia sua absorberi, tu manebis in media uoragine, nec saltem reliqui Israel prudentiam imitaberis & fugies dicens, Ne forte & nos terra absorbeat? An te morabit, quod filios Core illic manentes uideas seruari? Sed scito, id contigisse (ut Moses scribit) magno miraculo. Negare enim non potes, monasticum institutum esse sediciosum aduersus Christum & proprie Coreicum. Excitat. n. sectas in populo Christi, & sicut uides, aduersus fidem docet, fidere & metuere ab operibus propriis, cum dare non possis (citra miraculum) ullum religiosum, qui non teneatur hac sacrilega & blasphema conscientia, saluū se fore, ubi ordinem suum seruarit, damnatū uero ubi non seruarit, ut quid alioqui uoueret & seruaret, si talis eius conscientia non esset. Quid hoc te iuuabit, si filii huius Core, seruati sint in tabernaculis istis sacrilegis & blasphemis? Miraculum diuinæ uirtutis est, non uulgare præscriptum uiuendi. Bene autem appellatus est Core, quod interpretatur caluus seu caluicium, quod Apostolo teste, uir sit gloria dei & uelare comam non debeat, ut Core istū sediciosum intelligas sine capite Christo, sine gloria dei, seipsum in caput erigere, suo nomine proprio gloriari aduersus Christum. Quā proprie Petrus. ii. Pet. ii. eos describit, dum dicit, eos esse magistros mendaces, qui opiniones & sectas perditionis iuxta introducent, & dominum qui eos mercatus est negantes, per quos uia ueritatis blasphemabit. Quæ sunt illæ opiniones & sectæ perditionis, nisi conscientia, doctrina, sectæ illæ prædictæ & sacrilegæ & blasphemæ, quibus Christus abnegatur cū operibus & nomine suo, & in locū eius opera & nomina hominū statuuntur, & eis tribuit, id quod Christi est, iustitia, salus, sanctitudo? Sed hic sacrilegi illi, ut sunt incorrigibiles & increduli, cū uiderint sese tam manifestatio sacrilegio comprehensos, effingent more suo distinctiones quarū sunt fecundi ualde, dicentq; sese nunquā docuisse aliter, quin Christus & gratia dei sint principalia in ordinibus & optima, sicut sancta sanctorum. Cæterū ordines esse sanctos minus principaliter ceu sanctū participatiue &c. siue aliud proferent capitis sui figmentū, ne capti & confusi uideant. Quibus respondeo, & cur ab initio

non ista docuerunt? Quis animabus iā perditis & nunc pereun-
tibus hanc distinctionē in futuris seculis aliquādo excogitandā
reuelauit? quæ simpliciter, ut sonat, sanctū intellexerunt, igno-
rantes occultā hanc æquiocationis illusionem. Sed adhuc age-
surgant & doceant sicut nunc distinguūt, clament ad uulgum
in hunc modū, Scitote, q̄ multo melius est esse simpliciter Chri-
stianū quā religiosum. uidebis quot sint intraturi imo mansuri
in monasterio. At nūc docent religiones esse multo meliores &
sanctiores cōmuni statu fideiū. Hæc est uox illa perditionis, qua
fideles a Christo diuellunt spe maioris pietatis, quā in Christo
inuenerūt. Hoc est sacrilegiū, hæc blasphemia, cū qua Christus
manere nō potest, quā nisi iactarent ipsi manere non possent.

Sanctū prin-
cipale, minus
principale.

Nec est quod iactent maius & principale augeri accessione mi-
noris & secundarii. Etiā si hoc uerū esset, quis rudi uulgo modera-
bitur, ne minus pro maiore apprehendat, sicut modo facit? Mi-
raculum est, hic nō errare, ideo scandalū hoc de uia tollendū
est, & uiticū illud maius proponendū. Deinde cur nō tantopere
suadent hominibus, ut minore relicto apprehendant maius, &
religiosos docēt exire quantopere a maiore inuitant ad suū mi-
nus, & alliciunt ad intrandas religiones? Nunc autē dupliciter
hoc mentitū est. Primo, quod reuera suū monasticū institutum
pro maiore & principali habent, & Christianū pro minore & cō-
tempto. Hoc probant eorū sacrilegæ & blasphemæ uoces ad re-
ligionē exhortantes, potius quā ad Christianismū. Alterū men-
daciū, quod & aliud sanctū fingitur. Solus. n. Christus sanctus
est, nec patitur ut ullo alio nomine sanctificemur & saluemur,
ut supra ex Petro retulimus. Quare quocūq; te uerteris, inuenies
institutum impium, sacrilegum, blasphemum, aduersarium
Christo esse natura sua, perditionisq; efficax causa omnibus quī
non cū filiis Cote seruant miraculose. Ita iacet quidem uerus ille
cultus dei, tribus præceptis primis institutus, & uia Zion iugēt,
eo quod nō sit qui ueniat ad solennitatē, in cuius locū illi alium
substituerunt, sese plane dignissimū, qui est pompa illa cerimo-
nariā in ueste, gestu, cantu, lectiōibus, in quib. omnibus nihil fidei
neq; nominis, neq; operis est diuini, sed oīa sunt humanissima.

Enarratio cap
xliij. primæ
Corinth.

Atq; ex instituto Pauli. i. Corin. xliij. uidetur usus huius uestigiū esse reliquū, ubi docet tria fieri in conuentu Ecclesiæ, Linguis primo recitabatur aliquid e scriptura uel psalmis. Deinde prophetæ interpretabantur & docebant. Tertio in cōmuni orabatur. Diuina & Christianissima institutio, sed ad docendum & exhortandum, hoc est, ad fidem alendam ordinata. Primū amulantur hodie lectionibus matutinalibus, Epistolis, Euangelis, & singularibus cantibus. Alterum Omiliis, Tertium responsoriis, Antiphonis, Gradualibus, & quæcunq; cōmuniter leguntur uel cantantur, sed infœliciter omnia. Non em̄ docendi aut exhortandi sed operandi tantum studio omnia fiunt. Sic enim legisse, sic cantasse, sic boasse, illis satis est. Hoc opus queritur & uocatur cultus dei. Quid autem legatur & cantetur, aut cur legatur & cantetur, ne in mentem quidem uenit, nec est propheta qui interpretetur & doceat. Proinde ne sint ociosi in hoc mirabili cultu dei, dedunt sese curæ & sollicitudini prælegendi, præcantandi, recte distinguendi, pausandi, terminandi, attendendi, hoc unum spectantes, ut bene, deuote & laudabiliter legatur & cantetur. Hic est finis ultimatus huius cultus diuini. Ibi disciplina, pœnæ, articuli, statuta, peccata & merita hoc cultu dignissima. Dicas hunc gra uissimū cultū dei in hoc exerceri, ut ceteri illi magni & graues saltem particulam aliquam grammaticæ & Musicæ toto uitæ tempore discant. Quid enim aliud querere possunt iudicari? Si intret (ut Paulus ait) aliquis infidelis in medium horum mugientium, murmurantium, boantium, uidēs eos neq; prophetare neq; orare, sed tantū suo more sonare ceteri fistulas illas organorum, quæ sibi optimo consilio sociauerunt, & simile iuxta simile suum posuerunt, nonne optimo iure dicet, Quid insanitis? Quid enim sunt nisi fistulæ aut tibiæ illæ, quas Paulus dicit, nullam uocum distinctionem dare, sed tantum in aera sonare, non aliter quā si quis declamatus suggestum conscendat, & horam totam sonet uerba peregrina in populum quæ nemo intelligat. Nonne hic in aera loquitur. Nonne insanus iudicabit? Scilicet talis cultus decebat sacrilegos & blasphemos

Monachorum
Culta.

phemos aduersarios Christi, ut essent nihilo meliores mutis illis
& ligneis fistulis, multo labore sonantes, nihil docentes, nihil
discentes, nihil orantes, & tamen hoc opus insaniam pro summa
latria iactarent, omniū opes illius mentis ad sese corruarent.
Et hanc quidem domum talis decet sanctitudo.

Nihil hic de sanctis dico, qui pio usu in his sunt conuersati lu-
dibriis. Ipsum hunc cultum dico, si cætera non mouerent ad
tampenda & dimittenda uota monastica, abunde satis iustam
causam esse. Quid enim est nisi merum ludibrium, seu ut Apo-
stolus ait, insaniam? At hoc est quod primario loco uouetur, hoc
quæritur qui religiosi fiunt. Sic enim deo seruire proponūt, prop-
ter hoc, mundum, res & parentes relinquūt, propter hoc abne-
gant semetipsum, ut Christum sequantur. Sic enim audaces &
blasphemi homines diuina oracula Christi aptant ad hanc pue-
rilem, ridiculam & stultam scenam, in qua ipsi prostant tanquā
fistulae, tubæ, sambuca mutæ & insensatæ ad obsequiū dei, si-
mul uerum cultum dei abnegantes. Nonne si seria te uouisse sci-
res, & postea intelligeres ludicra & ridicula esse, uoti tui te poeni-
teret? nonne mutares? nonne errore excusareris, qui uouisses
malum quod ignorabas? Certe sic uides cōtingere in uotis mo-
nasticis hodie. An putas gratum & probatum esse apud deum
hoc uotum? An ille quærit multas mutas fistulas sibi congrega-
ti, quæ delectent eum sonantes in aera? Video Bernhardum &
similes diuinitus seruatos, ut hæc ludicra serio qualicumq; tem-
perarent. Extant sermones eius, quos prophetauit & docuit in
congregatione fratrum, quo unico opere retulit priscum Pauli
institutum, seq; & suos secum seruauit, sicut Paulus de Timotheo
dixit. Ac si in monasteriis eiusmodi Bernhardi essent, tolerari
possent propter serium Pauli institutum ex parte obseruatum.
At ubi sunt meræ mortuæ fistulae & mutæ tibiæ, quæ in aera so-
nant, cū Paulus dicat eas ab infideli cōtemni & insaniam accusari,
quanto magis a fidelibus relinquendæ & fugiendæ sunt nisi
malum esse peiores quā gentes & infideles, & hoc sanum &
pium arbitrari quod illi insanum, etiam Pauli consensu, merito
appellant, ne ergo credas uotum tuum apud deum exigi aut

Bernhardi
Homiliae.

probari super has infanias, sed cum fiducia credas reprobum & damnatum esse, cum hic non solum tentare sed & irridere deum uideantur istis ludibriis. Atque hæc de primis tribus mandatis, pauca pro tempore satis sint.

ADVERSARI VOTA CARITATI.

VENIAMVS ad secundam tabulam, & mandata eius in duo ista colligamus, in obedientiam parentum, & charitatem proximi. Nam post fidem in deum, nihil maius est parentum obedientia, de qua magnifice Paulus. i. Timot. v. Discant primum domum suam regere & mutuam uicem parentibus reddere, hoc enim acceptum est coram deo. Hic Paulus prohibet prorsus, ne uidua assumatur, si habet domum quam regat & parentes quibus obsequatur, addens etiam, Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit & est infideli deterior. Iam superfluum est recensere, quomodo caritatem omnibus præferat. i. Corin. xiii. Omnia facies nihil esse quæ sine charitate fiunt. Id autem quod Paulus de uidua dicit, prorsus de omnibus filiis intelligendum est. Iterum hic nihil de sanctorum exemplis seu de facto miraculoso, sed de ipso instituto uouendi loquor, & autoritate diuina pronuncio & decerno, Nullum uotum fieri posse absolute, si pius & gratus esse deo debeat, sed omnia inuoluit conditione, scilicet excepta obedientia parentum & charitatis proximi. Qui. n. uouerit aut uotum seruauerit contra obedientiam parentum et contra charitatem proximi, anathema sit, seu ut Apostolus hic ait, fidem negauit et est infideli deterior. Nihil. n. aduersus deum sed pro deo solum possumus. Cum uero institutum monasticum et impiissime et impudentissime doceat palam, non licere parentibus obedire nec curare quæ aliorum sunt (quippe monachum mundo mortuum dicunt et deo dicatum, debere tantum in monasterio agere. Egeant, pereant, habeant parentes proximi imo totus mundus) anathema sit ipsam simpliciter uel uouere uel seruare. Habent hic exemplum in uitis patrum et impium et crudele, ubi mater duos filios Eremitas uisitabat uideri cupiens materno affectu fructus uteri sui. At illi clausa ianua

negauerunt matri faciem suā, promittentes in futura gloria sese uisuram, si ferret in hac uita negatū conspectum. Hoc exemplū cū audio iactari (qualia multa sunt in uitis patrū) uideor mihi audire laudatores Lucretiæ, aut Saulis, quod seip̄os magnanimiter interfecerint, aut alia quædam portenta gentilium. At illi uirtutem et Christianā uocant. Huc deprauant et illa Christi salutaria et cōmunia uerba, **Qui amat patrem et matrem plusquā me non est me dignus. Et iterum, Qui reliquerit domū uel fratres &c. centuplam accipiet & uitā æternam possidebit. Et psal. xliiii. Audi filia & uide & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuū & domum patris tui &c.** Hæc & similia uerba, quæ spiritus sunt & uita, de fide Christi sonantia, propter quā omnia relinquēda sunt, sacrilegi isti & blasphemī aptant suæ morti & mendacio & carni & sanguini.

Hic ueni in locū indignatiōis meæ & ardeo me ulcisci, de plusquā sacrilegis & blasphemis istismendaciis & insaniis, sed desunt & uerba & cogitatus, quibus monstra hæc pro dignitate aggrediar. Propter hanc uel solam abominationem, eradicata, extincta, abolita cupio, sicut & oportuit uniuersa monasteria, quæ & utinā ereptis Lot & filiab. suis de medio eorū, dominus igne & sulphure cœlesti ad exemplum Sodomæ & Gomorræ demergeret in profundum, ut ne memoria quidem eorum superesset, neq̄ enim satis fuerit illis anathema imprecari. Vide nunc sanctum & egregiū tuum uotum. Superius uouisti, nolle te Christianum amplius esse, sed quia sublimis est sensus fidei, subtilis error excusauit impudētiam. At hic uoues impudentissimæ impietati, quæ te non acceptat, nisi abneges, parentibus obedire & proximis seruire. Me miserum, ut fortiter uirit ista audacia & impudentia aduersus aperta dei mandata aperte insaniens, & adhuc laudem & uitam æternam promittens. Finge uniuersos monachos angelorum sanctitate pollere, adhuc institutum ipsum aduersus mandata dei manifeste insaniens, non solum uoueri & seruari non debet, sed uitari & execrari ut summa impietas. Si uoueres homicidium uel adulterium, uotum irritum & damnatum iudicaretur, cur non irritum & damnatum est,

Quid sit meliorem esse obedientiam quam uictimam.

si uoues inobedientiam parentum & crudelitatem erga proximum, aut si profitearis cursuram te cum furibus, & cum adulteris portionem tuam positurum, non licebit tibi consilio Salomonis uti, & recedere a peccatoribus qui te lactant ad malum. Sed audiamus excusationes in impietate. Primum dicunt, Meliorem esse obedientiam quam uictimam, ideo non licere proximis seruire aut benefacere, absque licentia sui maioris. Secundo, patres spirituales prestare patribus carnalibus, ita & obedientiam illorum preferendam horum obedientie. Tertio, charitatem nihilo minus exerceri inter fratres monasterii. Hæc illi. Vides ergo obedientiam & charitatem per illos e publico tolli & in suum angulum cogi. Videamus autem tria ista per ordinem. Primum illud, Melior est obedientia quam uictima, præcipue & solum pertinet ad mandata diuina, & recto impetu facit contra monasticam. Nam qui uouet monasticam, sese offert uictimam deo (ut dicunt) sed hæc uictimam abominari sese dicit dominus, si fiat contra obedientiam mandati sui. At mandatum suum est, Obedire parentibus & seruire proximis. Est ne igitur hæc insignis peruersitas, hoc appellare obedientiam supra uictimam, quod deus appellat uictimam aduersus obedientiam. Sic intelligere docent Monastici diuinas literas, ut ea quæ de dei mandatis dicuntur aptent mandatis hominum, & quæ aduersus mandata hominum dicuntur, aptent aduersus mandata dei. Hac igitur obediencia pertinaciter usus, Minorita non porrigit neque portat proximo suo pecuniam, etiam si ille sit inopia consumendus, & quantum in eo fuerit, fratrem suum fame, nuditate, inopia conficit, post gloriatur aduersus deum, Meliorem fuisse obedientiam quam uictimam. Scilicet quia in baptismo uouit obedientiam dei, sed quam in monasterio noua obedientia hominum euacuauit.

Eadem obedientia pulchre sese exonerauerunt operibus illis misericordie, quæ Christus Matth. xxx. in iudicio sese exacturum minatur. Videat monachus famelicum, sitibundum, nudum, uagum, captiuum &c. sed caueat ne egrediatur monasterium, ne uisitet infirmum, ne consoletur tristem, sed sinat ire & perire quicquid perierit, claudat uiscera sua, etiam si possit illum

iuuare, postea dicat, ideo sese omisisse charitatem, quia nolue-
rit uictimam offerre præ obedientia. Idem faciat, si pater aut ma-
ter opera eius cepertint opus habere, ut uel pascat, uel seruiat eis,
O furorem inauditum. Ego sane in meo monachatu, quanquã
hebes sum & rudis, nihil tamen egrius tuli, quã hanc crudelitã
& negatã charitatis sacrilegium. Neq; potui unquã persuaderi,
ut quietus crederem rectã & licitam esse obedientiam istam mo-
nasticam aduersus charitatem tam impudenter sæuientem. Di-
cent uero hic, Si ista monachis detur licentia uagandi, peribit
uniuersum institutum monasticum, desolabuntur monasteria,
ruet cultus dei, singulis euntibus, ut parentibus & proximis egen-
tibus ministrent. Pulchre. Ut ergo stent lapides & ligna, ut per-
seueret fistularum ululatus & murmur in choro, ut rasura capi-
tis & longa tunica non deponatur, mandatum dei deferendum
est, pro quo etiam sanguis fundendus, anima & omnia ponen-
da sunt, quã sapienter quã æque iudicant isti uiri de mandatis
dei. Nonne hoc est quod dixi, Monasticum institutum & diui-
num mandatum ex diametro natura sua pugnare? Si enim di-
uinum mandatum seruare uoles, uotum perpetuum seruare nõ
potes. Elige utrum uolueris, & quid rogo damni patietur insti-
tutum monasticum, si religiosus egrediatur, ubi opus fuerit,
seruiturus parentibus, uisitaturus infirmos, & sese impensurus
diuinæ obedientiæ & charitati? Num ideo necesse est castitatem
& paupertatem & obedientiam ponere? poterit enim reuerti
expleta obedientia dei & charitate. Et quid si non reuerti cum si-
nat obedientia & charitas? in quid peccabit? in lapides & ligna?
quod non steterit in choro, non induerit cucullum, non fuerit
rasus, non dormierit cõmuni dormitorio, non ederit cõmuni
refectorio, non murmurarit cõmunes bombos uocum non in-
rellectarum. Scilicet istæ res tantæ sunt & salus in eis sic est posita
ut diuina mandata propter ipsas oporteat pedibus conculcare?
Scilicet deo se dedicauit, qui iis rebus sese dedit, & non dedica-
uit sese deo, qui uouit obedientiam parentum & charitatẽ proxi-
mi in baptismo? Quid istis insanis dicemus? nisi illud Christi,
Marci. vii. Bene irritum fecistis mandatum dei ut traditiones
uestras seruetis.

Salsum.

Certus itaq; esto quilibet Christianus, quod sicut uouere non potes ut neges deum & mandata eius, ita uouere non potes, ne obedias parentibus & seruias proximis, cū deus mandarit obedire parentibus & seruire proximis, ideo uotū tuum cum fiducia sic interpreteris, ut ubi parens uel proximus tuus te opus habuerit, uotū iam profus non tenere autoritate ipsa dei certissimus sis. Sunt ne hæc satis clara? Quis contra hæc potest quicquam mutire? Si unū mandatum propter uotum potes dirumpere, potes omnia dirumpere, & totū deum negare. Si autem nō potes deum nec uniuersa negare, nullum (ne minimū quidem) potes negare aut dirumpere. Monasticum. n. uotū pro mandatis non aduersus mandata dei ualere debet, & semper eis dē cedere, etiam si perpetuo eis cedendum & uotum profus abolerendum sit. Non potest, ne dubita, deus ipse uotū a te exigere aut factum agnoscere, aduersus unum iora sui mandati, fidelis & uerax est, seipsum negare non potest. Quod si iactent, parentū obedientiā cedere merito debere cultui dei, nam cultus dei primo mandato iubetur, obedientia parentū quarto. Respondeo, Cultum dei monasticum superius audisti, ludibrium esse. Impossibile autē est uerū illum cultum dei impediri obedientia parentum & seruitute proximi, imo ipsa obediētia & proximi seruitus est ipsissimus ille & germanus cultus dei, quem illi ludicrō & circulatorio suo cultu euacuant. Quid enim est colere & seruire deo aliud, quā seruire eius mandata? At obediētia & charitas proximi mādata est. In choro autē boare aut inuimurare mandatū non est, imo cū sit deum tentare & irridere, prohibitum est. Neq; oratio, quod potissimū est in eorū cultu, sed nec ipse boatus impedire per obediētiā parentū & seruitutē proximi. Poteris. n. inter obediendū & seruiendū, ut castus & pauper uiuere, ita orare & boare, quantū uolueris, hoc solū impeditur, ne lapides & ligna cōmuniter teras et occupes cū aliis, presente corpore. Si autē parentes uel proximi te iuberent negare fidē, nomen & opus dei, quæ prima tabula diximus mandari, hic locū haberet, quod illi iactat, cultui dei cedere debere obediētiā parentū & oīa. Sed hic cultus cōmunis est fidelīū, & nusquā minus

quā in monasteriis istis seditiosiq; sectis, ut ex supradictis intel-

Quod uero secūdo dicunt, sese spirituales (ligi facile potest. esse patres, æque pertinet ad ficta illa uerba, quibus S. Petrus eos prædixit, de nobis negociaturos esse, atq; illud qd' de obedientia & uictima fingūt atq; peruertunt. Spirituales patres sunt, qui nos docent ante oīa mandatis dei obedire, parentibus subdi, proximis seruire, sicut Apostoli fecerunt. Ipsi uero cum aduersus hæc doceāt, mandata hominū & sua propria, spirituales patres sunt, sed secundū spiritū erroris, de quo Paulus prædixit. i. Timor. iiii. attēdentes spiritibus erroris. Nā nec Apostolis obedientiā esset, adeo neq; angelis, aduersus obedientiā parentū & caritatem proximi docentibus, quāto minus obediendū est istis impiis & sacrilegis hominibus, deterioribus quā sint infideles & fide negantib. Si uero docerent purā fidē, & parētes aut proximate nolent ab eis discere, hic plane nō essent audiendi, quanquā ne sic quidē perpetuo obedientiā & seruitutē ullo uoto eis subtrahere possis. Nō. n. ut fidē discas necesse est parētib. & proximis te subtrahi & aliis perpetuo subdi. Paulus Philemonis Onesimū non filiū sed seruū, iā sibi in filiū spirituale genuerat in uinculis positus, sicut gloriā & cū ius haberet in ipsum adeo Philemonē, quē & ipsum genuerat, nō tamē sibi subiicit sed hero suo remittit, eius consensum quærēs. Quid putas fecisset si Onesimus fuisset filius? Et nostri cū nec fidē nec sana, sed oīa sacrilega doceant, auellere audent filios a parentibus perpetua seruitute. Proinde sicut uxor potestatem habet extrahendi uirū e monasterio, citra consensum suum cucullatum, siue sit in sacerdotē unctus, siue lotus, ita habet pater aut mater ius extrahendj filium uel filiam e monasterio. Et filius uel filia sub necessitate salutis & indignatione dei tenet sequi & cucullū ponere absq; scrupulo, pro irrito habens si sexcenta uota uouisset, & tot characteres indeliberabiles haberet, quot sunt capilli capitis sui. At nūc filios a parentū obedientia soluūt in totū, garrīetes, in rebus spiritualib. unūquēq; liberū esse. Cur ergo nō & cōiuges separāt? aut cur nō & infantes auellunt ab uberibus matrū, si hoc satis est, qd' in spiritualib. rebus libertas est? An nō & infantes sunt in eisdē spiritualib. rebus?

Cōmentū de spiritualib. patribus.

Philemonis Onesimus.

Nota de domini consensu.

Parentib. esse ius reuocandi gnatos e monasterijs.

Quin hac ratione omnes filios a parentibus, omnes seruos a dominis, omnes populos a magistratibus auellamus, omnia fœdera, omnia pacta, omnes contractus soluamus, dicentes in rebus spiritualibus omnes liberos & sui arbitrii, neminem uero aliterius iuris esse, sed res spirituales illi uerborum fictorum autores uocant suas humanas traditiones, cæci, sacrilegi & blasphemii.

Sic quod charitatem exerceri inter ipsos monasticos posse ut inuicem seruiant, uerum est, sed non uere dictum. Charitas enim libera est, nullis personis proprie addicta, at illi suis & sibi ipsi duntaxat alligant, aliorum prorsus negligentes, quæ charitas ficta est, & momentum sectatum & odiorum, sicuti uidemus, monasteria aduersus monasteria, ordines aduersus ordines mutuo insanire & zelare. Germana autem illa & uniuersalis charitas ab Apostolo. i. Corin. xiii. descripta, quæ omnibus exposita est amicis & inimicis ad seruiendum, est illis prohibita & illicita. Quia ut supra diximus, religioso non licet exire monasterium, uisitare infirmos, & alia Christiana obsequia impendere, etiam si opus sit & possit, imo contra peruertentes omnia, positis manuum operibus, ipsi ociosi sinūt solis sibi benefieri a toto mundo, omnium substantiam deuorantes, bene sani & robusti, magno etiam incomodo uere pauperum, rependunt uero suis benefactoribus spiritualia opera misericordiæ, quæ sunt, cultus ille dei, quem supra descripsimus, multum murmurando, boando, balando, legendo &c. In primis autem Missæ illæ execrabiles & abominabiles coram deo. Hac figura uerborum & extinguūt uera illa quæ Christus exigit opera misericordiæ, & seipsos solantur super extinctione eiusmodi, nequando impietate hanc agnoscant & poeniteant & uenia digni fiant. Si pro solis adolescentibus eum morem seruarent, ne passim liceret uagari, quo ætas mollior & fluxa facilius frenaretur, & in monasteriis disceret domesticam charitatem, quæ postea in publico exhiberet comunem omnibus, tolerabilis imo bona foret institutio. Nunc uero tota uita pueri sunt & domesticam discunt charitatem, imo eam summam & solam arbitrantur. Videmus autem diuinum opus in Bernhardo & similibus, quos ne in puerili illa
& angustia

Caritas nullis
personis addi
cta,

& angusta charitate relinqueret, rapuit in medias res mūdi mag-
nas & multas, ut in iis charitas genuinam suam uim ostenderet,
diffusa, dilatataq; ad omnes, omnibus exposita & parata, atq;
hoc secreto miraculo illos seruauit, ne perirent in damnabili isto
instituto angustæ et fictæ charitatis, in qua cæteri hoc opus dei
non intelligentes, perierunt. Quanquam non negem aliquos
ea charitate saluos factos, qua solis suis seruiert, quod occasio
eis defuerit & aliis seruire, cum ipsi parati essent omnibus ser-
uire. Ipsum institutum damno, quod prohibet seruire aliis quā
suis monasticis.

Vt igitur demus aliquot seruatos, qui nō peccauerint in obe-
dientiam parentum & charitatem proximi sub uotis agentes, ta-
men uidemus hic euidentissime, ipsum institutum uouendi ex
natura sua aduersari mandatis dei, de obedientia parentum et
charitate proximi, Ideo nō licere neq; posse uoueri aut seruari.
Ac per hoc impossibile apud deum pro uoto haberi et exigi.
Neq; eos, qui seruati sunt, eiusmodi uota uouisse certum est, aut
si ita uouerunt deum eorum errori indulgisse et non acceptasse,
quo modo ipsi uouerunt. Damnabile itaq; est in eo uitæ genere
inueniri, quod uideas natura sua cū diuinis mandatis pugnare,
et non nisi ociosos homines gignit, qui uelut locustæ, erucæ,
bruci omnium aliorum substantiam deuorant, seu ut Petrus ait,
nostris charitatibus ad luxum utuntur, ipsi uero nullis seruiūt,
nullis exhibent charitatem, nullis benefaciunt, et ut tales sint no-
uent et seipfos astringunt, propter deum, dei mandata pessun-
dantes, uerba dei deprauantes, et ad sua figmenta torquentes,
et plane omnia peruertentes. Atq; ut aliud nihil malorum apud
eos sit, ipsæ execrabiles Missæ eorum, quibus in sacrificia et ope-
ra bona uersis, abominanda peruersitate retribuunt suis benefa-
ctoribus spiritualia, id est, faciunt eos fidere in mendacia, et secū
trahunt in profundum cæci cæcorum duces. Hæc inquit Missæ *Missæ.*
satis magno terrori esse deberent, ut si quis imprudenter eorum
se miscuisset uotis, mutata sententia consortium relinqueret, &
ad simplicitatis Christianæ puritatem rediret, cum ex omnibus
prædictis certissime constet, non posse fieri pium & gratū deo

notum, in hoc uitæ genus, aut si fit, erroneum est, quod alia
 præsumit quâ inuenit, ideo necessariû sit, aut impiû aut falsum
 uotum uoueri in monasteriis, quorû neutrum tenet apud deû.
 Quare liberû semper manet imo necessariû, mutare & reuocare
 hoc uotû, & redire ad libertatê Christianam & mandata diuina.
 Hæc de quarto loco dicta sint, pergamus ad alia.

V. ADVERSARI RATIONI MONASTICEN.

VINTO comparemus institutum istud
 etiam ad rationem naturalem, hoc est, ad
 crassum illud & lumen naturæ, quæ tam
 etsi lucem & opera dei nõ attingat per se,
 ita ut in affirmatiuis (quod aiunt) fallax
 sit eius iudicium, in negatiuis tamen est cer
 tum. Non enim capit ratio, quid sit deus,
 certissime tamen capit, quid non sit deus. Ita licet non uideat
 quid rectum & bonum sit coram deo (nempe fidem) scit tamê
 euidenter infidelitatem, homicidia, inobedientiam esse mala.
 Qua & Christus utitur, dum disserit, Omne regnum in seipsum
 diuisum desolari. Et Paulus dum dicit, nec naturam docere, ut
 mulier nudato capite prophetet. Quod ergo huic ratioi euiden
 ter aduersatur, certum est & deo multo magis aduersari. Quo
 modo enim cœlesti ueritati non pugnabit quod terrenæ uerita
 ti pugnat? quo modo & Christus Iohan. iiii. ueritatê distinguit,
 & ex utraq; arguit, Si terrena uobis dixi & non creditis, quomo
 do si cœlestia uobis dixero credetis? Videamus itaq; ut institutû
 monasticam nõ solum aduersarium sit legi & Euangelio & uni
 uersis scripturis uerbis & operibus dei, ueram etiam communi
 omniû sensui hominû. Ac imprimis id apprehendamus, uotû
 etiã si per omnia pium & rectû fuerit, tamen si impossibile fa
 ctum fuerit, desinit esse uotû, nec amplius etiã apud deû potest
 ligare. Exempli gratia, Vouisti peregrinari ad S. Iacobû, sed in
 terciperis uel morte uel inopia, uel morbo uel captiuitate. Hic
 sine scrupulo uotû omittitur & probatur, omne uotû fieri cõ

De uotis im
 possibilibus.

ditionaliter, & semper exceptam intelligi impossibilitatem. Clara ne & certa sunt hæc satis & Quod enim de uno uoto asseritur, de omnibus asseri debet. Omnia. n. siue magna siue parua, siue temporalia siue perpetua, æqualiter hoc præcepto comprehenduntur, Vouete & reddite, sicuti uidebimus. Si ergo in uno excepta est impossibilitas uel minimo, etiam excepta est in quolibet uel maximo. Si igitur cœlibatum uoueris, & postea senseris impossibilem tibi, nonne libere nubere potes, uotum tuum interpretatus conditionaliter? Quid enim hic obstat ne sic facias & possis? An non est infirmitas carnis tantum impedimentum cœlibatus, quantum inopia uel morbus peregrinanti? Quin ipsa diuina mandata, cum sint citra omnem controuersiam immutabilia, tamen quo ad opera externa, exceptam habent impossibilitatē. Neq. n. damnabis S. Petrū, quod uinctus ab Herode, non prædicauit, nō seruiuit proximo suo, sicut habet præceptū charitatis, sed beata impossibilitas eū excusat. Nec Paulū facies reum omissæ charitatis, qd̄ sapius uoluit uenire ad Romanos & tamen prohibebat. Et Act. xvi. in Bithiniā ire uoluit, sed nō permisit uel uentus uel spiritus. Et martyres in carcenibus impios dicemus, nisi opera omittere potuerunt, impossibilitate urgente.

Sed hic dices, Coronat deus intus uoluntatem, ubi non inuenit foris facultatē, ideo deuotarius ille S. Iacobi implet uotū suū uoluntate, ubi non potest facultate, sic & sancti implent mādāta dei. Hic respondeo, aut hoc nō facit satis, aut firmat meū propositū. Non facit satis, quia tam uotū quā præceptū spectat non solā uoluntatē sed & opus. Opus ipsam peregrinationis uouit, non uoluntatē. Quid. n. esset uouere, uoueo tibi uoluntatē peregrinandi ad S. Iacobum? Ita præceptū dei ad opus cogit. Quid. n. est, præcipio tibi ut uelis facere? quare hic demonstratiue concludo, uota semper excipere impossibilitatē, sicut & externa opera mandatorū dei. Quare & cœlibatus si est impossibilis post uotum, in uoto non est comprehensus, saltem opere externo. Nec habes quod hic opponas. Si autē satis est uolūtas ubi deest facultas, habeo propositū, quia de eo solo disputo, qui uellet uotū cœlibatus implere, & per infirmitatē carnis non potest,

ut qui sapius tentarit, & tamen nec ieiuniis nec ullis studiis car-
nem premere potest, cogiturque inuitus aliquādo & uictus flāma
libidinis experiri fluxus immundos uel uigilans uel dormiens,
alioqui uitæ inculpatae. An hic dices, ut aliqui solent stolidi &
animatum prorsus incurri dicere, Orandum esse deum pro gra-
tia, qui nemini negat. Pulchre. Cur non etiam sancto Petro con-
sulisti, ut oraret deum, ne Herodes eum uinciret? Cur Paulus
non orauit, ne prohiberetur uenire ad Romanos? Cur martyr-
res non orabant, ne carceribus impedirentur ab operibus chari-
tatis? Et deuotarium illum sancti Jacobi cur non doces, ut ore
ne inops fiat, ne egrotet, ne moriatur, ne capiatur? Scilicet iste
est modus ludendi in rebus tam seriis? Quid si deus nolit orari?
aut si oretur, quid si nolit audire? Hac ratione docebis nos om-
nes cœlibatum uouere, & postea orare ne sit impossibilis, ac per
hoc illud statutū diuinum naturæ, Crescite & multiplicamini,
coges deum mutato suo uerbo, quo creauit omnia, reuocare.
Stulta & puerilia sunt ista. Experientia sua cuique est relicta, ut ui-
deat, an in ipso præualeat lex illa crescendi & multiplicandi, uel
potius priuilegium eiusdem legis. Sed iterum dices. Non est si-
mile de sanctorum impossibilitate & cœlibis impossibilitate.
Sanctorū enim uoluntas est efficax & plena, prodiretque in opus,
nec obstatet ullum intrinsecum impedimentum, quod in eorū
sit potestate. Obstat uero impedimentū extrinsecum quod non
est in eorum potestate, scilicet tyrannis. At cœlibis uoluntas nō
est plena neque efficax, neque extrinseco impeditur impedimento,
sed intrinseco, scilicet carne sua & seipso, qui est utique in sua po-
testate. Si enim esset plena, impossibile esset, ut non impleteret cœ-
libatum. Ideo casus tuus non est dabilis, quod sit cœlebs uolun-
tate, & non possit esse & facultate.

Quatenus sit
in potestate ca-
ro nostra.

Respondeo, Est sane caro nostra in potestate nostra, ut ei ocu-
los effodiamus, manus, pedes, linguam præcidamus, uel la-
queo strangulemus, uel aqua suffocemus. Quo modo & tyran-
nus, si nobis infirmior esset, in nostra potestate esset, quid hæc
ad ea quæ hic quærimus & tractamus? Nunquid ideo castus eris
si oculos effoderis tibi? Cæterum quod ad cœlibatum pertinet,

quis ignorat tyrannū illum domesticum & intrinsecū in membris nostris, non magis esse in potestate nostra, quā est mala uoluntas externi tyranni? Quin blandis uerbis externum tyrannum mitigare potes, & in tuam sententiam trahere, hunc domesticum nullis studiis, nedum uerbis potes domare. Quid ad Paulum dices Roma. vii. Non erat eius uoluntas plena & efficax, quando dicebat, Quod uolo bonū non facio, quod nolo malum hoc facio? Cur ergo non facit quod plenissime uelle sese cōfiteatur? Vbi est ergo, quod dicebas intrinsecum impedimentū non ob stare, nec impossibile facere, quod plena uoluntas dispo fuerit? Caro concupiscit aduersus spiritum & spiritus aduersus carnem. Hæc sibi inuicem aduersantur, ut non ea quæ uultis faciatis. Sic uolo & mihi donati hūc cœlibem a uoto absolutum, si ex animo mallet cœlebs quā coniunx uiuere, sed impossibile carnis cogit eum externo opere contrarium facere & uotum suū omittere, ut qui sit morbo insuperabili & tyranno indomabili impeditus. Nonne & deuotarius ille sancti Jacobi, morbo laborans, intrinseco impedimento impeditur? At quanto est furentior morbus & seuior tyrānus membrorum, quā ullus morbus corporalis. Accipiet & hic deus uoluntatem ubi non inuenit facultatem, dum adhuc in nullum eius præceptum peccatur, neque uoluntate neque opere, uoluntate autem & ipsum uotum ultra præceptum impletur, solum opus eius externum omittitur, cogente impotentia insuperabili.

At iterum obiicies. Hac ratione uiam facies, ut liceat & diuina mandata externo opere uiolare, modo uoluntas nolit. Igitur, qui mallet castus uiuere excusabitur, si scortetur, cum sint mandata dei impossibilia nobis, ut tu ipse docuisti sapius. Respondet, Huc debebas dissimilitudinem afferre, quā supra moliebaris inter sanctos impeditos & cœlibem succumbentem. Quāquā enim uerum est, mandata dei impossibilia esse nobis, tamen hoc non est uerum, uelle aliquem caste uiuere & scortari. Cui. n. uoluntas est ad legem dei, huic lex non modo possibilis sed facilis facta est, quod si continere non potest, non urget eum hoc impossibile, contra legē dei facere & scortari. Non. n. ideo scor

Voluntas m̄a
data dei reddit
possibilia, vo
ta non item.

ratur, quia nō possit aliter facere. Est in medio matrimonium,
ducat uxorem, & facilis erit ei lex castitatis. Nō sic cœlebs meus,
qui quantumlibet pleno animo uellet continere, & legi dei per
omnia satisfacere, ducta uxore contentus, mallet etiam uxore
carere & cœlebs degere, tamen sui sexus naturam superare nō po
test, ut naturaliter socio sexu carere possit, & scortabitur ideo,
quia nō potest aliter facere. Non ergo simile est de mandatis &
uoto. Est. n. uoluntas, quæ mandata dei reddit possibilia, quæ
non satis est, ut uotum fiat possibile. Quod si mandata dei ser
uet, & uotum seruare non possit, cedere debet uotum ut man
data maneant, ne forte, simul & uotum & mandatū scortando
præuaricaretur. Reliquū ergo est cœlibi, si impossibilis sit ei cœli
batus, ius nubendi & uotū soluendi, quanquā fatear ubi super
abundans est spiritus, qui operetur uoluntatem plenam conti
nendi, ibi & sequi necessario continentia, ut in sanctis factū esse
certi sumus, sed eam uoluntatē optare magis quā prestare po
ssunt cœlibes reliqui, quāquā nō optant ad mādata dei seruanda
præuaricatores, sicut S. Paulus Ro. vii. optabat, quod nō pote
rat totus uelle, imo præuaricatores ex animo nolunt legem dei,
cū uoluntas impia nō possit non odisse legem, simulat potius
uoluntatē & opera, de quo alias dictū, & nunc extra institutum

Videtur ergo forma uoti apud deū sic habere (nostrum est.
Voueo castitatem quā diu possibilis fuerit, si autem seruare ne
quero, ut liceat nubere. Sed age cui non facit fidem hæc dispu
tatio de impossibili, cogamus eum ipsa experientia, & ius ex fa
cto probemus. Ecce ego uoui totam Augustini regulam, in qua
ille præcipit, ut quocunq; iero, secundus uel tertius eam, hoc est,
ne solus eam, hoc uoui usq; ad mortē seruare, ut expressē habet
forma uoti. Interim ego capior & solus esse cogor, ubi quæso
manet meum uotum? occidi potius debeo quā solus esse, si uo
tum nō excipit impossibile. At si tenear ne possim occidi, quid
faciam? Hic uotū soluitur, aut prius inuoluissē cognoscitur ex
ceptā impossibilitatem. Sic in eadē regula uoueo statutis horis
orare, uestibus, cibis, locis uti. At ubi agrotauero ut nihil horū
possim, uotū non teneō. Non autē me excusabit agitatio, quia

Vide uotorū
ineptias.

mandatū dei oportet seruari per uitā, per mortem, per omniā.
At mandatū dei est, Vouete & reddite. Sic & de omnibus aliis re-
gulā statutis possum exempla afferre. Sicut igitur superius de de-
uotario S. Jacobi dixi, Si impossibilitas in omnibus aliis statu-
tis necessario excipitur, quæ est ratio, ut in sola castitate non sit
excepta? ubi & plura pericula & maxima necessitas urget, ut si in
ulla parte regulæ impossibilitas locū habere debet, merito præ-
ceteris in castitate locū habebit, si in castitate locū non habet,
multo minus in ceteris locū habere debebit. Quantū est quæso
periculū, si captiuū cogas ut sociū habeat, aut infirmū ut oret? &
imo nullū hic periculum est, cū fieri non possit, qd' cogis. At si
incontinentem cogas ad continentia, quantas immundicias &
quantas fornicationes & quanta adulteria? & quid non malorū
prouocabis? Nec ualet hic, sicut & supra dixi, qd' uoluntate suffi-
cere captiuo & infirmo dicas, tunc. n. nihil differret uouens a nō
uouente? Quis. n. laicorū, non possit uelle sociū habere & iuxta
formā regulæ orare? Non sic nugandū est in rebus ad conscien-
tiā & salutē attinentibus. Solide & dextre decernendū est. Certū
est in regula opus non uoluntate præscribi & uoueri, ita certum
est uotū ab infirmo & captiuo solui necessario, quod nō licebit
si uotum excludit impossibile. Stat sentētia, Vouete & reddite.
Non præteribit apex aut iota ab ista lege nisi omnia fiant. Aut
ergo uotum usq; ad impossibile solum ligat, aut nullos unquā
fuisse monachos concedes. Nullus enim fuit, qui non aliquan-
do infirmus, aut alia causa fuerit impeditus, in aliquā partem
sue regulæ, id quod omnino contra uotum suum est.

Amplius qd' pertinaciter obiicit illa uoluntas uoti, quæ perse-
ueret sub impossibili externi operis, deponam⁹ & ipsam. **Cōcors De dispensati-
onibus,** quā & Bernhardus probat lib. de præcept. & dispen.
oēs partes regularū esse in manu maioris, qd' dispensare in iis po-
ssit cū subditis suis, nō modo si impossibile aut periculū occur-
rat, sed etiā si cōgruū & comodū uideat, aliquādo uero & mero
arbitrio p̄si dētis, tenent & nō tenēt hæ partes regularū. Tū Papæ
tribuūt cōstanter plenā in iis om̄ib. autoritatē tollēdi, mutādi,
dispensandi. Verū quicqd' illa sedes Satanæ facit suspectum est,

nolo auctoritatem eius tibi in re conscientiarum patrocinari,
maneamus in gestis sanctorum & uulgato receptoq; ab omni-
bus usu. In his igitur dispensationibus certum est & uoluntatem
seruandi uoti poni, & libertatem soluendi concedi. Non enim
cogitur inuitus facere qui secundum dispensationem facit, nec
cogitat nedum mallet contrarium facere. Respōde igitur, si ista
dispensatio est licita, concludam ego cū fiducia, Tenorem uoti
monastici esse hunc, Voueo hanc regulam seruare ad arbitriū
p̄sidentis. Si non est uero talis eius tenor, iterum definitio, om-
nes monachos, omnia monasteria esse damnata, neq; ullum
adhuc inuentum fuisse monachum. Nullus enim aliter unquā
sensit ac tenuit, quā iam dictum est. Si autem in cæteris partibus
in manu p̄sidentis est, nō solum opus sed & uoluntatē, id est,
totum uotum suo subdito soluere & liberum facere, etiam ubi
nullum impossibile aut periculum exigit. Tu dic, si potes, cur
non possit imo non debeat laboranti libidinum procellis & pe-
riculis maximis fratri suo, & in hac parte ubi castitas uouetur, ea-
dem auctoritate copiam facere nubendi, & libertatem saltē ope-
ris externi, si omnino uoluntatem nollet impartiri? Cur solū
castitatis uotum Adamantinum est, cum cætera omnia stupea
sint & stipulacea? Nonne & iniquitatis & crudelitatis extrema
arguetur iustissime monastica, & hoc ipso plane suspecta, tanquā
Satanæ scena sit, habebitur, quod in rebus nihili tam clemens,
in rebus grauissimis tam seuera est? Quid enim huic peruersita-
ti dicetur, nisi illud Euangelii, Colantes culicem & glutientes ca-
melum? Et iterum, Decimantes rutā & mentam, & grauiora le-
gis omittentes. Aut illud, Imponant in humeros hominum
onera grauiā & importabilia. Quid enim aliud hic iudicabit cō-
munis sensus, quā spirante nequitia Satanæ fieri, ut sola castitas
sit indispensabilis, quo animas irretiat laqueo indissolubili, &
cætera sint dispensabilia, quo fictā eorū illudat religionem.

Quid hic igitur respōdebunt monastici? Aut nulla pars uo-
torū dispensari potest, aut oēs dispensari possunt, quia nulla est
ratio in una parte maior quā in cæteris, nisi qd̄ in castitate plu-
res causæ urgent & exigunt dispensationem, ubi & pertinacius
causa

eam denegant & recusant quã in aliis. Et hic paululum morare lector, & tecum cogita, ut iniquitatem & crudelitatem hanc dispensandi taceam, quã incerta & periculosa sint omnia huius miferi instituti. Si dispensandi iste mos errat & deo displicet, quis audeat intrare uel manere in religione? Quis enim ibi maneat aut hoc uitæ genus uoueat & teneat, in quo uouetur id quod non seruandum esse & uerbo & exemplo proprio docent? Nõne hoc est deum ceu fatuum aliquem irridere? An autem non erret mos iste, quis nos certos faciet? præsertim cum dicat deus, Vouete & reddite? tum supra dictum est, neque sanctorum neque multitudinis exemplo nos esse tutos posse, cum peccare & falli potuerint omnes, & hic certus apertusque sermo dei dicat, Vouete & reddite. Si autem incertum est morem hunc erroneum esse, iterum dico, quis audeat intrare uel manere in religione? & omnia quæ ad errorem intuli, hic etiam inferam. Pars enim impietatis est & id sequi, quod manifesto errorem esse scias, & id pro ueritate amplecti, quod nescias error an ueritas sit. O uere tempora periculosa, de quibus Paulus prædixit. Nunc uero cum uotum & institutum suum in hoc uerbum dei, Vouete & reddite, fundent, ego pronuncio, morem istum dispensandi esse impium, & perditionis & operatiõis errorem. Vel eo tandem cogam, ut uota oia prohibita & libera esse euincam, quod ut plenius & copiosius faciam, uideamus primùm causas leuissimæ suæ dispensationis in aliis partibus regulæ & rigoris crudelis in retinendæ castitatis uoto.

De causis dispensandi.

Causantur itaque castitatem rem esse incomparabilis precii, cui nulla possit inueniri par cõmutatio. Huc illud sapientis afferunt. Non est digna ponderatio continentis animæ. His addunt ampullas illas laudatæ uirginitatis, quarum hæc est ex Hieronymo cæteris insignior. Audacter dico, deus cum possit omnia, tamen uirginem non potest suscitare post ruinam. Cætera uero, cum sint minora, possunt dispensari & cõmutari. O cæcitate uis cæcam, quæ in re Christiana & diuina iudicat de præceptis secundam opera, & de fide secundum personas, quod nec gentes faciunt in rebus suis humanis, deinde uerbum hominis pro articulo summo fidei arripiunt. Hieronymus dicit, sese audacter

dicturū, nō posse deum suscitare uirginem post ruinam. Quid
ad me, quod tu audacter dicis? Non quā audacter, sed quā uere
dicas considerandum mihi est. Neq. n. in audaciam tuam, sed
in ueritatē dei credo. Vnde probas, non posse suscitari uirginem
post ruinam, etiā a deo? Scilicet hac ampulla rudis lector discit
nihil preciosius estimare uirginitate, hoc est, opus præferre si-
dei, potest suscitare corruptā uirginitatem fidei in spiritu, & non
potest suscitare corruptam carne. Quam uellem hanc uirginita-
tis laudem, præsertim a tanto uiro, non fuisse unquā proditam,
uehementer enim inflat operis opinionem & gloriam. Neq. est
uera quā & Hugo de S. Victore confutauit iam antea. Potest em̄
deus & carnem reddere integram, imo suscitare mortuam & de
nouo totā immutare, quæ nunquā cognoscat uirum. Sumus. n.
eius lutum, ipse fictor noster. Si autē intelligit, ideo non posse
suscitari, quia nō potest facere ut corrupta, corrupta non sit, hoc
est, factam non potest facere infectum, eadē audacia licebit dice-
re, nullam uirtutem, nullam gratiam semel corruptam suscitari
posse a deo. Sed ad rem reuertamur, & nouā impietatem huius
monastici instituti uideamus, ut inueniat iniquitas eius ad odiū.
Votū asserunt omniū iā præceptū dei esse, dicente scriptura,
Vouete & reddite, rationē uero implendi non esse petendā ab
ipsa præcepti forma, sed a magnitudine, paruitate, precio & uili-
tate operū uel rerū præceptarū. Sic uirginitatē deuotam reddes,
quia res magna est, cætera opera regulæ nō est necesse reddere,
sed dispensari possunt, quia res parue sunt. Hoc autem quid est
aliud dicere, quā castitatē reddo, nō quia præcepto uoti exigit,
sed quia magna est? Et hoc quid est nisi dicere, præceptū uoti,
nō in arbitrio dei sed meo ipsius est, quatenus præceptū & non
præceptū, quatenus impleri & nō impleri oporteat? Et in has
amaritudines, irritationes, tentatiōes, illusiones maiestatis pu-
tā sibi ipsi arrogans interpretandā, referuatis pinguib. bouibus
ad sacrificiū dei. Hi sunt qui iactant, meliorem esse obedientiam
quā uictimā, iactant uerbo præceptum uoti & negant opere.
Sic mulierē uidebis ad concupiscendū & negabis peccatū esse,
quia res parua est, ad opus cōparata. Rapiēs proximo palliū &

Saulis obedi-
entia.

dices, non est prohibitū, quia res parua est. Dicens fratri tuo racha, nō peccas, quia non occidisti fratrem. Et hanc regulā monasticae Theologiae duces per oīa dei praecepta, in rebus & operibus magnis docebis ea esse seruanda, in paruis posse dispensari & tolli. Deinde ut nihil reliquū facias deo autoritatis, in arbitriū tuū uoca ius decernēdi, quae parua & quae magna sunt, sicut hic monastici, autoritate propria, castitate praefereūt ceteris omnibus operibus. En tibi monasticā pietatē, hoc est, furiosissimā & sacrilegā & blasphemā impietatē. Didicerunt hanc insaniam a suo rege & capite Papa, qui in omnibus uotis sibi ius dispensandi arrogat exceptis uotis castitatis, uisitationis Hierusalē & S. Iacobi. Ad cuius sententiā iste erit sensus praeepti diuini, Vouete & reddite castitatē, uisitationē Hierusalem & S. Iacobi, in aliis uero uouete & non reddite. Quare hoc est quia illa tria sunt magna, cetera sunt parua. Ita & monastici, uouete & reddite castitatē de regula, reliquū autē regulae uouete & nō reddite. O insanias nouissimis irā diebus dignissimas. Christus dicit Matt. v. Qui soluerit unū de mandatis istis minimis & docuerit sic hoies, minimus uocabit in regno caelorum. Et iterū, Nō praeteribit iota unū aut apex unus de lege donec oīa fiant. At Papa & monastici tollunt non iota aut apicē solū, sed integra uerba & totū praeeptū dicētes, in magnis seruare, in paruis nos soluimus, sed nos execrantes & detestantes abominaciones istas abominandas, sic sapiamus.

Primū nihil inter opera discernamus, aequalia sunt apud deū quae magna & parua sunt apud nos & inter sese, ad mensurā si dei dicit Paulus Ro. xii. oīa donari. Ille. n. probat, nō qui plura & maiora fecerit, sed qui maiore fide & charitate fecerit. Castitas cōiugalis Abrahā & Sarā, multorum uirginitati praeferef. Et Petri Apostoli coniugiū absq; dubio S. Agathae uirginitate superior erit, ad fidē in quā oīa exigenda sunt. Nō. n. qui operatus fuerit sed qui crediderit saluus erit. Gentiū est secundū opera iudicare, imo & ipsae secundū animū de operibus iudicant. Christianorum est secundū fidē iudicare, deinde in faciendis mandatis, proflus nihil spectandū est, praeter formā praeepti & uoluntatē praecipientis, nō curando, an parua, magna, uilia, preciosa, multa, modica, breuia, lōga, aut cuiuscūq; formae & nominis sunt opera.

Qui sunt, qui soluent minima legis.

Opera quomodo aequalia.

Partes votorum
& regulæ te-
mere cōfictæ.

Non enim opus sed obedientiam exigit in opere, seu ut scriptura dicit, Obedientiam non uictimam, bonorum nostrorum non indiget. Sic Samuel ad Saulem, Nunquid holocausta uult dominus & non magis ut obediatur uoci eius? Nunc monasticos conueniamus, Non possunt negare, quin uoueant totam suam regulam, non solum castitatem, quod & tota regula sub uerbo uouete comprehenditur, quare necesse est, ut & tota sub uerbo, reddite, comprehendatur. Non enim dicit, Vouete totam & reddite partem, sed, quodcumque uoueris redde. Si itaque uotum suum agnoscant pro precepto, coguntur confiteri, apud deum exigent obedientiam totius regulæ usque ad nouissimum apicem indispensabiliter. Nihil hic iuuat laboriosa partitio, qua quidam conati sunt seipsum solari, & regulas suas in precepta, consilia, interpretationes partiri. Stat uox diuina, Vouete & reddite, quæ si in hora mortis cœperit conscientiam pulsare, nihil proderunt stipulæ istæ humanarum inuentionum. Pauebit enim ad uocem dei, ut uoces hominum non sentiat.

Quid hic facient monastici? hic tandem aperient oculos & uidebunt stulta & impossibilia esse sua uota. Et quem non poterit esse monasticum? Et quis inter eos poterit saluus fieri? Neque enim unum unquam fuisse monachum inuenies, qui totam suam regulam opere impleuerit. Sed & ipsimet iam dudum hoc senserunt & uiderunt, unde cōmēti sunt & aliam precepti diuini elusionem, tam infelix contritio & uastitas agit miserabiles homines in uis suis, postquam semel a uia regia fidei aberrare ceperunt. Cum enim uidissent regulas & ordines tot statutis & preceptis illaqueatos uoueri & nusquam seruari obstupuerunt, si tot damnarentur tanquam uoti uiolatores, simul intellexerunt, profus stultum & impossibile esse, si presumentur omnia illa uota seruari. Ceperunt itaque rebus suis miseri consulere, & chaos illud uotorum partiri in duo, quedam uocari substantialia, quedam accidentalia. Substantialia fecerunt tria, paupertatem, obedientiam, castitatem. Reliqua uoluerunt esse accidentalia, itaque sanxerunt solum eos uoti uiolatores esse, qui substantialia soluerent. Hæc est una omnium sententia. Sed frustra. Humanum est com-

Cōmentum de
uotis substan-
tialibus & vo-
tis accidentalibus.

mentum, prorsus inutile ad firmandā conscientiam, imo utile ad seducendam. Quis nos certos faciet hanc partitionem deo placere? an edificabitis meam conscientiam super uestra somnia? Quid dicam deo, ubi opposuerit præceptum suum, Uouete & reddite, & omnia (sicuti sunt) substantialia esse decreuerit? Dicitur enim, apud ipsum nihil ualere operum differentiam, omnia sunt substantialia, quia omnia sunt sub eodem præcepto æqualiter pacta, æqualiter uota. Nam & uota uos ipsi appellatis, accidentalia ille nescit, sed dicit, Sunt uota & ergo reddes, si autem reddes, substantialia sunt. Ita quocunq; sese uerterint, deprehendē inter angustias, nec poterūt effugere, uerbum & præceptum dei stat in seculum seculi, non patitur sui elusionem aut deprauationem. Igitur offendunt & impingunt hic mutuo, duo illi aduersarii, cōscientia & lex. Eduxit & meus Moses Israelitas suos de castris eorū in occursum dei. Quid reliquū est, nisi ut uideant montem fumantem & terribilem, hoc est, irā de caelo in terram & a terra in cor caeli pertingentē? Quo ibūt a facie ignea huius legis? Ipsi dispensant in præceptis dei & opera eius partiuntur & subtrahunt. At præceptum exigit omnia. Si enim uouisses, aut muscam occidere, aut stipulam leuare, indispensabiliter uotum reddere, & non quid uouisses, sed quia uouisses, obedientiam exoluere deberes, præsertim si non pugnet uotum aduersus aliud mandatum dei, quanto magis reddere debes, quicquid in regula præscriptum uouisti. Vides itaq; lector charissime, institutum monasticum per sese aliud nō esse quā Babylonem quandam errorum, ignorantiarum, inobedientiarum, perfidiarum, sacrilegiorum, blasphemiarum, & sentinam nouissimatum impietatum & peccatorum. An dubitas hæc ita esse? Nonne uides? eos non solum non implere sua uota, sed etiā id docere, quo uouentur & non impleantur, & hoc unum eos agere, ut uouendo non uouissent, & non implendo implessent uideantur. Quis porcus aut asinus, sic pateretur sese illuderi & ludificari, ut ipsi præsumant deum uiuū & uerū, his infantiis suis illudere & ludificari?

Attendēdū
non quid, sed
quia uoueris.

Tu nunc uide, an possit ullus in hac fornace Babylonis ser-

Christum con
spui.

uari, nisi uirtute miraculi diuini, qua electi sunt seruati, dum sub
uotis & errauerunt humaniter, & tamen purissimo Euangelio
dei in spiritu libertatis adheferunt. Sic impletum est iudicium dei
quo confundere solet labium edificantium turrim, ut sibi ipsis no-
men faciant, dum faciunt & dicunt quæ non conueniunt, quæ
nec ipsimet intelligunt, pro sensu suo reprobo, appellantes uo-
tum non uotum, illicitum facientes licitum, præceptum non
præceptum, impium pium, sacrilegum factum, blasphemum
uenerandum, & eiusmodi alia multa. Hæc est illa nox, in qua
Christus illuditur, ceditur, conspuitur, ministris pontificis ei
dicentibus, Prophetisa nobis Christe, quis est, qui te percussit?
Forte aliqui non credent hæc esse monstra monastici instituti,
quod sint nimio horrenda, quos ire sino, & abundare suo sen-
su, neque eis hoc scripto seruiio, illis solis seruiio, qui animas suas
saluas uolunt, quibus arbitror satisfactum per prædicta, ut cre-
dant uera esse quæ dico. Verum est enim mandatum dei, *Vo-*
uete & reddite, quod non fallat quenquam, nisi eum qui non cre-
diderit esse aut mandatum aut uerum. Similiter uerum est, quod
irrefragabilis usus & experientia monstrant, uoueri ab eis, quod
non solum non reddunt, sed docent quoque non reddi oportere.
Neque enim mendacia certius cognoscas quam suo ipsius dissi-
dio & contradictione. Siquidem diuinitus ordinatum est, ut
semper impietas seipsam confundat, & mendacia sibi ipsis nun-
quam consentiant, quin aduersus seipsa semper testificentur. *Quid*
igitur (inquis) faciam ut saluer ab hac Zoor, in quam fugi, ut
Zodomam effugerem? Quid facies? An adhuc disputandum
censes, ut ad montem libertatis matures cursum? postquam
audieris tete uouisse hoc uitæ institutum, quod non solum uer-
bo dei, Euangelio, fidei, libertati Christianæ, præceptisque dei
aduersatur, sed & sibi ipsi turpissime pugnat & dissidet? Sine,
regnum hoc desoletur, ubi in seipsum diuisum est, putas apud
deum exigi hoc uotum, quod in rem tam abominandam, ip-
so prohibente & inuito uoueris? Qui enim noluit te uouere, non
uolet etiam uotum seruati, sed quantocius omitti & aboleri.

Sed cum ipsis monasticis expostulo & quæstionem repeto. Dicant igitur, Cur dispensent in reliquis partibus uoti, & in sola castitate non dispensant? aut cur doceant cætera omnia esse accidentalialia, & solum ista tria esse substantialialia oporteat? dicant, qua autoritate uotum est præceptum in aliquibus, & non in omnibus? plane obstructum est os loquentium iniqua, & coactum concedere, si una pars uoti potest omitti aut dispensari, totam posse omitti & dispensari, aut si totum omitti uel dispensari non potest, nulla eius pars omitti & dispensari potest. Proinde si præsidens indulgere potest fratri, ut carnes edat, uinum bibat, orationem intermittat, uestem ponat, contra quam regula uoti dicat, potest etiam indulgere ut res habeat, liber eat & uxorem ducat, maxime si opus illi fuerit. Sic inquam ego respondere illos cogo. Non tamen hoc assertum uolo, quia ipsi sic respondent uel respondere coguntur, quos propter monstra suæ impietatis nullius fidei & autoritatis esse oportet. Quid enim si errent & respondendo, qui nihil nisi error sunt uouendo & uiuendo? firmiore & tutiore autoritate conscientia muniendæ sunt, nempe diuina & ea sola. Petrus enim dicit, Si quis loquitur, quasi sermones dei loqui debeat, hoc est, ut certus sit, esse uerbum dei quod loquitur. Quod & Paulus Timotheo commendat dicens, Permane in his quæ didicisti, sciens a quo didiceris. Non autem didicerat nisi uerbum dei, ideo in solo uerbo dei permanendum est. Hoc solum nunc ago, ut eos contra communem sensum & contra seipsum insaniter demonstrem, & concludam, per autoritatem ipsorummet, inpossibilem castitatem esse liberam, & uotum eius esse conditionale & temporale ex natura sua, cum hoc concessisse eos probarim in aliis uoti partibus, nec superesse rationem, cur non in omnibus fieri debeat, quando & causæ uehementiores urgent, pro libertate castitatis, quâ pro ulla parte, quam ipsi liberant. Meta ergo arbitrii sui libido est, alia substantialialia alia accidentalialia facere, & cæteris liberis, solam castitatem indispensabiliter ligare, in perniciem & laqueum animarum.

Sola diuina autoritate muniendæ conscientia.

Cæterum conscientia nostræ muniantur eo, quod euidentibus certisq; scripturæ testimoniis probauimus. Votum monasticum ex natura sua aduersari uerbis dei, Evangelio, fidei, libertati Christianæ, præceptis diuinis, ut cõmunem sensum & ipsiusmet contradictionem taceam. Ex natura sua dico, quod nõ negem, sanctos uiros hac peruerfitate foeliciter usos & miraculo diuino seruatos, sicut mortem, crucem, mala mundi, natura sua aduersus fidem pugnare dico, quibus tamen Christus & sui bene usi, glorificati sunt. At nemo uouet exemplum sanctorũ, qui malo bene sunt usi, sed ipsum malum uouent omnes. Neq; enim ullus uouet, eo spiritu se uicturum, quo uixit Bernhardus. Hoc enim necessarium est, nec sub uotum cadere potest, & ab initio & uotum & ceptum est in baptismo, sed legem factorum seu opera legis, iustitias carnis, easq; non nisi humanitus inuentas & statutas uouent, quas deus in nouo testamẽto prohibuit, ut probauimus, quæ & natura sua ad interitum perducunt specie & ratione sapientiæ suæ. Proinde, quanquã sanctos uideam in eadem sententia fuisse, ut uota partirentur in substantialia & accidentalia, tum ipsimet & dispensauerint & dispensationem acceperint in multis partibus regularum, tamen quia incertum est an hoc fecerint, deo approbante eorum facta, uel ignoscen te eorum errori, non satis tutum nec fidele patrociniũ est pro conscienciis, ex eorum exemplo aut facto quicquã asserere. Obstat enim ne hoc ullus audeat qui prædixit, etiam electos in errorem ducendos esse. Alioqui si factum eorum deo probatum argueret eorum sanctitas, plane demonstratum haberemus, & ipsis factis sanctorum, hoc est, operibus dei testificantibus, nota omnia esse libera, uouendiq; formam esse apud deum non aliã quã istam, Voueo regulam temporaliter ad arbitrium præsentis. Et monasteria ad priscum ritum deo nihil aliud haberi, quã Christianas scholas pro ætate iuuenili & ardente, instituent da in fide & pia disciplina, usq; ad annos maturioris ætatis. Nunc cum autoritas sanctitatis exemplum non satis firmer, alia autoritate roborandum est, scilicet diuina. Sanctorum enim factum ideo placuit deo, quia institutũ monastici uoti displicuit, ideo & passus

Infirma exempla sanctorũ,

& passus est & uoluit sanctos suos aduersus ipsum dispensare & agere, pro fideli admonitione omniū, ne fallaci specie deuoti huius instituti abducerentur a regia uia Euangelii. Neq. n. Bernhardus peccauit, neq. uotum suum per omnia seruauit, quādo in causis Papalibus, relicto monasterio, perambulabat terras, quod deus uoluit, ne institutum uotorum apud sese ratum habere crederetur. Non aliter atq. Christus permisit discipulos illotis manibus manducare aduersus traditiones seniorum. Sūma, Exempla & facta sanctorū ex uerbis dei metimur, aduersus quæ satis probatum est, ut pugnent uota monastica, illi metiuntur uerba dei ex factis & dictis sanctorum, quoties optime metiuntur, adhuc tamen nolunt errasse uideri.

V L T I M O. Vltimum in eos impetum faciamus & fingamus lustandi gratia, Esse tria illa uota substantialia, uota apud deū rata & indispensabilia. Quid si probauero, duo ex eis esse libera, etiam apud uos ipsos, nonne dabitis & tertium liberum esse debere? scilicet castitatis? Tentemus itaq. aliquid, quāquā & statim a principio nonnihil de eis dixerimus. Primo paupertatem uideamus, quæ duplex est. Spiritualiis, de qua Matt. v. Christus, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Hæc uoueri non potest, cum sit cōmunis omnibus Christianis, ea est spiritu libero in rebus uersari, eis uti & dominari, non seruire, non apponere cor, non confidere & gloriari in diuiciis, & non esse uiros diuitiarum. Verum monastici hic nō simpliciter peccant, primo, quod consilium ex ea faciunt, deinde quod sibi eam solis arrogat & uoueri a se iactant. Nō esse autē consilium id probat, quod Christus beatos appellat, utiq. uolens damnatos qui non sint pauperes. Nam beatitudinem sollet iis qui necessaria seruant tribuere, ut dam mulierem castigās dixit, *Quin beati qui audiunt uerbum dei & custodiunt illud.* Et, *Beatus es Simon bar Iona. Et, Beati estis si feceritis ea.* Item, *De paupertate.* quod ipsorum est regnū cœlorum. Vtiq. seruitutem inferni uolens repositam esse iis qui nō sunt pauperes. Dum ergo hanc uouent monastici dupliciter peccant, Primo impia opinione accedunt, credentes consiliū quod præceptum est, ac per hoc, inter

uouendum soluūt præceptum diuinū, negantes ipsum esse præceptum. Secundo quod simulant sese uouere aliud quā in baptismo uouerunt, qua hypocriti reuocant aut contemnunt uotū baptismi, ut quod parū aut nihil sit, huic uoto comparatum. At hoc est blasphemare baptismū, qui est omnia in omnibus Christianis. Si ergo uotum non debet esse impium, sacrilegum & blasphemū coram deo, oportet ut hanc paupertatem nō uoeant. Altera est corporalis, ea esse potest triplex, liceat ita nugari cum nugacibus. Vel quod nulla re utaris, quæ est impossibilis, Oportet enim uictu & amictu utentes uitam hanc conseruare. Vel quod nullas res administres aut cures. Hæc est infantium puerorum, infirmorum, fatuorum, & similiū qui sub iugo aut manu alterius sunt. Vel quod nihil proprii possideas, administres autem cōmunia. Et has duas uoueri necesse est, si paupertas uouetur a monasticis, & præsertim secundam. Cæterum, paupertas corporalis proprie est penuria in uictu & amictu, quæ aliis indiget subsidiis, non potens se propriis iuuare.

Tu nunc uide ludicra ista Satanæ. Lucas in Actis laudat Apostolorum factum, quod cōmunia habuerint & per hoc abundauerint, non appellans paupertatem aut pauperes, imo (inquit) non erat quisquā egens inter illos. Proflus nec est nec dici debet paupertas, ubi sodales aliqui sua in cōmune conferunt & de cōmuni uiuunt, sed omnium plenissima abundantia. Hæc enim erat gloria primitiæ Ecclesiæ, referente Luca, quod cum spiritali & Euangelica paupertate omnes pollerent, tamen temporalibus abundabant, pro cuiusq; necessitate. Postea uero consumptis substantiis & præualente fame, ceperunt egere & in temporalibus, tunc & corpore pauperes facti sunt, ita ut Paulus & Barnabas ubiq; pro eis colligerent collationes fidelium. At hanc paupertatem non instituerunt Apostoli, quando cōmunia habebant omnia, sed eam passi sunt, deficientibus communibus. Nostri igitur religiosi, neq; spiritualement neq; corporalem uouēt paupertatē, sed cōmunem illam abundantiam, qua eis abunde administratur, quam sicut dixi, uiolenter potes dicere puerorū & fatuorum paupertatem, cum nihil minus sit quā paupertas.

Neq; enim ut egeant, sed ut abundant intrans religiones, com-
moti, quod in monasteriis sciunt promptuaria plena eruſtan-
tia de genere in genus. Nam ubi paupertas regnat in monaste-
riis, aut non illic intrant aut intrasse pœnitet. Est ne igitur hæc
inſignis illuſio dei & hominum? prætere uotum paupertatis,
& tamen eo ipſo quærere ſecuram & oſioſam copiam ac ſa-
turitatem, aliena manu & partam & miniſtratam, ubi nihil mi-
nus eſt, quã egere aut pauperem eſſe. An ignorare nos uolunt,
quid ſit aut ſignificet paupertas? An & uocabulis ſuas ſignifica-
tiones euiferant? Omnium ſenſu, omnium uſu, omnium loquela,
paupertas corporalis ſignificat penuriam & egeſtatem in uictu &
amictu. Quis unquã audiuit paupertatem dici, nihil proprium
poſſidere, & de cõmuni abundare? O illuſores & deceptores,
qui fictis uerbis in auaritia populos cauponamini, ut Petrus præ-
dixit. Igitur etiam in corporalem paupertatem mentiuntur uo-
uentes monaſticen, ut & impii ſint in ſpiritualem & mendaces
in corporalem paupertatem. Et hoc fictitium & mendax uotum
arbitraberis eſſe gratum deo? certe ſanctos oportet in hoc uo-
to aliud ſpectaſſe. Natura uoti eſt ſicut diximus, mendax, im-
pia, ſacrilega & blaſphema.

Sed amplius ſinge, hæc impia uota, eſſe pia & grata, & appel-
letur hoc paupertas, quod abundantia ſecuriſſima eſt. Quid di-
cent de iis, qui ex monaſteriis ſumpti ſunt in Papatu, Cardina-
latu, Episcopatu, & alias dioceses reru, ubi certe in res proprias
e uoto ſunt translati. Neq; hic dicere potes, niſi iterum fictis uerbis
ludere uoles, Papam, Episcopos, Cardinales, & ſimiles, nõ poſ-
ſidere res proprias, cum eis pro libero arbitrio utantur. Eſto,
monachorum præpoſiti curent res non proprias, at illi certe cu-
rant proprias, quanquã de Eccleſia acceptas, ut nihil ſit, quod
dicis, non ſuas ſed Eccleſiæ eſſe eas res, quod & ipſum fictis uer-
bis dicitur. Dat enim eis Papa eas res tanquã dominu earum,
imo Papa utrarunq; rerum ſe dominu facit, & in eum locum
etiã ſancti uiri aliquando ſunt translati, ut Anaſtaſius Bernhar-
di diſcipulus. Vbi manet hic uotum paupertatis monaſticæ?
Proſus Episcopatus, Cardinalatus, Papatu ſtatim damnabis,

ant negabis posse monasticum uirum illuc ascendere. Hic dicit,
eiusmodi cedere obedientiæ & ingredi statum perfectionis. Pul-
chre mentiris in caput tuum, cur antea dicebas, monasticen esse
statum perfectionis? Rogo quot habes status perfectionis? Episco-
pus si posita insula intret monasterium (ut factum est aliquan-
do) intrat statum perfectionis de statu imperfectionis. Rursus
monachus deserto monasterio factus Episcopus, intrat statum
perfectionis. Hic uides, ut status sese mutuo perficiunt & imper-
ficiunt, hoc est, ut mendacia in seipsa irruunt & mutuo mordet
atq; consumunt. Quid speras hos audaces & insanos tandè di-
cturos, nisi forte & statum perfectionis facient, si intraueris in
lupanar, de thoro coniugali? Proh Christe, nihil est in hoc sa-
cilego uitæ genere, nisi confusissima mendacia.

Porro si propter obedientiam & statum perfectionis soluitur
uotum paupertatis, cur non & uotum castitatis? Vbi sunt nunc
uota illa substantialia? Est paupertas nunc accidentale uotum?
sic agitari debent & circumferri uentis mendaciorum, qui relicta
solida petra, sibi ipsis nouas uias, proprios ducatus, singulares
paradisos præsumperunt. Dimisi (inquit) eos secundum desi-
deria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis. Et Petrus,
Venient in nouissimis diebus, in deceptione illufores, secundum
propria desideria ambulantes. Quid autem ad hoc dicent? uo-
tum nonne est diuinum præceptum? præsertim si sit (ut dicitis)
substantiale. At e præcepto diuino, ne angelorum quidem, ne-
dum Papæ aut ullius hominis autoritate transeundum est. Stat
enim sententia, Obedire oportet deo magis quam hominibus,
alioqui eadem ratione licebit furari, occidere, mechari, paren-
tibus rebellare. breuiter, deum cum præceptis suis negare, auto-
ritate & obedientia humana. Si unum præceptum licet transire
omnia licebit transire. Ex quibus conficitur, ut aut impossibile
sit, uotum eiusmodi esse diuinum præceptum, aut necessarium
sit, omnes esse uoti reos & damnatos, qui e monachis facti sunt
pontifices. Non hic nugandum est & garrandum q̄ maneat
in paupertate. Seria res agitur, quando de conscientiarum re
disputatur, solide docere oportet. Scimus monachum & Papam

nulla proportione conuenire quod ad uotum paupertatis attinet. Ille uouit in monasterio pauper uiuere, hoc tenetur implere tota uita, quia uotum est præceptum dei. Nec prodest quod statum perfectionis afferunt, non solum ob mendacium supradictum, quo sibi ipsis contradicunt, sed etiam ob aliud mendacium, quod status perfectionis esse non possit extra & contra mandatum dei, sed potius damnabilis status est. Non enim ullum præceptum dei pugnat perfectioni, imo perfectio solum consistit in dei præceptis. Ille enim perfectus est, qui omnia mandata dei seruat. Quæ est ergo impudens ista impudentia, afferere uotum esse præceptum dei & statum perfectionis? Rursus afferere ipsum esse soluendum & statum perfectionis relinquendum propter statum perfectionis? Vides lector, ut magnitudine & multitudine mendaciorum obruar, ut uerbis ea non possim consequi. Sylua, mare, arena mendaciorum est monastice ista inclyta. Quæ insigne quæso & hoc mendacium est, quod pontificatum appellant statum perfectionis, quod solius fidei & charitatis est, cum sit potius status pompæ, luxus, opulentia, aut ad summum superstitionis & hypocrisis, si quando omnia in eo optime habent. Et propter hoc mendacium docent soluendum uotum, quod uolunt esse diuinum præceptum.

Euanuit ergo nobis misera & male substans substantia substantialis huius uoti paupertatis monasticæ. Inuentum est, nec paupertatem esse dicendam, tum nec ab ipsis uotum substantiale aut præceptum censei, qui docent substantiale uotum & præceptum esse. Cur ergo miserabilis illa castitas, præ paupertate, tam rigidam habet substantiam in suo uoto? Nonne concedetis, aut castitatem esse accidentalem, aut uos in paupertatis uoto infinitis modis insanire & perire tam docendo quàm seruando? Concludam ergo, quando ad Episcopatum potest æqualiter & religiosus & laicus accedere, aut religionis uotum nihil est, aut religiosus Episcopus damnatus est. Nā in eundem locum ascendit, in quem is, qui nullis uotis astrictus est ascendit, quod esset impossibile, si uota distinguerent religiosum a seculari. Neque enim Episcopus uota religionis uouet aut uouere tenetur, sed nec ul-

ius uouere uellet, tanquā rigidiora & perfectiora. Et ut in summa dicam, Votū paupertatis uidetur a Satana in hoc effictum, ut religiosi pretextu eius liberi fiant, a iuuanda paupertate aliorum, & ab impendēdis operibus misericordiae & charitatis, quae & supra tetigimus. Tenet enim eos clausos, ut nulli seruiant, deinde ociosos ab operibus manuum, ut tantū sibi finant ab aliis seruari, & hac occasione auertat uulgus a iuuandis uere pauperibus coniugibus, uiduis, orphanis, peregrinis, ad profundendam substantiam in hos fidei pauperes, uere autē opulentos pingues, ociosos & securos hypocritas.

De obedientia. Videamus an obedientiae substantia melius subsistat quā paupertatis. Supra diximus & obedientiam esse duplicem. Euangelicā qua omnes inuicem subiicimur, quā in baptismo uouimus, nec denuo, nisi simulando & illudendo uoueri potest. Alia est corporalis, quae quid sit, si non aduersaria prioris est, ignoro. Potest tamen dici, quod sit uxorū, filiorum, seruorū & captiuorū & omnium qui necessitate aliqua subiiciuntur alteri. Nam Euangelica est libera & spontanea erga eum, qui nullo iure nobis superior est, nisi quod deus ita uoluit, ut subderemur iis, quibus nō debemus ullo iure. Peccant & hic eadem insania monastici, qua & in paupertate. Primo quod consiliū eam faciūt, deinde solis sibi arrogant, ideo dū eam uouent & impie negant mandatum dei, & sacrilege damnant uotū baptismi sui, simulantes aliud & maius sese uouere, quā in baptismo uouerant. Si uero aliqui pie uouent, certe non nisi corporalem uouent. At nisi spiritus in eis sit & tandem aliis quoque subdat, nihil uouet, nisi contrariū Euangelicā obedientiae, sicut & supra diximus. Professor obedientiae uouet obedientiam uni maiori, nec uniuersaliter sed iuxta regulam praescriptam, quo facit, ne possit Euangelice obedire. Siquidē prohibetur, tum aequalibus, tum inferioribus, tum aliis maioribus & omnibus aliis obedire, cedere & morem gerere. Euangelica enim etiam aduersatio iubet beneuolum esse, & per omnia & semper cedere. Esto, quod uoluntas Euangelicā obedientiae in eis maneat, quod nō nego, sicut & paupertatis Euangelicā uoluntas manere potest, ut in sanctis factū esse nō dubito, tamē

iplum institutum, ipsa ratio professionis pugnat cum Euange-
lio. Non enim (ut antea dixi) de exemplo & spiritu sanctorum
quæ oportet & coniuges habere, sed de lege & ratione uoti ego
disputo, quâ non licet statuere, neq; docere, neq; uouere, cû sit
Euangelio cõtraria. Non enim finit te uotam omnibus subiici,
Euangelium uero uult te omnibus subiici, quæ duo pugnant
ex diametro, quantumlibet spiritus Euangelicus in quibusdam
sub contrariis Euangelio uotis manet.

Multo sanctior & perfectior est obedientia coniugis, filiorum
seruorû, captiuorû, & similiû, quâ monachorû, quanquã & ipsi
corporalẽ non possint omnibus prestare externa facultate, cum
sint alligati & alterius iuris. Et superius diximus libertatẽ Euange-
licã talem esse, quæ nulli aufert suû ius aut rem, tamen ultra uo-
luntatẽ promptã omnibus seruiendi & obediendi, obediunt suis
maioribus simpliciter & sine præscripta regula in omnibus. Mo-
nachi uero suis tantû maioribus, iisq; non simpliciter, sed ad cer-
tam mensuram regulæ præscriptæ, ut & Bernhardus docet, in-
qua re & a priscis illis monachis & Eremitis longe lateq; discre-
pant. Deinde in hanc angustam & frustillatam obedientiam,
non casu aut necessitate (quod in coniuge, filiis, seruis, capti-
uis, & similibus contingit) sed sua sponte ueniant, ut plane sub
cœlo non sit uilior & parcior obedientia, & quæ Euangelio ma-
gis aduersetur quã monasticorum.

Ad hæc est & alia foelicitas obedientiæ, filialis, coniugalis, ser-
uilis & ciuilis, quod longe abest ab impietate & sacrilegio. Nemo
enim ea obedientia arbitrat se obsequiũ singulare præ cæteris &
ultra Euangelium prestare deo. Nemo eam consiliũ uocat. At nisi
hæc impia & sacrilega opinio sit in obedientia monastica, neq;
doceri neq; uoueri neq; teneri potest. Singulares. n. ultra Euange-
liũ præ cæteris esse uolunt monastici sua obedientia, et soli esse
spõsæ et uxores maiestatis diuinæ, faciẽtes ex ea Baal, id est, ma-
nitũ qui sit illorũ proprius, et ipsi eius pprii, una caro, unus spiri-
tus cû eo, cæteros uero arbitrant ceu seruos et mercenarios et cõ-
cubinas in domo. Qua tamẽ opinione sanctos nõ fuisse infectos
certũ est. Spiritu enim humilitatis possessi, nemini sese prætulerũt.

Obediētia et Ita uides, non minus obediētiā quā paupertatem monasti-
paupertas mo cam esse uocabula noua & efficta, ultra & præter usum omniū
nastica, voca linguarum, cui figmento addunt & impietatem & sacrilegium.
bula ficta.

Vocant enim obediētiā, quæ uerius tam spiritaliter quam corporaliter est inobediētia ad Euangelium comparata, sicut uocant paupertatem quæ est uerius abundantia. Deinde uouēt fictam eandem obediētiā opinione impia, qua eam Euangelica & uera perfectiorem & maiorem æstimant, in quo sacrilege blasphemant & baptismi & Euangelii obediētiā. Igitur melior & perfectior est obediētia filii coniugis serui captiui, quā monachi obediētia, etiam ea quando est optima, id est, sine impietate & sacrilegio, qualis in sanctis fuit, ubi, uero impia & sacrilega est, non est comparanda stupris & homicidiis nedum bonæ obediētiæ.

Proinde ego ausim pronuntiare cum fiducia, Nisi monastica obediētia uouetur & seruetur temporaliter tanquā rudimentum ad Christianam & Euangelicam obediētiā, ut iuuenilis ætas in ea exercitata discat sic omnibus in omnibus cedere, sicut per uotum cedit suo maiori in monasterio, in aliquibus quæ admodum in uitis patrum quædam etiam probant exempla, esse plane impiam & mox deserendam. Sic & puerorum paupertas est, ne res administrant, quo discat frugales esse, qui propter ætatem prodigi & dissoluti fierēt, si statim in manu eorū res traderentur. Quæ est enim dementia uniuersalem obediētiā uniuersaliter prestandam contempnere, ut particularem particulatim seruandam extollas? An monastica nos docebit melius esse, paucis pauca bona facere quā multis multa bona facere? Igitur si ab imperfecto ad perfectum eundem est ab obediētia monastica ad obediētiā parentum, dominorum, mariti, tyrannorum, aduersariorū, & omnium, eundem est. Atque ut ipsi uotam obediētiæ ferme maximū & summū in religionibus faciunt, ita nos contra uidemus esse infimum & minimum, etiā tum cum pium & rectum fuerit, hoc est, dum pro rudimento Euangelicæ obediētiæ uouetur. Nam ubi pro perfectione uouetur neque infimū neque minimū, sed peruersitas & sacrilegiū est.

Ita fit,

Ita fit, ut sicut de paupertate diximus, nusquā minus esse paupertatis, quā ubi iactatur, ita nusquā minus obedientia est, quā ubi iactatur & impletur hic uerbum Pauli, habentes speciem pietatis, uirtutem autem eius abnegantes. Quare obedientia monastica aut pro temporali rudimento habenda est, aut mox deserenda & redendum uel ad legalem parentum & dominorū, uel ad Euangelicam omnium obedientiam nihil morando, si sexcentis uotis firmata esset, quod uotum hoc aduersus Euangelium fit & a deo non possit probari nec exigi.

Hac dicta sint de obedientia secundum ueritatem, sed nunc dicamus de eadem secundum mendacia monastica, ut uideamus quā nullam mendacium sit solum & simplex. Aiunt, obedientiae uotum esse substantiale, & iam diuinum praeceptum. Hic repeto ea quae super uoto paupertatis intuli. Quid dicent de Episcopis e monasteriis assumptis? ubi manet eorum substantiale uotum? Dicent & hic, eos migrare in perfectionis statum & cedere obedientiae. Reduco & ego quae supra opposui, scilicet Episcopū non licere monachū fieri, nec ad statum perfectionis eiusmodi migrare, atque etiā hic status perfectionis sibi pugnare, inuicē sibi perfectionē & imperfectionē tribuere & adimere, ita suauissimi homines status perfectiōis nō ex fide & charitate, nō deniq; ab ipsa externa hypocrisi operū suorū, sed ab arbitrio magni metiūtur. Si. n. Episcopus fiat monachus ad statū perfectionis ascendit. Quia sic placitū est uocare statum perfectionis. Rursus monachus fit Episcopus, & ad statū perfectionis ascendit. Quocunq; migraris, si illorū calculū habueris, ad statū perfectionis migrasti. Iā & secularis (ut uocant) perfectior est sine uotis, quā monasticus, cū possit Episcopus fieri sine uotis, quo uenire non potest monachus, nisi ultra sua uota ascendat ad statū perfectionis, igitur uel pares sunt uel inferiores secularibus monastici suo statu. Stulta & puerilia sunt haec, & tamen cogit ipsa rerum demonstratio, hanc eorum sententiam intelligi. Illud seriu est, Si uotum est praeceptum, nulli monacho licet fieri Episcopum, cuiuscunq; obedientiae praetextu, cū praeceptum dei nulla autoritate liceat relinquere, nec ullius quantūlibet magni boni

intuitu mutare. Vult enim ut obediatur uoci eius. Insuper hoc in obedientiæ uoto singulare est, q̄ egrediens ab obedientia monastica intrat ad obedientiã illã cõmunem omnibus. Nã ut Episcopus, Papæ ita quilibet Christianus obedire tenet, ut ipsi docet, cū tamen ideo uouerit monasticã, ut maiorẽ et perfectiorẽ, hac cõmuni, obedientiam impleret. Quom ergo cedit obedientiæ uiliori & relinquit perfectiorẽ, æqualis fit cuilibet uulgariter obediendi, qui prius uouerat perfectã ultra uulgarẽ? Nõne uoti trãsgressor est? nõne ad seculũ rediit et iugum obedientiæ excussit? Quid hic dicent? certe aut tẽporale rudimentũ esse sinent uotũ obedientiæ, aut omnes dãnabũt uoti reos, qui e monasteriis sunt Episcopi, at tales aliquot sanctos habent, ut Bonauenturã &c.

Statu Episcoporum.

Quantũ uero est mendaciũ & sacrilegiũ dicere, hoc esse migrare in statũ perfectionis, si uotum substantiale & præceptum dei soluatur & relinquatur, quasi mandatum dei perfectioni repugnet, aut extra mandatũ dei ullum initiũ salutis nedum perfectio esse possit. Si ergo monachus perfectus esse uolet, in suo uoto manebit, & præceptũ diuinũ seruabit, quanquã (ut dixi) omnia sunt ficta. Episcoporũ. n. status est, uerbũ dei prædicare, qui status non est, in quẽ ascendunt religiosi, cū nemo melius possit uerbũ dei dicere quã monachi, sicut fecit S. Bernhardus & similes. Proinde migrãs monachus ad episcopatũ, quales nũc sunt Episcopatus a plusquã quadringẽtis annis, migrat potius a uero statu Episcoporũ ad statũ idolorum & laruarum Episcopatum. Et ut mendacia & figmenta finiam. Inter omnia uota monastica nullũ est minus substantiale, quã obedientiæ uotũ, nullũq; irrefragabilius conuincit, esse monasticũ institutũ, merũ rudimentũ iuentutis Christianæ, ad priscũ patrũ morem temporaliter obseruandũ, pro discenda fide & disciplina Euangelica. Hoc probo sic, Impossibile est ut monasteria nõ habeãt præpositos suos, qui præsint, regant & pascant monachos? Est ne hoc uerum? Quæ. n. confusio foret, sine pastore congregatio? Sit ergo hoc uerũ. Impossibile etiã est, ut hæc præpositura deo non placeat, quia ordinata potestas a deo est, Ro. xiii. At præpositũ esse & obedire seu subdi simul, æque impossibile est.

Loquor autē de corporali obedientia seu subiectione, quæ & sola uouetur, ut diximus, sed & regula dicit, Præposito obediendum, & disciplinā in manu eius esse. Et Apostoli uerbū huc trahunt, Obedite præpositis uestris & subiaccere eis. Nō. n. uel congregationi uel subdito præpositus esse potest subiectus corporaliter. Sequitur ergo, omnē præpositū esse apud deū absolutū a uoto obedientiæ, quā diu præpositus est. Esse autē potest semper & ipse & quilibet alius, ergo uel nullus perpetuo & necessario uoto obedientiæ est obstrictus etiā corā deo, uel nullus potest in monasteriis esse præpositus. Præpositus. n. nō obedit sed ei obedit, & obediendū dicitur regula & tenor professionis seu uoti.

Hic mihi ne tantillū quidē negociū facient, qui dicunt præpositū suis quoq; maioribus subdi, & secundū regulam imperare. Scio, sed quid hæc ad uotū obedientiæ, quod iā diuinū præceptū esse dixisti, qđ nec licet mutare? Nō licet præceptū dei relinquere, propter aliud præceptū dei, multo minus propter hominē, alia res est præsidere & maioribus aliis obedire. Nā hæc obedientia tandē in Papā redundabit, qui nulli obedit. Nemo uouet præsidere aut Papæ ac maiorib. præposito obedire, sed præposito ipsi in monasterio uouet obedientiā, obedientiā in quā, & corporale subiectionē uouit, quæ esse nō potest idē cū præsentia, noli ludere uerbis. Quod autē incomodū, si purus laicus secundū regulā imperet monachis, ipse tamē nulli obediēs & nihil uouens? At quid ab eo differt uotiuus præpositus? Igitur stat conclusio. Obedientiā monasticā esse rudem & puerilē obedientiā. pro rudimēto duntaxat iuuetutis institutā, nec aliter apud deū acceptā, nec aliter uoueri possibilē, nisi impiā & sacrilegā facere uoles. Quare cū Euangelica forma uiuendi sit perfectior, ad ipsam tandē post illā est redeundū tanquā a parte ad totū. Cū. n. uenerit qđ perfectū est, euacuandū est qđ ex parte est, & quādo tempus est ut uiri simus, euacuanda est pueritia. Omnia ergo uota sunt tēporalia & mutabilia. Superest sola & una castitas, quæ cur non sit temporalis, quis poterit ostendere? cum oporteat eam præ cæteris omnibus esse temporalissimam? Hæc prob doctor non est ficta sed uera, licet impia & sacrilega ex natura sua.

Castitas monastica.

Non enim fingit uotum eorum castitatem, sicut fingit obedientiam & paupertatem nouis uocabulis, sed ipsam ueram omnium linguis significatam comprehendit. Quamquam in seruado eo uoto nihil æque est fictum, nec uspiam minus castitatis quam in illis qui uouerunt castitatem, polluta sunt ferme omnia uel inmundis fluxibus uel perpetua uisione & flamma inquieta libidinis, atque optabile erat, ut si quid fictum in monasteriis uoueri debuit, ficta castitas uoueretur. Hæc enim salutaris fictio erat. Et quis dedit ut adhuc fictæ paupertatis & obedientiæ uotum permutetur cum ficta castitate? ut sicut modo sub paupertate seruatur abundantia, sub obedientia seruatur inobedientia, ita uersa uice sub castitate seruaretur thorus coniugii, & ad ueram paupertatem & obedientiam utriusque cogerentur. Toleranda hæc fictio & beata permutatio foret, sed defuit Satanae species in uoto castitatis, cum sit nimis manifesta differentia inter castitatem & coniugium, ideo non faciebat hoc ad operationem erroris sui. At paupertas pulchre simulabatur, non habendo proprium, obedientia speciosa erat aliqua parte sui. Nihil enim similis Euangelicæ & uniuersali obedientiæ, quam monastica & particularis obedientia. Caro enim digiti similis est carni totius corporis. Hic ergo patebat locus magnus operationibus suis, ut pro paupertate opulentiam, pro obedientia inobedientiam uiuere doceret, cum pro castitate coniugium uel libidinem docere non posset.

Profuit tamen & hoc ipsum ad operationem erroris sui. Quod enim defuit, ne doceret libidinem, hoc amplius promouit ut operaretur libidinem. Raritas enim & impossibilitas castitatis cum multitudine uouentium coniuncta impleuerunt cogitationes eius. Honesta nimis erat fictio illa, si monachi sub uoto castitatis essent coniuges, neque perdidisset animas ea uoti obseruatio, ideo ad aliam fictionem Satana dignam uertit animum, non contentus, ut scortationibus, stupris, adulteriis uotum castitatis contempseret, sed monasticas, moniales, monachales, id est, solitarias libidines. Hæc Satanae cogitatio, quam an persecerit, uiderint alii, mihi cogitationes eius duntaxat reuelare propositum, quibus in Christianum populum omnia pessima & foedissima semper

est molitus. Tu caue ne credas eos caste uiuere, quos conflet im-
pie uiuere, tum alienis opibus saginatos, ocio, saturitate & abun- Ocium.
dantia securos agere. Quia hæc est iniquitas (ait Ezechiel. xvi.)
Sodomæ fororis tuæ. Superbia, saturitas panis, & abundantia
& ocium ipsius & filiarum eius, & manum pauperi non porri-
gebant, & eleuatæ sunt & fecerunt abominationes coram me, &
abstuli eas sicut uidisti. Castitas uix multo labore, penaria & cru- Rara castitas.
ce conseruatur, etiam in iis qui piissimi sunt, id est, qui spiritu
fidei cingunt renes, ut Isaias. v. ait, Et erit iustitia cingulû lum-
borum eius, & fides cinctorium renum eius. Et Zacharias. ix. Fru-
mentum electorum & uinum germinans uirgines, est bonum &
pulchrum populi Christiani, adeo ut Paulus de uidua delicata
pronûciare audeat, Viuens mortua est. Quomodo ergo isti per-
sistent, qui in labore hominum non sunt, tum omnia quæ Eze-
chiel de Sodomæ dicit, superbiam, ocium, saturitatem, abun-
dantiam, in eis regnare uidemus? neq; ulli sunt pauperum ma-
gis negligentes, fidem uero & spiritum persequuntur etiam, nedû
possident. Solantur tamen interim seipfos, dum inuicem quilibet
de altero præsumit castitatem, quâ se non seruare sentit. Et
hac præsumptione ordo nihilominus sanctus est. O tempora, o
regna, o facta, & omnia Satanæ.

Quid igitur de uoto castitatis amplius dicam, cum de seruan-
do dicere non sit propositum, & de non seruando abunde dix-
erim. Probaui enim euidenter, Totum uoti institutum esse fictû
in primis & summis eius partibus, obedientia scilicet & pauper-
tate, etiam si a sanctissimis & piissimis uouentur serueturq; inen-
dax uero, impium, sacrilegum & blasphemum ex natura sua,
lis qui sancti & pii non sunt. Quid uis amplius? deinde id quod
maxime a uouentibus quæritur, esse longe detestabilius & abo-
minatius. Nempe ipsam cultum dei, qui nihil aliud est, ex na-
tura sua, quâ quædam larua illudens deo, in rasura, unctura,
ueste, boando, mormurando, stando, sedendo, inclinando,
genu flectendo, thurificando, aspergendo. Caput uero eiusmodi Misærum
impicitas.
cultus, Misæ scilicet, quia pro sacrificio & opere frequentant,
superat omnem impietatem & abominationem, ut si nulla causa

mooueret ad exuendū cucullum, relinquendū monasteriū, detestandū uotum, sola missarū abominatio nimio satis esse deberet ne participaret conscientia cū peruersis hominibus, maxime cū in uoto & monasterio esse nō possis, nisi interis Missis eorū & coopereris. Quin nemo est uouentiū, qui non primo & summo cogitatu Missas & cultū dei spectet. Ideo enī sunt monachi ut deo seruire possint. Nemo propter castitatē induit monachū quā scit seruari posse & extra cucullum, nō minus foeliciter quā intra. Sed abominabilis cultus dei specie satanæ allicit nos & subtilissima fallacia pertrahit in laqueū castitatis seu potius libidinis indissolubilem. Tanto scilicet precio uendit fucū istius abominationis, ut nisi perpetuo nefandæ libidinis periculo te dedas, ad eas delitias suas non admittat. Cū ergo & causa uouendū sit, natura sua, abominabilis, & conditio sacrilega & intentio decepta, tum primæ partes uoti fictæ & falsæ. Quid adhuc dubitas, uotum eiusmodi in nulla sui parte ualeres? Non enī philosophia sed natura & ius & sensus cōmunis docet, pactū nullū esse, cuius conditio mala, causa sacrilega, & intentio falsa est, etiā si quis simplex seruarit pactū eiusmodi. At hæc in uoto monastico uides per hyperbolen superare. Causa est, larualis ille cultus dei & abominatio missarum. Conditio est, Obedientiā & paupertatem esse consilia Euangelica, tum corporales, esse substantialia uota. Intentio est, hæc omnia aliter accipere quā sunt. Non ergo tenet uotū natura sua, imo rumpendum est, licet sancti per spiritus miraculū in mediis istis abominationibus seruari, uotū eiusmodi supra naturā eius & contra naturā eius seruarint. Finge si promisisses patrem occidere & matrem uiolare, nec hoc implere, nisi adiectis ieiuniis & orationibus quibusdā aut aliis bonis operibus, nunquid ideo teneberis promisso orationū & bonorum, quia sunt bona, cum uideas caput causamq;, & intentionem uouendi esse in totum execrabilem? Imo bonum cum malo omittes, & aliud promittes sine malo, uel nihil promittes pro uoluntate tua. Sic uides & in monastico uoto rem sese habere in omnibus qui per spiritum non contempserint, & pro nihilo sua uota habuerint.

Pactū malæ
conditionis.

Habet uero & castitas suam impietatem, sicut & aliae partes uotorum, in hoc, quod supra cōmunem fidem iactatur ad iniuriam Christi, de qua nonnihil superius memorauimus. Non enim uirgo aut castus, sed Christianus saluabitur. In Christo autem neq; masculus neq; femina, ita neq; uirgo neq; uxor, & similia, una autem fides, unū baptisma, unus dominus. Et ubi spiritus non affuerit, impossibile est, castitatem non esse impie & uotam & seruata. Credit enim uouens hoc opere castitatis sese placere deo, cum scriptum sit, Impossibile est sine fide placere deo. Proinde, qui hac opinione castitatem uouet, nihil uouet, & liberam habet uotum non implere. At qui sint, qui hac opinione uouerint, non potest ullis uerbis definiti, sed cuiusq; conscientiae relinquitur. Quod autem definiti non potest, faciunt pericula istorū temporū, quae Paulus praedixit. Posita sunt in capite omnis uiae scandala & pericula laudatae uirginitatis, iactati uoti cōtinentiae, exempla sanctorum, in quae procliuē est ruere simplicem turbam, & dum Euangeliū ac fides silent, apprehendere id quod laudatur & proponitur, & sic in opera niti & perire. Rursum fieri potest, ut aliqui spiritu fidei haec apprehendant citra scandalum & foeliciter impleant, ut de sanctis credimus. Et cum hos non liceat damnare, nec illos laudare, sit, ut pericula sint omnia, & nihil possit certo definiti. Si uero Euangelium solum regnaret, & uotorum retia non essent, nec pericula forent, nec opus diffinitione ista, cum omnes scirent, non uoto sed libere esse castitatem seruandam, nec in opere sed in Christo praesumendum. Nunc qui praesumit praesumat, qui nō praesumit non praesumat, quid possumus amplius dicere, donec scandala & pericula rursus tollantur de regno Christi? Sed obiciant forte mihi illud Isaia. lvi. ubi dominus promittit Eunucho locū & nomen melius in domo sua a filiis & filiabus. Videtur ergo uirginitati & castitati melius meritum tribui, quam ceteris fidelibus, ac non solius fidei esse merita. Respondeo, hic locus idē uult quod Paulus. i. Cor. vii. qui & ipse dicit, bonū esse sic hominē esse, & melius fieri si uirgo nō tradat, quā si tradat,

Imple castitate supra fidem iactari.

Locus Esaiæ de Eunucho.

Scimus enim & nos in domo patris esse mansiones multas, & stellam differre a stella in claritate, & unūquemq; accepturum mercedem secundum suam laborem. Quin Paulus presbyteros in uerbo laborantes, duplici honore dignos facit. Et ut ad Isaiā ueniamus, consolatur dominus Eunuchos Euangelicos, ne existiment sese nihil esse, si non generent, quemadmodum in lege maledicta erat castitas, abrogat itaq; hanc maledictionem & dicit, Et non dicat Eunuchus, Ecce ego lignum aridum &c. Deinde non laudat nudam castitatem, nec eam extollit super oīa, sicut nostri faciunt, sed dicit, Quia hæc dicit dominus, Eunuchis qui custodierint sabbata mea & elegerint quæ ego uolui, & tenuerint fedus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius a filiis & filiabus, nomen sempiternū dabo eis, quod non peribit. Vides hic castitatem laudari, ut longe præferatur custodia sabbatorum dei, electio uoluntatū dei, & obseruatio federis domini, quæ cōmunia sunt omnibus, sine quibus nihil esse castitatem utiq; sequitur. Proinde hic locus & hoc nomen melius a filiis & filiabus intelligi aliud non potest, quā dona esse diuersa & maiora alia aliis inter sese in domo dei, sicut & Paulus plus cæteris laborauit, ita uirginitas & castitas maiora opera & dona sunt coniugio. Et uere sunt nomina & loca inter filios & filias & inter sese in domo meliora & maiora, sed inter deum ipsum & eunuchos nullam est nomen nisi unum & cōmune, quod est Christi. Hoc enim custodit sabbata, eligit placita & seruat federa domini, nomen autē Eunuchi nullū horū facit, sed potius fit ex ipsis. Hoc modo intelligendi sunt omnes loci, qui uidentur opera iactare & differentias operum. Nam & Paulus. i. Corint. xii. distinctiones gratiarum, donorum, operationum, describit, sed semper addit, unum esse deum, donum, spiritum. Et Petrus multiformes gratias dicit, sed in alterutrum ministratas. Et Roma. xii. & i. Cori. xii. unum corpus facit, sed multos actus diuersorū memborū in una eadēq; sanitate fidei.

Sed de pia & bene deuota castitate loquamur, ad maiorem conscientiarum certitudinem, quanquā ea uel nulla sit, uel nullū impossibilis sit, quod spiritus, qui eam cepit, fidelis est, & persistet ceptam.

De discrimine
operum.

et ceptam, etiam si sinat fortiter pulsari & tentari, nihilomi-
nus tamen de ea ex abundanti dicamus. Paulus Ro. vii. confitetur
peccatū in carne sua tale, quo carere non possit in hac uita. quod
peccatū absq; dubio contra legem dei est, sed propter fidem in
spiritu repugnantem ignoscitur, & nō imputatur, quanquā lex
exigat, nullum in nobis esse peccatum. Lex autē spiritus uitæ in
Christo, succurrit nobis, ut hoc impossibile legis nihil operetur
damnationis, modo ambulemus secundū spiritum & non se-
cundū carnem. Ex isto tanquā per locū a maiori arguo. Si deus
in sua lege a seipso posita, indulget & ignoscit impossibile le-
gis, quod reliquū est in nobis, ubi nullum est periculum, licet
sit uerissime peccatū, quanto magis præsumendum est cū fidu-
cia, de bonitate eius, quod non sit imputaturus uotū castitatis
(quod ipse non mandauit neq; consuluit neq; probauit, sed hu-
mana temeritate & ignorantia subintrauit) si fuerit impossibile
nobis, & periculum urgeat libidinis, modo intra limites infe-
rioris castitatis coniugii maneamus, & non secundū carnē am-
bulemus. Nunquid seuerius exiget uotū nostra stultitia inuentū
quā suā legem propria sapientia dispositam? Apostolus Paulus
Act. xv. ex operibus dei demonstrauit libertatem Euangelicam,
quod spiritus dabatur gentibus absq; circumcisione & lege Mosis,
licet tota ferme Ecclesia illa primitiua erronea conscientia con-
trariū sentiret, solus autē Petrus, Paulus et Barnabas autoritate
diuinorū operum, libertatis sententiam tulerunt et firmauerūt
aduersus omnes, In qua re nos erudimur, ut ubi scripturæ testi-
monia non suffragantur, illic certis operibus dei nos niti oport-
ere, et uice testimoniorū ea sequi. Sic et in hoc casu faciendum
est, cū uideamus bonitatē eius esse indulgentem in sua sanctissi-
ma lege propter impossibile ipsius, indulgentem etiam præsu-
mamus in impossibile nostri uoti. Neq; enim credibile est tam
rigidum esse in exigenda nostra stultitia, qui tam benignus est
in sua iustitia. Et credo, si quis hac fiducia uxorem duceret, casti-
tatem uotiuam seruare non potens, et hac ipsa fiducia promo-
uente, indulgentem et facilem patrem inueniret, cum hoc face-
ret, ne grauius in legem eius peccaret. Tale est et illud opus, quod

debitum conjugale, cū teste psal. I. sit peccatum & plane furiosum, nihil differens ab adulterio & scortatione, quantū est ex parte ardoris & scædæ uoluptatis, prorsus non imputat coniugibus, non alia causa, nisi sua misericordia, quod sit impossibile uitari a nobis, cum tamen eo carere teneamur. Cur igitur & cœlibi impotenti, alioqui peccaturo, non præsumeretur, impossibile istud relaxare & coniugiū irrito uoto permittere, aut si cū peccato uoti fiat, ceu debitum conjugale benigniter indulgere? Hæc ratio, si spectes quā magna res sit lex dei, & compares omnia diligenter, impossibile eius, & peccatum quod ignoscitur, & magnitudinē bonitatis indulgentis, deinde nostri uoti stultitiæ & imorudentiam, merā traditionem & inuentū hominū, certe urgebit, ut parū esse ducas, ignosci coniugū impotenti & laebenti cœlibi, ad ignoscentiam peccati in uniuersam legem dei, propter impossibilitatem eius in omnibus hominibus, ut ex isto opere dei satis fideliter concludamus, impossibile uotū non ligare saltem ex bonitate dei, si quo modo ligaret ex natura sua.

Atq; hæc dixerim, non quod concesserim, tale aliquod uotum fieri posse secundū institutum monasticum, aut necessaria existimem iis, qui pie uouerunt etiam sub instituto monastico. Nā hos (ut dixi) spiritus ut mouet ita permouebit, ut sub instituto monastico, sine instituto monastico uoueāt & uiuant. Nō .n. uouent aut seruāt, quia sic & dictat & exigit forma & lex instituti, sed quia spiritu libertatis gratuito delectat per sese facere, quod institutū præscribit, alioqui opus legis & iustitiæ factorum operarent, quod est maxime aduersariū Euāgelio. Illi uero, quæ ad formā instituti & propter institutū uouent & uiuant, Iudæi sunt, & impie aduersus Euāgelium & uouent & uiuūt, unde non potest eorū esse tale uotū, quod hoc consilio egeat, sed prorsus reuocandū & cassandū est, quod in nouo testamento, quod est testamentū libertatis, in quo ministeriū spiritus & nō literæ regnat, non licet literā statuere & docere. Si autē statuta & docta fuerint in tentatione, non licet apprehendere, sed declinare & fugere oportet. Dicit .n. Paulus Ro. xvi. Exhortor uos fratres ut obseruetis eos qui dissidia & scandala faciunt iuxta doctrinā quæ uos

di licitis, & declinate ab eis. Tales. n. nō domino Ihesu Christo
seruiunt sed suo uentri, & per bonos sermones & benedictiones
seducunt corda innocentū. Hæc uerba nō possunt nisi deus in-
telligi, qui iuxta uiam Christianam uelut meliora docent. Non
enim dicit, quod negent doctrinā nostram, sed quod iuxta eā
& aliam docent, quod propriissime faciūt instituta monastica,
sed & dissidia & sectas, tum seruitatem uentris, maxime ue. o.
bonos sermones & iactantias, laudes, priuilegia, alias benedi-
ctiones ordinū & operum nusquā uidemus nisi apud monasti-
cos, ubi & seductio cordiū innocentū regnat, cū ergo præcipiat
ea obseruare & declinare ab eis, non est dubiū uota eiusmodi ir-
rita esse & nihil unquā ualuisse. Quare & declinandū ab eis est,
uel spiritu, sicut sancti fecerunt, uel spiritu & litera simul, tanquā
a seductione certissima per Apostolū hic definita & damnata.
Idē uult, ubi Timotheum in utraq; Epistola uult manere in iis
quæ didicerat, nihil permittens addi. Hoc faciēs (inquit) saluū
facies te ipsum & qui te audiunt, haud dubium quin si non per-
manserit in eis, perdet seipsum & eos qui se audiunt. Hinc & Pe-
trus. ii. Pet. ii. sectas perditionis appellat, horrēdo & terribili uer-
bo nos a sectis & opinionibus extra Christū deterrens. Et. i. Pet.
iii. ubi iussisset, ne aliquid doceretur quā uerbū dei, neq; aliquid
disponeretur, nisi opus dei, ut solus deus in nobis glorificaretur
in omnibus per Ihesum Christum, adiecit, ne peregrinaremur in
feruore tentationis, sed ipsius uerba saluberrima audiamus,
Vnusquisq; sicut accepit donū ministrat ipsum inter uos ipsos, si-
cut boni dispensatores multiformis gratiæ dei. Si qs loquit, tan-
quā sermones dei, si quis ministrat tanquā ex uirtute quā suppe-
ditat deus, ut in omnibus glorificetur deus per Ihesum Chr- stū
cui est gloria & imperiū in secula seculorum. Charissimi, nolite
peregrinari in feruore qui in uobis est, qui fit uobis in tenta- tionē
quasi peregrinū uobis cōtingat, sed cōicite passionibus Christi.
Primū uult nihil ministrari, nisi acceptū donū, nihil doceri,
nisi uerbū dei, nihil geri, nisi quod operet in nobis deus, quia
non nostræ opis sed multiformis gratiæ dei sumus dispensato-
res, ut nihil humani, sed omnia diuina dicant & gerant in nobis.

Opera dei. Quod ideo fieri debet, ut glorificetur deus per Ihesum Christū, cuius est gloria et imperium in omnia secula seculorum. Cum enim regnum eius simus et ipsius sit regnare et imperare in nobis, permittendum non est uerbum aut opus, quod ipse non loquitur aut non operatur in nobis. Si autem permittimus, iam abiicimus eum cū Iudæis ne regnet super nos, & in medio regni dei regnare facimus alienū, atq; ita uastatur regnum dei, & sedet abominatio in loco sancto. Ideo enim Ecclesia regnum dei est & dicitur, quod solus deus in illa regnat, imperat, loquitur, operatur, glorificatur. Si igitur aliquid in nobis docet & operatur homo, quod non docet nec operatur deus, iam non glorificatur deus in nobis per Ihesum Christum. Ille. n. glorificatur, cuius est uerbum & opus, deus autē de alieno uerbo & opere nō glorificatur. Ita fit, ut necesse sit, deū amittere gloriam & regnum in nobis, si alienū uerbum & opus in nobis regnet, eius enī erit gloria & regnum, cuius est uerbum & opus. Quid igitur in Papatū, Episcopatus, monachatus, sacerdotia, ut nunc sunt, potest robustius dici? Est ne aliquis tam rudis uel audax, qui asserat Papæ & monachorum dogmata & opera esse dei per Ihesum Christum tradita? Vbi enim Ihesus Christus ea tradidit? At quod per Ihesum Christum non dicitur neq; geritur in nos, nō potest rursus per eundem a nobis in patris gloriā referri. Cuius ergo est gloria & imperiū in monachis? utiq; Satanæ, per S. Benedictū & alios homines, impia hypocriti & peruersa operū æmulatione iactatos & celebratos. Ut ergo Christus non docet uota monastica, ita non operatur ea, licet in sanctis sub uotorum instituto captiuis, operatus sit & locutus mirabiliter sine uotis. Deinde quod dulciter compellat & dicit, Charissimi, nolite peregrinari in feruore qui in uobis est &c. Sollicitus est pro nobis ne hanc regulam a se præscriptam, aliqua tentatione capti deseramus, peregrinandi uocabulo utitur quod græce est *μὴ ξενισθεσθε* nolite hospitari, nolite hospites fieri, non unā figuram uer. test. spectans eo uerbo. Vult enī id, quod Paulus Eph. iiii. ne fluctuemus & circumferamur omni uento doctrinæ, ne nos inuitari sinamus ad sacrificia Moabitaram, nec hospites fiamus omniū

gentium quæ circum nos sunt, sed in propria & domestica doctrina perseveremus. Fernorem qui in uobis est, spiritû propriû intelligit, qui figuratus est uerbo conflandi. Vnde in uet. test. idola conflari, & conflabilia fieri, id est, dogmata impia operû cõponi dicuntur. Hunc spiritum, in nobis & inter nos non defore prædicat, sed ne per ipsum peregrinemur, in tentationem & in scandalum præmonet. Erant, n. futuri & fuerunt erũtq; hæc molientes in nobis. Sed nolite (inquit) a domestica uestra regula declinare, quasi aliquid peregrinum uobis accidat, hoc est, certestote, nihil noui docebitur a deo, id quod audistis uerbû æternum est, manens in seculum seculi. Quod si quid noui & peregrini acciderit, scitote, aliunde quã a deo uenire, ut uos auocet & peregrinari faciat. Quo uerbo plane futurû Papistarû mendacium præoccupauit, quo dicunt, Non omnia esse a Christo & Apostolis dicta & instituta, sed Ecclesiæ plurima dicenda & instituenta relicta. Hoc est peregrinum & nouû, quod negat Petrus nobis accidere debere aut posse. Oia ergo quæ nõ sunt uerba & opera dei, hic damnat Petrus, hoc est, uota monastica soluit.

Omnium autem euidentissime Christus loquitur in monastica uota Matt. xxiii. Tunc si quis uobis dixerit, Ecce hic est Christus aut illic, nolite credere, surgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ & dabunt signa magna & prodigia ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiã electi. Ecce prædixi uobis. Si ergo dixerint uobis, Ecce in deserto est, nolite exire, ecce in penetralibus est, nolite credere. Hæc uerba de nullis hæreticis intelligi possunt, nisi iis, qui uias & modos (ut uocant) uiuendi ad iustitiam & salutem docent, quales nulli fuerunt, præter Papistas & monasticos. Hii enim sunt qui iactant Eremitas, id est, uocant ad desertum & penetralia, id est, claustra seu monasteria. In his docent inueniri Christum, id est, iustitiam & salutem, tam impudenter, ut ceteros uiuendi ordines appellent seculares, quasi apud se solos sit salus, sed hoc ipso sunt pseudochristi, & a comuni fide trahunt ad opera, & a Christo post seipos. Legitur in uitis patrum S. Syluano uisionem apparuisse, & infernum monachis repletum ostensum esse, qui deinceps noluit consolari in

Mendacium Papisticum, Non omnia a deo esse sufficienter instituta.

Ecce hic, ecce illic est Christus.

uita, postquã uiderat huius generis homines, qui sancti uide-
bantur, tumtatim perire. Quæ historia & uisio certe cū hoc Euā-
gelio consentit, uidereturq; deus ideo eã reuelasse, ut erroris ope-
rationem tunc ingredientē ostenderet & differret, quod & multis
aliis signis uoluit, in S. Antonio, Paphnutio & aliis. Multa enī
in eo libro exempla sunt periculosissima in fidei doctrinã ope-
ribus debachantia. Si autem eo tempore monastica uita erroris
operatio fuit & monachos perdebat, quid nunc quæso esse pu-
tabis iam dudū extincta fide & Euāgelio? Corruit hic argumen-
tum Patrhisiensiu a sinorū & Papistica secta porcorum, quo a
multitudine & sanctitate arguunt. Christus soluit argumentum
a multitudine, dum dicit, Et seducunt multos, ita ut electi in
errorem duci possint. Argumentū uero a sanctitate soluit eodē,
quod electos seducendos prædicit. Nihil ergo radiētes asini agūt
dum dicant, Ecclesiam non fuisse tanto tempore derelictam,
nec ignorasse, quæ Lutherus sese scire promittit. Ecclesiam ipsi
uocant sectas suas, sed non magis sunt Ecclesia, quã prophetae,
sacerdotes, seniores, reges, principes, pharisæi, sadducei, erant
synagoga, qui omnes etiam Eliæ temporibus errauerunt & ig-
norauerunt, ut tantum septem milia relinquerentur, sed qui
a deo latebant a deo non uidebantur synagoga esse, ut nec Elias
a ueritate Christi, ut liceat imo oporteat redire, si exieris in de-
sertum aut intraueris penetralia istorum? Quid hoc aliud est,
quã uotum tuum in aliam quã Christi doctrinam factū, esse re-
uocandum & cassandum tanquã erroneū & impium? Dixi enī
S. Bernhardum eo seruatum esse, quod de uotis totaq; sua uita
hanc ex animo protulit sententiã, Perditæ uixi, hac uoce & con-
fessione nonne uota sua nihili fecit & ad Christum rediit? Eadē
forma & alii sancti sub uotis sine uotis seruati sunt, nisi q; in er-
rore electorum sub uotis uixerunt, in laqueum & operationem
erroris iis qui pereunt & non credunt Euangelio. Cum ergo hæc
uerba Christi & aptissime quadrent in monasticã simul & argu-
menta corū dissoluunt, cū fiducia eis innitendū est, & uota pro-
nō uotis habenda, ut quæ euidenter scias, in uerba & opera nō

dei, sed hominum & fieri & niti, quod prohibitum est, & peccent in gloriam & in regnum dei, natura sua.

Ex iis omnibus colligitur & stultitia uoti, præsertim castitatis, ut si cætera non cassarent, ipsa stultitia tamen non sinat ualere. Quid enim uouet cœlebs, uouendo castitatem, nisi rem, quæ prorsus nec est nec potest esse in manibus suis, cum sit solius dei donum, quod accipere non offerre potest homo. Irridet ergo deum dum uouet, non aliter, quàm si uoueat sese fore Episcopum, Apostolum, principem aut regem, cùm sciat nihil horum esse in potestate sua uouentis, sed in alterius arbitrio & auctoritate uocantis. Finge quæso insanum, qui uoueat deo in hanc formam, Voueo tibi domine, nouas stellas formare aut montes transferre. Quid de hoc uoto iudicabis? At nihilo differt uotum castitatis ab isto, cùm non minus sit opus mirabile dei & quàm stellas formare aut montes transferre. Cum ergo iubeat dominus, ut qui uouet uel offert, de sua substantia & de donis sibi benedicente domino datis offerat, ut habent omnia uerba legis Mosaicæ de uoto, euidentis est uotum castitatis, non placere nec exigi a deo posse, cum fiat de re nondum donata nec in nostra potestate sita. Si enim uotum unum ualeat, quod sit de rebus non nostris, sed in manu dei positis, poterimus etiam licite & pie uouere, omnia quæ deus habet & potest facere & si ista omnia non ualent, nec unum illud castitatis ualebit. Voueas ergo te fore certissime saluum, fore te æqualem Petro, uastaturum regna Turcarum, uicturum annos Mathusalem, & omnia quæ deus in hominibus facit aut facere potest. Si hæc non licet uouere, quod tua non sint, cur castitatem uoues quæ tua non est? cur in uno uoues quæ dei solius & tua non sunt, & non in omnibus? si non in omnibus, cur in uno? Dices, castitatem possum orationibus impetrare? Audio. Et quid non potes oratione impetrare? Nonne promisit Christus, quæcunq; peccaueritis in nomine meo, credite & fient uobis? Cur ergo non omnia alia quoq; uoues & impetras? Sed obiicies forte, hæc sententia nec in baptismo uouere liceret deo, cum & fides & mandata dei implere, sint non in manu nostra, sed solius dei. Respondeo.

Et si. Cor viij
Accepta e vo
luntas iuxta id
quod habet.

**Votum Bap-
tismi.**

Respondeo, pulchre & oportune, quasi uota baptismi cū uotis tuis ulla parte conueniant. In baptismō est promissio dei offerens, & nostrum uouere nihil aliud est, quā acceptare Christum qui offertur nobis. Fœlix sane uotum quod non promittit ali- quid dare, sed tantū bona accipere & acceptis adherere. Hic pla- ne nihil uouetur a nobis nostrarum rerum, nec earū quæ sunt in manu dei, imo si recte consideres, deus uouet nobis, & uotum est ex parte dei promittentis simul & donantis gratiam, & illud quod exigunt eius præcepta. Nos rursus uouemus, uotum & promissionem eius libenter & cū gaudio accipere & seruare. At cum uirginitatem uel castitatem uoues, nunquid ibi deus adest & eam tibi uouet, promittit & offert? Quando enim promittit eam tibi donare? unde certus es, quod donabit? Nonne tu solus & uacuis re ipsa quā promittis, accedis? Nonne tu solus es promissor, & non est qui tibi respondeat & promissionem ac- ceptet? Et cur acceptet, cum sis promissor inanis & stultus pro- mittens quod non habes? Vides ergo uotum baptismi & con- tinentiæ esse profus contrariæ naturæ, hoc offert quod non ha- bet, illud accipit quod non habet. Hic homo promittit inanis alienum, illic deus diues promittit suū. Donec ergo promissio- nem dei donantis non potes in uoto continentiæ probare, stul- titiam & uanitatem uoti eiusmodi excusare non poteris. Stultus autē & uanum deus acceptare & exigere non potest, baptismi autem uotum uerax & plenum est, quia nititur in promittente & donante deo. Quid si aliqui non acceptent? nihilominus ue- rax est qui offert?

**Annus proba-
tionis.**

Huic stultitiæ iungunt & aliam, quod pro adomando uoti- nigore indissolubili integrum annum probationis (quæ uocāt) uouenti largiuntur homines mire misericordes & clementes. Atq; ne nihil in eis laudem, si anno probationis in hoc uterentur, ut ingressurus ad eos spectaret mores, uictum, amictum & alia quæ ad corpus pertinent probari poterant. At nunc ideo est an- nus probationis, ut in eo tentet an & caste uiuere possit, qui est uouens, obsecro quæ stultitia esse potest par huic, si ipsam ra- tionem instituti spectes? Nam sanctos semper excipio in suis mi-
rabilibus.

rabilibus. Scilicet probatio castitatis non meretur facultate spiritus, sed numero dierum, & qui annum caste uiixerit, idoneus censetur ut tota uita caste uiuat. Quando ergo ab externo petenda est probatio castitatis, cur non petitur & a locis & personis & ut ille sit idoneus, qui multa loca perambulauerit & multos homines uiderit, quo solos cursores & mercatores faciamus monachos? Aut si interna res tempore probati potest, cur non sit etiã idoneus ad patientiam, mititatẽ, fidem, charitatem, qui uno anno sese in iis tentauerit, ut gratia dei nihilo sit opus ad has res? Sufficit enim tempus transisse super eum, & mox idoneus est nouus homo fieri, aut si in iis nõ sufficit, cur sufficit in castitate sola? Hęc dico ut uideas nihil esse in uniuersa monastica, quod non sit egregie stultũ & impium, plane non nisi Papistico regno dignum. Sed amplius cum Petrus nihil fieri in Ecclesia uelit, nisi quod certũ sit a uirtute fieri, quã suppeditat deus, quis eos certos facit, annum hunc probationis apud deũ sufficere? quis dixit, probari apud deum probationem istam? Imo Petrus dicit, non probari apud deum cũ statuatur ex uirtute humana, uirtute autem dei nullus est annus probationis, sed tota uita est unus annus probationis. Fieri potest enim ut non uno sed duobus ac tribus annis caste uiuas, postea uel urente carne & feruentibus uenis, tum afflante igneo halitu Satanæ, qui ardere facit prunas (ut in Job dicitur) prorsus continere non possis, probatio autem castitatis fieri non potest quiescente libidine, sed solũ furenti. In manu autẽ nullius est, tempus futentis & concitatae libidinis, id est, tempus probatiõis. Cur ergo tempus pro tempore numeratis, et probationem appellatis, quod probatio nõ est? Ego ipse in me et multis aliis expertus sum, quã pacatus et quietus soleat esse Satan in primo anno sacerdotii et monachatus, ut nihil iucundius esse uideatur castitate, sed hoc in tentationem et in laqueum insidiosissimi hostis facit, cui cooperantur insani monastici et annum probationis non solum non ex spiritu, sed neq; ex re ipsa, uerum ex calendario et numero dierũ metiuntur, ut probent nihil sani neq; pensi apud se esse, incedentes in rebus istis spiritualibus et periculosissimis ceu bruta (ut

Petrus ait Irrationalia, naturaliter in maſtatione genita. Cum ergo Annus iſte probationis ex ſolis hominibus ſtultis ſtulte ſolos dies numerantibus pendeat, & incertum eſt an deo placeat, imo certū ſit diſplicere, tum ex ipſa natura rei & autoritate dei nullum certū probationis tempus ſignari aut definiiri poſſit, ſed tota uita neceſſario ſit probationis annus, uides & uotum caſt-
tatis nihil eſſe, quod ſuper eo probationis anno nitatur. Cum enim ipſimet cenſeant uotum probatione prætentandū eſſe, & hæc probatio nunquā certa ſit, uotum quoq; nunquā certū eſſe poterit, annum uero probationis ipſorum, cum ſit electicius & arbitrarius ex hominibus poſitus, facit, ut & impletio uoti debeat eſſe arbitraria, ut ſi annum tollant & abrogent, quo uotum nitatur, etiam uotum tolli & abrogari debeat.

Sed illud omniū ſtultiſſimum, quod annos profeſſionis ceperunt definire, aliis quartū decimū, aliis decimū octauum annum ætatis ſignantibus. Obſecro unde hominibus hoc ius definiendi? Hic uero mihi aliquādo in uno placent quidā illorū, quod monachis ante decimū octauum annum profeſſis, copiam faciunt abeundi. Hoc unum eſt quod in monaſtica laudabile & Euangelicū uidi, quanquā non apud omnes paſſim. Atq; hoc dolet quod non idem faciunt, & omnibus qui ante ſexageſimū annū ſunt profeſſi, ut Paulum ex parte imitarentur, qui uiduas minores annis ſexaginta reiicit, ne aſſumantur alendæ Eccleſiarum facultatibus. Nam uiros cū ſint robuſtiore & uegetiore corpore, tardiufq; feminis emoriantur, ſeptuageſimo uel octogefimo anno demū recipi oportebit. Proſus hic monachos propria autoritate conſtrictos teneo, Si adoleſcentem infra decimū octauū annum profeſſum abſoluūt, & nulla eſt cauſa definiendi eius anni, niſi merum arbitrium humanum quo poterant & triceſimū, quadrageſimum, quinquageſimum & ſexageſimū definire, debent eadem autoritate quemuis quouis anno profeſſum abſoluere. Neq; enim mandatum dei aut uotum ſed imbecillitatem uouentis ſpectant, & ad eam ſana & pia
accomodant uotum monaſticum. Iam fieri poteſt, nec eſt in alius hominis poteſtate, prohibere ut iuuenis aut uir, uſq; ad

De annis Pro-
feſſionis.

sexagesimū annum æque imbecillis aut etiam imbecillior sit ad
 continendum & grauius uratur libidine, quā adolefcens. Si ergo
 libido & imbecillitas est interpretis uoti & ἐπιτέμειν mandati, si-
 cuti uerum est & semper ita ab olim fuit, debent prorsus omnia
 uota libera & temporalia esse. Quod nisi fecerint, plane crude-
 lissimi & cruentissimi sunt animicidæ. Si autem sibi hoc non li-
 cere putabunt, nec id licebit, quod ante decimū octauum ab-
 soluūt, etiam si puer uel infans uouisset. Tam enim incertus est
 & ignorat iuuenis quid sit caste uiuere, uel an sit caste uicturus,
 quā puer uel infans quilibet. Quis enim scit, quid possit in fu-
 turum? In baptismo & dei sacramētis semper certi sumus, quid
 simus accepturi seu passuri, nempe diuina, ideo sunt rata & fide-
 lia uota dei ad nos. At uouere ea quæ nostra non sunt, eadem
 est stultitia, eadem est ratio cassandi, infanti, puero, uiro, seni,
 & omnibus hominibus.

DE VIDUIS APVD PAVLVM
 I. TIMOTH. V.

RELIQVVS est locus unus, quem pro uotis for-
 tasse facere aliquis putabit. Is est Pauli. i. Timoth. v.
 de apostatis uiduis dicentis hoc modo. Cum lasci-
 uerint aduersus Christum, nubere uolunt, habentes damna-
 tionem, quia fidem primam irritam fecerant. Ex hoc loco non
 obscure est uenisse celebre illud Augustini uerbum, quo defi-
 nit, Sanctimonialibus non solum nubere, sed & uelle nubere,
 damnabile esse. Sed Paulum prius uideamus, qui si non hoc co-
 git, nec Augustinus quippiam coget. Primum hoc certum est,
 Paulum prorsus nihil loqui de uouendi instituto, neq; enim Ec-
 clesia primitiua hoc uoti genus unquam nouit, sed de uiduis lo-
 quitur, quæ alebantur Ecclesiæ facultatibus, & curabantur mi-
 nisterio Diaconorum, quale exemplum in Actis quarto legi-
 mus. Nihil ibi de uiris religiosis, nihil de uirginibus, sed de pau-
 peribus uiduis agit, quarum cura in lege Mosi instantissime cõ-
 mendatur. Nam, in eodem capite Paulus definit uiduas, quæ
 possint alia suis, non debere alia facultate Ecclesiæ. Dicit enim,

Ignorauit uo-
 ta Ecclesia pri-
 mitiua.

Si quis fidelis habet uiduas, subministret illis, & non grauel Ec-
clesia, ut iis quæ uere uiduæ sunt sufficiat. Rursus, uiduas quæ
parentes aut filios habeant, æque secernit, dicens, Si qua uidua
filios aut nepotes habet, discat primū domū suam regere & mu-
tuā uicem parentibus reddere, hoc enī acceptum est corā deo.
Veram autem uiduam facit eam, quæ nec parentes nec filios,
nec ullos habeat a quibus curetur. Sic enim dicit, Quæ autē ue-
re uidua & solitaria est, sperauit in deum, instat orationibus &
obsecrationibus die & nocte. Inter has igitur inuenit duo gene-
ra quæ damnet, unū quod in deliciis uiuit, scilicet earū quæ re-
lictis sibi opibus diuites sunt, unde seipsas curēt, de iis dicit, quæ
in deliciis est, uiuens mortua est. Alterum, quod ab Ecclesia sul-
ceptum erat propter paupertatem, sed hæc cum essent iuniores,
alienis facultatibus saginata læ lasciuiabāt. Et quæ in propria pau-
perrate a nullo fuissent petitiæ, nunc in alienis laboribus pingues
ultra petunt nubere. Sed nec hoc in eis dānat Paulus quod nu-
bere uolunt, sed quod fidem primā irritam fecerunt. sic enim
dicit, Habentes damnationem, quia fidem primā irritam fece-
runt, alioqui contra seipsam diceret, ubi sequitur, Volo iunio-
res nubere, filios procreare. Fides uero in eo loco uotum non po-
test significare, neq. n. uouerant uiduitatem, neq. in tota scrip-
tura fides uotum significat, sed fides Christi ea est, quā ut secu-
laris nubere, abnegauerunt & ad Iudaismū uel gentilitatem re-
dierunt, id quod probāt circumstantiæ & sequelæ. Sequitur enī,
Iam enim quædam retro conuersæ sunt post Satanam. Et iterū,
Simul discunt loqui quæ non expedit. Hæc certe dicuntur, de
apostasia fidei & doctrinæ, ut satis notum est. Eodem spiritu &
in secunda ad Timotheum scribit, Demas me dereliquit dili-
gens hoc seculum. Et iterum, Scis quod auersi sunt a me omnes
qui sunt in Asia. Si enim non peccassent in fidem, non de eis lo-
queretur hoc modo, sed mandaret eos curari quo modo forni-
cariam apud Corinthios. Quare concludimus, fidem primam
esse Christianam fidem, a qua multi in primitiua Ecclesia apo-
statabant, cū adhuc esset nouella, & hanc apostasiam maxime
arguūt Apostoli, in quā & autor Epistolæ ad Hebræos inuehit,

dum asserit esse impossibilem renouationē salutis, iis qui semel prolapsi sunt, uidelicet, quod ii qui labebantur, arbitrabantur etiā alia fide, nempe propria aut Iudaica sese saluos fore. Nihil ergo ad uota pertinet locus iste, multo minus ad religionū uota, sed & hoc magnum argumentum est, de fide Christi eum loqui, quod ait, eum aduersus Christum lasciuerint, Aduersus Christum lasciuire est non sola libidine carnis insanire, sed contra fidē eius ob lasciuiā conari, & negata eius fide, alio spectare.

De loco ad
Heb. vi.

Sed finge, Apostolum de uotis & non de uidiuis loqui, iam fortissime omniū pro nobis facit. Et nullus scripturæ locus tam potenter euidenterq; uota & religiones damnat, ut planē optandum sit, eum uel loqui uel intelligi de uotis. Si enim de uotis sentit, manifestum est, corrigi & damnari uota in futurum, utcunq; illæ in præteritis peccauerint. Dicit enim, uiduas iuniores deuota. Et iterum, Volo iuniores nubere. Quare post hanc Apostoli definitionem, proflus nulli licuit uouere, nisi annos nato sexaginta. Elige ergo utrum uolueris, aut Apostolus loquitur de uotis uel non loquitur de uotis, Si nō loquitur de uotis, nihil urget hic locus, si loquitur de uotis, correctā & damnata est ab ipso uita deuotaria ante sexagesimū annum, & paratona erit nostræ sententiæ autoritas ista fidelissima, ut securissima sit conscientia, si uota sua cassauerit.

Summa. Cum abunde satis dictum sit, hoc uitæ genus pugnare cum Euangelio, dum facit peccatum in cibis, uestibus, potibus, locis, personis, operibus, gestibus, in quibus Christus nullum peccatū facit, sed libera esse iussit, nec subsistere possit, nisi peccatū eiusmodi faceret & conscientias illaquearet, ut est omnium euidentissimum, statim enim uanesceret, si libera hæc esse putarent & conscientias non tenerent. Simul euidentissimū est, eiusmodi uota esse nulla, illicita, impia, & Euangelio pugnantia. Quare non est disputandum, pia uel impia opinione uoueris, cum certum sit, impias res a te uoueri. Proinde fidendum est Euangelio, & uota ista, quocunq; casu, quocunq; animo, quocunq; tempore emissa, cum tota fiducia deferenda sunt, & ad libertatem fidei Christianæ redeundum. Hæc mea est firma

& in dubitata sententia, de qua benedico & gratias ago, benignissimo liberatori domino nostro Ihesu Christo, qui est benedictus in secula Amen.

Hæc pro tempore de monastica uolui dicere, plura dicturus si quis ea impetierit, quauquã sic arbitror omnia scripturis & rationibus euidentibus munita, ut non solum possint aduersarium os oppilare (quod parum spectauit) sed etiam cõscientias fideliter erga deũ erigere & securas facere, id quod maxime spectauit. Illaqueatis enim diuturnis legibus, consuetudinibus, propriis pauoribus & scrupulis, deinde sanctitatis autoritate, multitudine & magnitudine hominũ, maxime uero diuinis scripturis erroneo sensu altissime imbibitis, certe difficillimum est meredi & libertatem tam letam, tam desperatis & iam dudum in inferno deploratis persuadere. Nam ut hæc pugnent & triumphent aduersus Papam & suas synagogas, infinitum illud Academicarũ, monasteriorũ, collegiorum uulgus, non magnopere gaudeo. Quid. n. ad nos, qd sapiat perditũ hoc Papæ & peiorũ Turcarũ regnũ, quod iã dudũ contempsit? Nobis hoc curæ est, ut conscientias roboremus aduersus Satanam in hora mortis, & securas reddamus ante filiũ hominis. Insaniant homines ut ut uolunt, in morte saltem nos relinquent siue uicti siue uictores. At corã Satana & iudicio dei quis subsistet, nisi certissimis & euidentissimis uerbis dei munitus, steterit supra petram & custodiã suam, auditurus quid cõtradicatur ei, qui possit dicere deo, sine hesitatione & trepidatione cordis. Hæc tu dixisti, qui mentiri nõ potes. Vnde & ego per Christum oro, oēs qui meo uoluerint hoc consilio uti, & deserta monastice libertati sese reddere, ut ante omnia suam conscientiam probent, ne forte hoc teneant nouitate rei allesti, aut solo hominũ contemptu uel odio. Nam ii in morte, suscitata & uexata per Satanam conscientia de apostasia, de soluto uoto &c. non subsistent, sed ad sacrilegam pœnitentiam spectabunt, sientq; nouissima peiora prioribus. Opus est enim hic solis uerbis dei puris fortiter inniti, & ne iudicio quidem dei cedere, cum sciamus, ueracem eum esse, sese negare non posse. Verba autem quæ huc ualeant ea sunt quæ su

praeposui, in quibus solus Christus nobis lux & dux praefi-
citur, & quicquid est ab hominibus inuentum damnatur. Ipse
igitur dulcis dux & lux nostra Ihesus Christus illustret &
roboret cor nostrum, in uirtute sua propria & uerbo
salutari in uitam aeternam. Cui est gloria & im-
perium in secula seculorum A M E N.

PETRVS.

QVASI LIBERI ET NON QVASI
VELAMEN HABENTES MA-
LICIAE, LIBERTATEM.
SED SICVT SER-
VI DEL.

PAVLVS.

IN LIBERTATEM VOCATI ESTIS,
TANTVM NE LIBERTATEM
DETIS IN OCCASIO-
NEM CARNI.

...
...
...
...
...

PETRY
QVASI LIBERTI ET NON QVASI
VTERVET HAVETES MA
LICHE LIBERTATE
SED SICVT SEP
VI DEL

RAVLY
IN LIBERTATEM VOCATI ESTIS
IANTVM NE LIBERTATEM
DEIS IN OCCASIO
HEM CERNI